

Vlada Crne Gore

Ministarstvo finansija

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

18 Statistika

Odgovorno lice:	Igor Luksic
Rukovodilac grupe:	Gordana Radojevic
Zamjenik rukovodioca grupe:	Ernad Kolic
Sekretar grupe:	Nadja Asanovic
Zamjenik sekretara grupe:	Milica Pejovic
Kontakt MEI:	Darko Kasalica
IT Podrška:	Miroslav Pejovic

Sadržaj:

POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA.....	5
Poglavlje 18: Statistika.....	6
I STATISTICKA INFRASTRUKTURA.....	11
II KLASIFIKACIJE I REGISTRI	29
III SEKTORSKA STATISTIKA.....	33

**POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA
OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA**

Poglavlje 18: Statistika

1 U pojedinim slučajevima statističke podatke osim nacionalnog zavoda za statistiku prikupljaju druge institucije. Kako biste pružili cjelokupnu sliku sistema službene statistike, molimo vas da date opis institucionalnih rješenja koja se odnose na prikupljanje podataka, proizvodnju i širenje službenih statističkih podataka u vašoj zemlji. Opis treba da sadrži popis konkretnih nadležnosti različitih institucija.

Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list RCG, br. 69/05) propisana su tri ključna principa na kojima se mora zasnivati statistički sistem u Crnoj Gori, a to su: metodološka, pravna i informatička konzistentnost.

Pridržavajući se u potpunosti ovih principa Zavod za statistiku u okviru svoje nadležnosti: razvija statistički sistem, koordinira, izrađuje i izvršava Program, ispunjava međunarodne obaveze, određuje, ažurira i održava metodološke osnove, prati primjenu istih i daje uputstva ostalim proizvođačima statistike o primjeni metodologije, proizvodi osnovne pokazatelje i agregate statistike utvrđene Programom, koristi sve dostupne izvore podataka, administrativne izvore i podatke dobijene metodom posmatranja i praćenja koje su prikupili svi proizvođači statistike, prati i sprovodi kontrolu kvaliteta statističkog rezultata, analizira i tumači, vodi statistički registar i statističku bazu podataka, organizuje razmjenu rezultata i metodoloških osnova statistike i obavlja druge poslove (aneks 150 – Zakon o statistici i statističkom sistemu Crne Gore).

Osim Zavoda za statistiku, statističke aktivnosti u Crnoj Gori sprovode i ostali proizvođači statistike određeni Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore, Programom statističkih istraživanja 2009-2013 godina i Godišnjim planom za 2009. godinu.

Ostali proizvođači statistike, po Zakonu, su:

- Centralna banka Crne Gore;
- Komisija za hartije od vrijednosti;
- Uprava carina;
- Poreska uprava;
- Ministarstvo finansija;
- Centralni registar Privrednog suda;
- Organ uprave nadležan za poslove razvoja.
- Drugi organi određeni programom

Drugi proizvođači statistike, po Godišnjem planu, su:

- Republički fond za zdravstveno osiguranje;
- Republički fond penzijskog i invalidskog osiguranja;
- Institut za javno zdravlje Crne Gore.

Zavod za statistiku Crne Gore – vodi statistiku u oblastima, kao što su: makroekonomska statistika, nacionalni računi, spoljna trgovina, cijene, strukturalna biznis statistika, registri, demografija, statistika poljoprivrede, životne sredine, šumarstva, statistika kratkoročnih indikatora, statistika tržišta rada, uslova života, socijalnih usluga i potrošnji domaćinstva, statistika obrazovanja, istraživanja i razvoja, kulture, pravosuđa i uprave.

Centralna banka Crne Gore – vodi monetarnu, finansijsku, statistiku osiguranja, statistiku bilansa plaćanja i plaćanja sa inostranstvom.

Komisija za hartije od vrijednosti – vodi statistiku tržišta kapitala.

Uprava carina – prikuplja i kontroliše podatke o međunarodnoj razmjeni roba (carina i carinskih dadžbina, akciza pri uvozu izuzev na akciznu robu koja se nalazi u režimu odloženog plaćanja akcize, porez na dodatu vrijednost pri uvozu, naknada za korišćenje puteva u postupcima tranzita robe preko teritorije Crne Gore, kao i administrativnih taksi koje se plaćaju na robu u carinskim postupcima).

Poreska uprava Crne Gore – vodi statistiku fiskalnih prihoda.

Ministarstvo finansija – vodi statistiku fiskalnih rashoda i nefiskalnih prihoda.

Centralni registar Privrednog suda – vodi statistiku privrednih subjekata (privredna društva, preduzetnici).

Organ uprave za poslove razvoja ili Sekretarijat za razvoj je novom organizacijom Vlade Crne Gore ukinut, a time i njegove nadležnosti iz oblasti statistike.

Lista statističkih istraživanja koju proizvode ostali proizvođači statistike:

Centralna banka Crne Gore	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Tržište novca
2	Agregatni bilans banaka Crne Gore
3	Kamatne stope banaka
4	Likvidnost bankarskog sistema Crne Gore
5	Agregatni bilans mikrokreditnih-finansijskih institucija Crne Gore
6	Novčana masa u Crnoj Gori
7	Obavezna rezerva
8	Platni bilans Crne Gore
Komisija za hartije od vrijednosti	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Analiza državnih hartija od vrijednosti
2	Analiza finansijskih instrumenata
3	Analiza kolektivnih investicionih šema
4	Analiza ostalih hartija od vrijednosti
5	Analiza podataka iz godišnjih računa akcionarskih društava i drugih emitenata hartija od vrijednosti
6	Analiza poslovanja finansijskih posrednika
7	Analiza poslovanja na berzama
8	Analiza strukture investitora u hartije od vrijednosti
9	Indeksi tržišta kapitala
10	Analiza finansijskog uspjeha finansijskih posrednika
11	Analiza finansijskog uspjeha investicionih fondova
12	Analiza finansijskog uspjeha dobrovoljnih penzionih fondova
13	Analiza finansijskog uspjeha osiguravajućih kompanija
Uprava carina	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Mjesečna naplata prihoda
2	Mjesečna zaštita carinskog područja (prekršaji, oduzeta roba)
3	Mjesečno jačanje administrativnih kapaciteta (obuke, nagrade, disciplinski postupci)
Poreska uprava	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Mjesečna prijava za obračun poreza na dodatu vrijednost (PR-PDV2)
2	Mjesečni izvještaj o obračunatim ličnim primanjima za zaposlene (OPD1)
3	Godišnja prijava poreza na dohodak fizičkih lica (GPP-FL)
4	Prijava poreza na dobit pravnih lica (PD)

Ministarstvo finansija	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Analiza javnog duga, kvartalno
2	Analiza konsolidovane javne potrošnje, kvartalno
Republički fond penzijskog i zdravstvenog osiguranja	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Mjesečni izvještaj o korisnicima prava penzijskog i invalidskog osiguranja
2	Godišnji izvještaj o korisnicima prava penzijskog i invalidskog osiguranja
Centralni registar privrednog suda	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Registar privrednih društava, administrativni izvor
Republički fond za zdravstveno osiguranje	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Izvještaj o zdravstveno osiguranim licima po osnovima osiguranja
2	Izvještaj o osiguranicima - zaposleni
3	Izvještaj o osiguranicima - zaposleni po djelatnostima
4	Godišnji izvještaj o prihodima i rashodima Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje
5	Izvještaj o osiguranim licima po međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju
6	Izvještaj o liječenju u inostranstvu
Institut za javno zdravlje Crne Gore	
Broj	Nazivi statističkih istraživanja
1	Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe
2	Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće, flaširane, mineralne i izvorske vode
3	Izvještaj o radu i utvrđenim oboljenjima, stanjima i povredama u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti
4	Izvještaj o prijavljenim slučajevima i epidemijama zaraznih bolesti
5	Izvještaj o izvršenim obaveznim imunizacijama protiv zaraznih bolesti
6	Izvještaj o porođajima
7	Izvještaj o pobačajima
8	Izvještaj o organizaciji i radu bolnica
9	Izvještaj o liječenim pacijentima u službi za bolničko-stacionarno liječenje
10	Izvještaj o radu službe za transfuziologiju
11	Izvještaj o organizacionoj strukturi i kadrovima u zdravstvu

Prikupljanje i distribucija podataka između institucija proizvođača statistike definiše se memorandumima o saradnji. Pojedinačne memorandume o saradnji, kojim se definiše razmjena podataka za potrebe Zavoda za statistiku, Zavod je potpisao sa:

- Upravom carina (april 2004. g., Aneks I jun 2005. g. i Aneks II januar 2009. g.)
- Ministarstvom unutrašnjih poslova i javne uprave (februar 2009. g.)
- Poreskom upravom (april 2006. g.)

Memorandumima je definisana međuinstitucionalna razmjena podataka u pogledu definisanja: vrste, načina dostavljanja, pravovremenosti, metodoloških izmjena, odgovornosti za kvalitet, povjerljivosti podataka koje MONSTAT preuzima od drugih institucija i koristi kao input za obračun statistike iz svoje nadležnosti.

Memorandum o saradnji sa CBCG i Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u toku, i potpisivanje se očekuje do kraja 2009. godine.

Izrada zvanične statistike ili metodološka konzistentnost definisana je Zakonom (član 7), što znači da na nivou sistema ne smiju biti proizvedeni podaci koji nastaju internom metodologijom i koji nisu u skladu sa međunarodnim standardima i klasifikacijama. Za definisanje, ažuriranje metodologije, njihove usklađenosti sa ostalim proizvođačima statistike, praćenje primjene istih i davanje uputstva ostalim proizvođačima o primjeni metodologije zadužen je MONSTAT.

Dalje jačanje institucionalnih rješenja, metodološke uloge MONSTAT-a na nivou sistema, potpisivanje posebnih memoranduma o saradnji kao i izrada sekundarne legislative, planirana je preko projekta IPA 2007. godine do sredine 2011. godine.

2 Molimo da opišete organizacionu strukturu, kadrovske nivoe i stepen nezavisnosti državnog Zavoda za statistiku. Kako se situacija po ovim pitanjima odvijala tokom proteklih nekoliko godina i kakvi su planovi za ubuduće? Može li Vlada da utiče na podatke (izbor podataka) koje objavljuje državni Zavod za statistiku? Molimo da se posebno osvrnete na mjere čiji je cilj podizanje profesionalne nezavisnosti Zavoda na viši nivo?

Po Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda iz 2005. godine, organizaciona struktura sastojala se od: dva sektora (Sektor makroekonomskih bilansa i poslovnih statistika i Sektor stanovništva i socijalnih statistika), četiri odsjeka (Odsjek makroekonomskih bilansa, Odsjek poslovnih statistika, Odsjek statistike stanovništva, zaposlenih, zarada i registra i Odsjek socijalnih statistika), dva Odjeljenja (Odjeljenje za automatsku obradu podataka i Odjeljenje za prikupljanje podataka sa područnih jedinica) i Služba za zajedničke poslove.

S obzirom da je cilj razvoja statističkog sistema usklađivanje sa EU standardima, a kako je za ostvarivanje tog cilja, između ostalog, bio evidentan nedostatak ljudskih resursa, to je u skladu sa preporukama EU eksperata donijeta i usvojena nova organizaciona šema Zavoda, koja podrazumijeva veći broj zaposlenih.

Novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za statistiku, sastoji se iz: pet sektora, jednog odjeljenja, jedne službe i područne jedinice po opštinama.

Uže organizacione jedinice-odsjeci organizovane su u okviru Sektora i to:

1) Sektor za makro-ekonomske statistike, nacionalne račune i cijene

- Odsjek makro-ekonomskih statistika i nacionalnih računa
- Odsjek statistike spoljne trgovine
- Odsjek cijena (industrijskih, građevinarskih, poljoprivrednih i CPI)
- Odsjek za međunarodnu saradnju i EU integracije

2) Sektor biznis statistike

- Odsjek za strukturalnu biznis statistiku i biznis registar
- Odsjek za kratkoročne indikatore

3) Sektor socijalnih statistika i demografije

- Odsjek statistike demografije i popisa stanovništva
- Odsjek statistike tržišta rada, uslova života, socijalne usluge i potrošnje domaćinstava
- Odsjek statistike obrazovanja, istraživanja i razvoja, kulture, pravosuđa i uprave

4) Sektor statistike poljoprivrede i životne sredine

- Odsjek statistike poljoprivrede
- Odsjek statistike šumarstva i životne sredine

5) Sektor za statističku koordinaciju i informaciono komunikacionu tehnologiju

- Odsjek za informaciono komunikacionu tehnologiju
- Odsjek za nacionalnu koordinaciju, klasifikacije, meta -podatke i uzorak

6) Odjeljenje za diseminaciju, odnose sa javnošću i baze podataka

7) Služba za opšte, kadrovske poslove i finansije

8) Područne jedinice za prikupljanje podataka

Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, čl. 38 i 40 (Sl. list CG, br. 50/08) predviđena su zvanja državnih službenika i namještenika.

Zvanja državnih službenika raspoređena su u tri razreda i to:

Prvi razred:

- Samostalni savjetnik I
- Samostalni savjetnik II
- Samostalni savjetnik III

Drugi razred:

- Viši savjetnik I
- Viši savjetnik II
- Viši savjetnik III

Treći razred:

- Savjetnik I
- Savjetnik II
- Savjetnik III

Zvanja namještenika su raspoređena u pet razreda i to:

Prvi razred:

- Samostalni namještenik I
- Samostalni namještenik II
- Samostalni namještenik III

Drugi razred:

- Viši namještenik I
- Viši namještenik II
- Viši namještenik III

Treći razred:

- Namještenik I
- Namještenik II
- Namještenik III

Četvrti razred:

- Namještenik IV
- Namještenik V
- Namještenik VI

Peti razred:

- Namještenik

Po ranijem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda iz 2005. godine bilo je predviđeno 120 službenika i namještenika. Prema novom Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda koji je usvojen 2008. godine, predviđena su 203 službenika i namještenika. Zbog smještajnih – prostornih teškoća trenutno je u Zavodu zaposlen 141 službenik i namještenik.

Jedan od osnovnih zakonskih principa na kojima Zavod temelji svoj rad jeste profesionalna nezavisnost. To znači da ova institucija u obavljanju svoje aktivnosti, primjenjuje naučne i stručne metode nezavisno od bilo kakvog uticaja. Zavod je nezavistan i u diseminaciji zvanične statistike. Postupajući u skladu sa Zakonom u "Službenom listu Crne Gore" objavljuje se Program i Plan statističkih istraživanja, dok se kvartalnim izvještajima opisuju ostvareni rezultati. Mjesečna saopštenja, mjesečni statistički pregledi, statistički godišnjaci i druge publikacije se izdaju nezavisno od bilo kakvih političkih, poslovnih ili drugih vrsta uticaja. S tim u vezi Vlada ne utiče na

podatke koji će se publikovati od strane Zavoda za statistiku. Sve ovo ukazuje na činjenicu da Zavod u ovom dijelu u potpunosti primjenjuje Kodeks prakse evropske statistike.

3 Molimo opišite usklađenost statističkog sistema vaše zemlje sa zahtjevima koji su navedeni u posljednjoj verziji Priručnika, posebno u pogledu:

a) sadašnjeg stanja;

b) koraka koji su preduzeti za usklađivanje sa zahtjevima (zakonske i druge mjere koje treba sprovesti, poput primjene Kodeksa prakse evropske statistike, rokova za postizanje usklađenosti);

c) glavne prepreke koje treba ukloniti prije dostizanja potpune usklađenosti.

Takav opis treba dati za sljedeće glavne oblasti:

I STATISTICKA INFRASTRUKTURA

Theme 6.01 Statistička koordinacija

a) Sadašnje stanje

Statistička koordinacija obuhvata aktivnosti koje olakšavaju i čine efikasnijom proizvodnju i diseminaciju statističkih podataka, kao i aktivnosti u cilju efikasnijeg korišćenja statističkih podataka od strane korisnika.

Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT, diseminira statističke podatke u zbirnom obliku.

Statistički podaci moraju biti na isti način i u isto vrijeme dostupni svim korisnicima.

Publicistička djelatnost Zavoda za statistiku Crne Gore sprovodi se prema Programu publikovanja i objavljivanja koji se utvrđuje svake godine.

Program publikovanja obuhvata pregled planiranih izdanja za tekuću godinu, zavisno od završetka obrade podataka pojedinih statističkih istraživanja.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Izrada novog dinamičkog sajta za prezentaciju statističkih podataka i serija podataka.

Theme 6.02 Statističko obrazovanje

a) Sadašnje stanje

U toku je realizacija projekta "IPA 2007 – regionalni", dok je za "IPA 2007 – nacionalni" realizacija počela u septembru 2009. godine. Ovi Projekti će obezbijediti uvođenje novih metodoloških rješenja i standarda, unaprijeđenje statističkog sistema, bolju edukaciju kadra i učešće na međunarodnim sastancima i konferencijama.

U cilju većeg vrednovanja statističkih informacija teži se ka povećanju statističkog znanja, koje će se obezbeđivati kako u Zavodu, tako i prisustvom statističkog kadra na međunarodnim sastancima i treninzima u okviru različitih projekata.

Postoje dva vida obuke:

- treninzi organizovani od strane Uprave za kadrove i Zavoda;
- treninzi i seminari koji se organizuju uz međunarodnu podršku.

Prepoznajući potrebe javnog sektora, Uprava za kadrove organizuje obuke u skladu sa Godišnjim kalendarom obuka. Obuke koje se organizuju odnose se na menadžment, ljudske resurse, zakone, evropske integracije itd.

Treninzi koje su pohađali zaposleni u Zavodu odnose se na:

- usavršavanje engleskog jezika;
- informacione tehnologije;
- evropske integracije.

U periodu od 2006 - 2009 godine 65% zaposlenih je završilo obuku preko Uprave za kadrove.

Obuke u okviru IPA 2007 Projekata (regionalni i nacionalni), odnose se na prisustvo zaposlenih kraćim seminarima ili radnim sastancima. U 2008. i do sredine 2009. godine održano je 58 međunarodnih sastanaka.

Uz pomoć MMF organizovano je više kurseva koje su pohađali naši zaposleni:

- Kurs za kvartalne nacionalne račune, organizovan u Beču 2008. godine, koji je pohađao jedan zaposleni u trajanju od 2 sedmice;
- Kursevi za godišnje nacionalne račune, organizovani u Vašingtonu, koji su do sada pohađala dva zaposlena iz Zavoda u trajanju od po 5 sedmica. Ovaj kurs je 2008. godine finansiran od strane MMF, dok je u 2009. godini sufinansiran od strane Zavoda.
- Kurs o liniji siromaštva, organizovan u Vašingtonu 2007. godine na kome su prisustvovala četiri zaposlena iz Zavoda u trajanju od 2 sedmice.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Usavršavanje statističkog znanja (metodologija, uzorka, itd.) kao i sticanje znanja engleskog jezika što je i jedna od preporuka EUROSTAT-a, kako bi se na taj način omogućilo prisustvo većeg broja zaposlenih međunarodnim sastancima i treninzima;
- Potpisivanje dodatnih ugovora sa zaposlenima koji su svoja dodatna stručna znanja stekli uz finansijsku pomoć Zavoda;
- Stažiranje u EUROSTAT-u.

c) Glavni problemi

- Nepostojanje sistema za praćenje efekata edukacije;
- Odliv edukovanog kadra;
- Definisane načina prenosa stečenog znanja.

Theme 6.03 Informatička podrška u izradi statističkih podataka**a) Sadašnje stanje**

Prilikom sprovođenja statističkih istraživanja podaci se kontrolišu vizuelno uz pomoć računskološkičke kontrole, u okviru programa na računaru. Kvalitet rezultata ocjenjuje se uz pomoć kontrolnih tabela, poređenjem s prethodnim razdobljima (ukupno i po strukturi) te na temelju stručnog znanja i iskustva statističara – stručnjaka za određeno područje.

Za velika statistička istraživanja kao što su popisi s provode se kontrolni popisi na zadanom uzorku kako bi se ustanovio kvalitet provedenog istraživanja.

U slučaju istraživanja na bazi uzorka, osnovne mjere kvaliteta, kao varijansa, odnosno relativna standardna greska se računaju. Upitnici za ovaj tip statističkog istraživanja (HBS i LFS) takođe sadrže formu za neodaziv izvještajnih jedinica koja omogućava detaljnu analizu neodaziva. Za druga istraživanja takođe vodimo računa o odazivu i neodazivu ali na drugi način, što takođe omogućava analizu neodaziva.

Na temelju izvještaja o sprovođenju istraživanja utvrđuje se njegov kvalitet i potreba za eventualnim poboljšanjima.

Takođe, važno je nastaviti naš rad na ažuriranju baza podataka (registara) koji se koriste u svrhe kreiranja okvira, ali takođe, i kao informacije koje služe za upoređivanje podataka.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Potrebno je uspostaviti sistem upravljanja kvalitetom u skladu s preporukama EU-a o kvalitetu i implementaciji strategije osiguranja kvaliteta te prihvatiti Deklaraciju o kvalitetu evropskog statističkog sistema.

Implementacija instrumenata za osiguranje kvaliteta dovesti će do šireg i boljeg korištenja pokazatelja. Izvještaji o kvalitetu i pregledi doprinijeti će daljim akcijama za poboljšanje kvaliteta te do utvrđivanja dalje dobre prakse i do stabilnijeg procesa sprovođenja istraživanja primjenom pristupa osiguranja kvaliteta.

c) Glavni problemi

U Zavodu za statistiku Crne Gore ne postoji odjeljenje ni tim stručnjaka zaduženih za razvoj sistema upravljanja kvalitetom. Stoga je potrebno odrediti osobe koje će se baviti tim poslom i obučiti ih kako bi mogli razvijati sistem te provoditi postupke osiguranja kvaliteta.

Theme 6.04 IT standardi, alati i službe za razmjenu podataka u ESS-u (Evropskom statističkom sistemu)**a) Sadašnje stanje**

Računarska mreža Zavoda za statistiku Crne Gore je bazirana na klijent-server okruženju. Mreža je struktuirana sa CAT5E kabliranjem, 10/100Mbitnim switchovima sa 1000Mbitnim uplinkovima ka jezgru mreže, dok se u jezgru mreže koristi gigabitni L3 switch. Mreža je pomoću L3 switcha podijeljena na 7 WLAN-ova. Područne kancelarije nisu povezane u centralni računarski sistem (osim područnog odjeljena Podgorica).

Domen kontroleri, i serveri baza podataka su bazirani na standardnoj Intel serverskoj tehnologiji.

Web server je baziran na IIS 6 serveru, dok je mail server baziran na EXCHANGE 2003 serveru. Zavod za statistiku ima svoju web stranicu čija je adresa www.monstat.org.

Svi zaposleni imaju svoj računar sa stalnim pristupom lokalnoj mreži i internetu. Svi zaposleni imaju svoju e-mail adresu. Na računarima se koriste Microsoft XP Profesional i Microsoft Vista operativni sistemi, Microsoft OFFICE 2003/2007 softverski paketi. Za baze podataka se koristi SQL SERVER 2000, za izradu aplikacija za unos, računsku i logičku kontrolu koristi se Visual Basic 6.0, dok se za tabeliranje se koristi Crystal Report. Za izradu uzorka koristi se SAS softverski paket. Za dalju obradu i analizu podataka, kod statističara, koristi se uglavnom Microsoft Excel, u nekim slučajevima SPSS. Arc View programski paket koristi se za ažuriranje jedinica prostornog registra.

Podaci se salju EUROSTATU koristeći e-mail. Samo u pojedinačnim slučajevima koristi se Edamis web portal. Takođe podaci, saopštenja i publikacije mogu se preuzeti sa naše web stranice www.monstat.org.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Konstantna obuka i sticanje novih znanja iz informacionih tehnologija;
- Obuka za korišćenje .NET alata;
- Izrada aplikacija za on-line unos podataka;
- Povezivanje svih područnih odjeljenja u centralnu računarsku mrežu;
- Veći stepen korišćenja eDAMIS Web portala za slanje podataka Eurostatu, i instalacija eDAMIS Web Application (eWA) lokalno u Zavodu za statistiku za razmjenu podataka sa Eurostatom, čime će se postići harmonizacija formata podataka i njihova veća preglednost i uporedivost;
- Razvoj metadata baze podataka;
- Razvoj dinamičke web stranice;
- Harmonizacija IT okruženja uvođenjem standardnih alata i rješenja.

c) Glavni problemi

- Nepostojanje metadata baze podataka.

Theme 6.05 Strukturna definicija podataka i metapodataka

a) Sadašnje stanje

MONSTAT koristi usvojene metodologije i klasifikacije za sprovođenje statističkih istraživanja, ali one nijesu objedinjene u jedan metadata repositorym.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Nedostatak iskustva bio bi glavni problem u ovom trenutku.

c) Glavni problemi

MONSTAT je u fazi planiranja razvoja sopstvenog metadata sistema.

Preduslov za realizaciju ovog plana je formiranje posebnog tima (odjeljenja koje uključuje metodologe, statističare i IT stručnjake).

Ono što treba istaći je činjenica da nam se u okviru projekta IPA 2007 pružila odlična šansa da realizujemo metadata bazu za projekat ARS (Anketa o Radnoj Snazi), što će poslužiti kao polazna tačka u realizaciji cjelokupnog našeg metadata sistema.

Theme 6.06 Informacije i diseminacija

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore - MONSTAT, diseminira statističke podatke u zbirnom obliku. Statistički podaci moraju biti na isti način i u isto vrijeme dostupni svim korisnicima. Korisnici statističkih podataka moraju pri njihovom korišćenju navesti izvor podataka.

Publicistička djelatnost Zavoda za statistiku Crne Gore sprovodi se prema Programu publikovanja i objavljivanja koji se utvrđuje svake godine. Program publikovanja obuhvata pregled planiranih izdanja za tekuću godinu, zavisno od završetka obrade podataka pojedinih statističkih istraživanja.

U 2008. objavljeno je:

Mjesečne publikacije:

- 69. brojeva mjesečnih Saopštenja , u tiražu od po 150 primjeraka po broju;
- 12 brojeva Mjesečnog statističkog pregleda u tiražu od po 150 primjeraka za svaki broj;

Kvartalne publikacije:

- 4 broja saopštenja – „Anketa o radnoj snazi.“ U tiražu od 30 primjeraka po jednom broju;

Godišnje publikacije:

- Statistički godišnjak Crne Gore - 1, u tiražu od 400 primjeraka;
- Crna Gora u brojkama -1, u tiražu od 300 primjeraka;

Vanredne publikacije:

- Analiza sitromaštva u Crnoj Gori za 2005 i 2006. godinu, u tiražu od 100 primjeraka;
- Baza RAE populacije u Crnoj Gori, u tiražu od 300 primjeraka;
- Demografski trendovi u Crnoj Gori- projekcije do 2050. god., u tiražu od 150 primjeraka.

Najtraženije publikacije Zavoda za statistiku Crne Gore su: Statistički godišnjak Crne Gore, Mjesečni statistički pregled i Saopštenja. Broj pretplatnika je zanemarljiv, a Publikacije su besplatno dostavljene zainteresovanim institucijama u zemlji i inostranstvu (Centralnoj biblioteci, Univerzitetu CG, Institutima, Ministarstvima, opštinama, stranim ambasadama i konzularnim predstavništvima u Crnoj Gori i dr.).

b) Mjere daljeg usklađivanja

Od 2005. godine Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT počinje da objavljuje dvojezično (na crnogorskom i engleskom jeziku) Statistički godišnjak Crne Gore, a od 2007. god. i Mjesečni statistički pregled. Takođe, dvojezično se objavljuje i redovna publikacija „Crna Gora u brojkama“, kao i saopštenje Anketa o radnoj snazi (ARS).

Većina publikacija Zavoda za statistiku se objavljuje na web stranici www.monstat.org, a Statistički godišnjak Crne Gore i na CD-u .

U budućnosti se očekuje razvitak primjene SDDS-a (Special Data Dissemination Standard- tj. primjenjivanje osnovnih načela objavljivanja ekonomskih i finansijskih statističkih podataka), kao i uvođenje ostalih standarda iz područja transparentnosti podataka.

c) Glavni problemi

Nepostojanje odsjeka za publicistiku i diseminaciju i samim tim nedostatak stručnog osoblja koje bi radilo na uvođenju inovacija u diseminacije podataka.

Theme 6.07 Saradnja u oblasti statistike sa zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku o okviru međunarodne aktivnosti posvećuje posebnu pažnju zemljama potencijalnim kandidatima i kandidatima.

Makedonija – Jedan primjer podsticanja saradnje i razmjene iskustava je i potpisivanje memoranduma o saradnji sa bivšom jugoslovenskom republikom Makedonijom. Saradnja je bazirana na Memorandumu o statističkoj saradnji koji su potpisale obje zemlje, a pokriva biznis statistiku, tržište rada, poljoprivrednu statistiku, nacionalne račune, statističku legislativu, razvoj metodologija i statističkih istraživanja, usklađivanje nacionalnih sa međunarodnim klasifikacijama, socijalnu statistiku i informacione tehnologije.

Hrvatska – U okviru CARDS programa organizovana je studijska posjeta hrvatskom Zavodu za statistiku u cilju unapređenja istraživanja "Anketa o radnoj snazi". U budućnosti razmjenjivaće se iskustva u oblasti statistike turizma.

Turska – Planira se razmjena iskustava sa statističkim zavodom Turske.

Srbija – Visok nivo saradnje u cilju razmjene iskustava u svim oblastima statistike postoji sa zavodom Srbije. Pored Sporazuma o korišćenju i zaštiti individualnih podataka o spoljnotrgovinskoj razmjeni Crne Gore, ustaljene su i brojne studijske posjete u cilju razmjene iskustava u oblasti statistike obrazovanja i nauke, kao i statistike o troškovima rada.

Bosna i Hercegovina – saradnja je razvijena iako nije formalizovana i za sada je zasnovana samo na razmjeni iskustava dva zavoda.

Albanija – statistička saradnja je razvijena, iako nema formalnog ugovornog odnosa. Održane su misije u cilju razmjene znanja i iskustva u oblasti spoljne trgovine.

Kosovo – Trenutno ne postoji saradnja sa kosovskim Zavodom za statistiku. Međutim, realno je da će se u budućnosti pokrenuti zbog kvalitetne i pravovremene razmjene podataka dvaju Zavoda.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Dalja harmonizacija statističkog sistema Crne Gore sa EU standardima;
- Formalizovanje saradnje sa brojnim zemljama u vidu Memoranduma o saradnji, bilateralnih sporazuma, razmjeni dokumentacije i slično, što će umnogome pomoći da se isprate EU zahtjevi iz oblasti statistike.

c) Glavni problem

Nepostojanje memoranduma i ugovora o saradnji sa Hrvatskom, Srbijom i Bosnom i Hercegovinom.

Theme 6.08 Saradnja u oblasti statistike sa zemljama obuhvaćenim Evroskom susjedskom politikom (ENP)

a) Sadašnje stanje

Saradnja u oblasti statistike sa zemljama koje su pokrivene politikom evropskog susjedstva (ENP) nije uspostavljena. Crna Gora je otvorena za statističku saradnju sa zemljama ENP-a.

Theme 6.09 Međunarodna saradnja u oblasti statistike

MONSTAT je usvajanjem novog Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji aprila 2008 godine, po prvi put formirao odjeljenje za međunarodnu saradnju koje vrši poslove: uključivanja statističkog sistema u međunarodne i evropske statističke tokove; usklađivanja statističkog sistema shodno potrebama harmonizacije sa međunarodnim standardima i standardima EU; pripremanje programa međunarodne statističke saradnje; izvršavanje obaveza prema međunarodnim organizacijama oko dostavljanja podataka; obavlja analitičke, stručne i dokumentacione poslove koji se odnose na

saradnju sa Eurostatom, priprema, predlaže i prati projekte u okviru međunarodne saradnje. Takođe uspostavlja kontakte i saradnju sa drugim zemljama i međunarodnim organizacijama. To obuhvata i odnose sa Delegacijom Evropske komisije u Podgorici, Svjetskom bankom, UN-om, OECD-om, Međunarodnim monetarnim fondom, zemljama članicama EU i trećim zemljama. Visok nivo saradnje evidentan je sa statistikom Slovenije i Austrije.

Slovenija – Postoji saradnja u okviru projekta Pariteta kupovne moći. Crna Gora je u okviru ovog projekta u grupi zemalja Zapadnog Balkana zajedno sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom, Albanijom i Kosovom. Lider projekta za ovu grupu je Slovenija, koja rukovodi cjelokupnim radom u okviru projekta Pariteta kupovne moći.

Austrija – Postoji saradnja iz oblasti unapređenja međunarodne saradnje i promocije profesionalnog Koda prakse.

a) Sadašnje stanje

Pomoć statističkom Zavodu Crne Gore pružile su brojne evropske organizacije kroz razne radionice, misije, treninge, ekspertske posjete i vidove finansijske pomoći.

FAO i TAIEX

Projektom (TCP/MNE/3202(D)), a uz pomoć TAIEX-a (Instrument za tehničku podršku u okviru DG Enlargementa), u cilju harmonizacije pripremljenih instrumenata za Popis poljoprivrede u skladu sa EU standardima, ostvario zajedničku misiju EU i FAO konsultanata. Zvanična posjeta obavljena je u periodu od 27. jula do 1. avgusta 2008 god. Probni popis poljoprivrede završen u oktobru 2008 god.

UNFPA i UNECE

Probni popis stanovništva sproveden je u periodu 01.-15. juna 2009 god. i finansiran je od strane Kancelarije Evropske komisije. Glavni popis predviđen je za sredinu aprila 2011 god. Dobijena pomoc od UNECE I UNFPA je bila edukativnog karaktera (metodološka obuka).

MMF

Sprovodi kratkoročne misije pružajući preporuke i savjete za implementaciju standarda. Visok nivo saradnje zasnovan je na brojnim sastancima na kojima se MMF-u dostavljaju serije mjesečnih podataka, prvenstveno iz oblasti cijena, industrijske proizvodnje, zarada, spoljne trgovine i ankete o potrošnji domaćinstava, a uz to dobijaju se preporuke vezane za metodologiju. Od avgusta 2009. god. imamo pomoć dugoročnog konsultanta iz MMF-a, u trajanju od godinu dana sa kancelarijom u Zavodu za statistiku, čija je misija poboljšanje kvaliteta nacionalnih računa u Crnoj Gori.

UNICEF

Saradnja sa UNICEF-om zasniva se kroz sprovođenje istraživanja MICS.

SVJETSKA BANKA

Saradnja sa svjetskom bankom ostvarena je kroz podršku za sprovođenje procjene analize siromaštva za 2007. god. Planirana je i finansijska podrška za sprovođenje Popisa poljoprivrede.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Profesionalnost i transparentnost u daljoj saradnji sa EU;
- Usklađivanje statističkog sistema Crne Gore sa Acquis.

c) Glavni problem

Nedostatak stručnog kadra.

Theme 6.10 Statističko istraživanje i metodologija

a) Sadašnje stanje

U Zavodu za statistiku Crne Gore u toku je proces harmonizacije statističkih istraživanja i metodologija sa standardima EU.

U okviru SIDA projekta jedna komponenta odnosila se na pisanje metodologija za sve statističke oblasti. Tom prilikom napisane su metodologije koje predstavljaju osnov za dalje usklađivanje i na osnovu kojih se planira buduća međunarodna podrška.

- Kreiran je Statistički Biznis Registar uz pomoć eksperata Statistike Švedske i u potpunosti je usklađen sa standardima EU. Takođe je napisana i metodologija.
- Anketa o potrošnji domaćinstva (HBS) je uz pomoć eksperata Statistike Švedske usklađena sa standardima EU. Takođe je napisana i metodologija. Glavni izvor podataka za analizu siromaštva je HBS. Za 2005, 2006 i 2007. godinu analiza siromaštva urađena je uz pomoć eksperata Svjetske banke. Zavod će samostalno uraditi analizu siromaštva za 2008. godinu. Uzorak za analizu siromaštva je dvoetafni stratifikovani.
- Anketa o radnoj snazi (LFS), usklađena sa standardima EU prema važećoj metodologiji kvartalne periodike na rotacionom uzorku.
- Strukturalna biznis statistika (SBS) je u razvoju od 2006 god.

U toku je priprema za popis poljoprivrede u aprilu 2010. godine. Obrazac i metodologija urađeni su prema preporukama EU eksperata i usklađeni sa EU standardima. Poslije popisa poljoprivrede kreiraće se i registar farmi.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Radi podizanja nivoa usklađenosti sa EU mora se učiniti sljedeće:

- stvoriti jedinstvene klasifikacije sa odgovarajućim kodovima (institucionalnih sektora, djelatnosti, varijabli, regija);
- unaprijediti metodologiju i primjenu uzorka;
- formirati meta-data baze.

c) Glavni problemi

- nedovoljan broj razvojno orjentisanih stručnjaka u Zavodu za statistiku;
- nepostojanje odvojenog odjeljenja za razvoj statističkih metoda i tehnika.

Theme 6.11 Bezbjednost i povjerljivost statističkih podataka

Module 6.11.01 Bezbjednost i zaštita statističkih podataka

a) Sadašnje stanje

Baze podataka za statistička istraživanja smještene su na 3 centralna servera podataka-SQL SERVER 2000, pri čemu je na 2 servera dozvoljen slobodan i neogranicen pristup kroz lokalnu LAN mrežu. Na trećem serveru pristup podacima regulisan je SQL autentifikacijom, pri čemu postoji više nivoa privilegija.

Baze podataka se jednom sedmično bekapuju na lokalne diskove, jednom mjesečno na eksterne medijume.

Windows domen se koristi za obezbjeđivanje zaštite pristupa mreži, gdje svaki korisnik ima svoj nalog i lozinku koji mu daju pravo pristupa pojedinim djelovima mreže, podacima, štampačima i sl.

Svi računari korisnika u lokalnoj mreži nemaju direktan pristup internetu, već pristupaju preko proxy servera, čime se obezbjeđuje zaštita njihovih podataka od spoljih korisnika.

Mail i Web server imaju direktan pristup internetu, i zaštićeni su firewallom.

Na svim računarima instalirane su različite verzije antivirus programa, čime je djelimično obezbjeđena zaštita od virusa.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Zaštita baze podataka, njihovo arhiviranje i migracija nemoguće su bez osobe koja bi se bavila isključivo ovim poslom. Zato je potrebna obuka osobe koja bi se bavila administracijom baza podataka.

Pristup podacima mora biti ograničen na svim serverima kroz više nivoa autentifikacije (SQL i Windows autentifikacija) sa više nivoa privilegija.

Serveri koji se koriste za baze podataka su zastarjeli i neophodna je njihova zamjena.

Potrebna je veća brzina konekcije za mail i web server.

Potrebno je nabaviti i instalirati korporatino rješenje za antivirus.

c) Glavni problemi

U Zavodu ne postoji administrator baze podataka.

Module 6.11.02 Koordinacija u oblasti povjerljivosti statističkih podataka-Komitet za povjerljivost statističkih podataka**a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku u skladu sa Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list RCG, br. 69/05), koordinira statističku povjerljivost. Zavod obezbjeđuje zaštitu individualnih podataka o fizičkim ili pravnim licima, koji su sakupljeni i obrađeni u statističke svrhe. Podaci se čuvaju na način kojim se sprečava njihovo uništenje, zloupotreba, otuđenje i neovlašćeno korišćenje. Zavod nastoji da rezultati statistike ne budu distribuirani korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke.

Na osnovu Zakona proizvođači statistike mogu, na pisani zahtjev, uz prethodno odobrenje starješine organa davati individualne statističke podatke, bez identifikatora naučno istraživačkim institucijama u svrhu objavljivanja naučno istraživačke djelatnosti. U zahtjevu se mora označiti svrha korišćenja statističkih podataka. Shodno ovoj odredbi Zakona 2009. godine donijet je Pravilnik o načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka (Sl. list CG, br. 03/09).

Upotreba ovih podataka uređuje se ugovorom kojim se korisnik obavezuje, pod materijalnom i krivičnom odgovornošću, da će statističke podatke koristiti isključivo u svrhu koja je navedena u zahtjevu i da ih neće dati na uvid i korišćenje neovlašćenim licima i da će ih nakon obrade uništiti.

U izvršenju međunarodnih obaveza proizvođači statistike su dužni da sarađuju sa proizvođačima statistike iz drugih država i međunarodnih organizacija kroz zaključivanje ugovora o međunarodnoj saradnji i razmjeni statističkih podataka, uz obavezu poštovanja i primjene međunarodnih standarda.

Komitet za povjerljivost nije osnovan, jer za to ne postoji zakonski osnov.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Potreba za povećanjem naše uloge u koordinaciji aktivnosti sa drugim subjektima iz okruženja i međunarodnim tijelima.

Upoznavanje subjekata društva (institucija, preduzeća, NVO itd.) sa standardima, u vezi statističke povjerljivosti;

Formiranje Komiteta za povjerljivost.

c) Glavni problem

Nedovoljna organizacija u pogledu potpunog usaglašavanja sa principom „statistička povjerljivost“, kako je definisano Kodeksom EU prakse.

Module 6.11.03 Pravni aspekti povjerljivosti

a) Sadašnje stanje i povjerljivost

Povjerljivost statističkih podataka regulisana je Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore („Sl.list RCG“, br.69/05) kojim se precizira da, povjerljivost predstavlja zaštitu podataka koji se odnose na individualnu statističku jedinicu, a koji se prikupljaju isključivo za statističke svrhe ili su dobijeni posredno od administrativnih ili drugih izvora od bilo kakve zloupotrebe. To podrazumijeva zaštitu kako od upotrebe podataka u nestatističke svrhe tako i od njihovog nezakonitog objavljivanja.

Pored načela povjerljivosti (čl.48,49,50), Zakon sadrži i druga načela: upotreba ličnih podataka isključivo u statističke svrhe, nepristrasnost, profesionalna nezavisnost, blagovremenost, javnost itd.

Na osnovu Zakona individualni podaci o fizičkim ili pravnim licima su povjerljivi i predstavljaju službeno tajnu. Podaci su povjerljivi kada omogućavaju direktnu ili indirektnu identifikaciju fizičkog ili pravnog lica.

Individualni podatak sakupljen u statističke svrhe može se koristiti samo za svrhu označenu u Zakonu. Pristup trećih lica individualnim podacima koji su sakupljeni u statističke svrhe nije dozvoljen.

Obaveza zaštite poverljivosti podataka postoji od strane lica koja učestvuju u proizvodnji statistike i imaju pristup povjerljivim podacima, samo u onoj mjeri u kojoj su ovi podaci potrebni za proizvodnju statistike. Obaveza ovih lica ostaje i nakon prestanka obavljanja učešća u proizvodnji statistike. Npr. ukoliko lice ne ukloni identifikatore izvještajnih jedinica nakon obrade i korišćenja podataka za potrebe ažuriranja registra prikupljenih podataka ili podataka preuzetih iz administrativnih izvora, disciplinski će odgovarati, dok će se državni organ kazniti novčanom kaznom, ali će se kazniti novčanom kaznom i starješina tog organa. Te kazne se kreću od desetostrukog do tristatrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori, odnosno od polovine do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Odredbe o statističkoj povjerljivosti primjenjuju se i u međunarodnoj oblasti. Regulativa Savjeta 1588/90 omogućuje da nacionalna zakonodavstva prosleđuju povjerljive podatke Eurostatu. U našoj praksi s tim u vezi, poštujući naš nacionalni propis, podaci na osnovu kojih će se identifikovati fizičko ili pravno lice (ime, prezime, naziv, adresa) uklonit će se iz baze podataka, prije nego što se proslijedi Eurostatu. Primjena ove međunarodne regulative je korak naprijed ka EU.

U toku ove godine donijet je Pravilnik kojim se reguliše način vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka – naučno-istraživačkih institucija u obavljanju naučno-istraživačkih djelatnosti. Ova evidencija sadrži: redni broj, datum podnošenja datuma, naziv, sjedište i adresa korisnika individualnog statističkog podatka, ime odgovornog lica korisnika individualnog statističkog podatka, vrstu individualnog statističkog podatka, svrhu korišćenja statističkog individualnog podatka, dinamiku davanja individualnog statističkog podatka, datum odlučivanja o zahtjevu, datum zaključenja ugovora o upotrebi individualnog statističkog podatka i napomenu. Ovaj Pravilnik je objavljen u Službenom listu Crne Gore, br.03/09.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Izrada sekundarne legislative o povjerljivosti podataka.

Zakonski regulisati obavezu davanja izjave o poštovanju povjerljivosti statističkog podatka, lica koji rade sa individualnim podacima.

Efikasan prenos povjerljivih podataka

Razmjena iskustava, u pogledu statističke povjerljivosti podataka, sa drugim proizvođačima podataka u zemlji i inostranstvu.

Potreba uspostavljanja zajedničkih pravila o povjerljivosti na međunarodnom nivou (uključujući i zemlje u okruženju).

c) Glavni problem

Nedovoljan broj instrukcija i smjernica u pismenoj formi o zaštiti povjerljivosti podataka.

Nedovoljan broj obuka (radionica, seminara) o značaju povjerljivosti podataka.

DOMAIN 7 Administrativna podrška**Theme 7.01 Upravljanje informatičkom infrastrukturom****a) Sadašnje stanje**

U Zavodu za statistiku Crne Gore postoji Sektor za statističku koordinaciju i informaciono komunikacionu tehnologiju.

U okviru ovog sektora postoje dva odsjeka:

- odsek za informaciono komunikacionu tehnologiju;
- odsek za nacionalnu koordinaciju, klasifikacije, meta-podatke i uzorak.

Mesto pomoćnika za ovaj sektor je upražnjeno, mada postoji u sistematizaciji.

Trenutno postoji načelnik odseka za informaciono komunikacionu tehnologiju. U tom odseku zaposleno je 10 programera, 3 sistem inženjera i 6 osoba na unosu podataka. U odseku za nacionalnu koordinaciju, klasifikacije, meta-podatke i uzorak, zaposlen je jedan uzorkaš i jedan pripravnik – uzorkaš.

Programeri rade sledeće poslove:

- razvoj aplikacija za obradu i korišćenje statističkih podataka, podrška primjeni specijalnih softvera za statističku analizu;
- kreiranje i održavanje baza podataka i pristup bazama;
- podrška diseminaciji i razvoju statističkih publikacija, posebno elektronskih formi (web stranica).

Sistem inženjeri rade sledeće poslove:

- održavanje hardvera, implementacija i održavanje bazičnog softvera;
- održavanje mreže;
- zaštita i arhiviranje podataka;
- implementacija internet tehnologije.

Unos podataka je centralizovan. Obavlja se samo u Zavodu za statistiku a ne i u područnim odeljenima.

b) Mere usklađivanja

U planu je imenovanje pomoćnika direktora za IT sektor do kraja 2009. godine, što će značajno popraviti organizaciju posla u ovom sektoru.

Povezivanje područnih odeljenja sa bazom podataka u Zavodu kako bi se omogućio unos podataka u ovim odeljenjima.

Imajući u vidu brzinu razvoja u oblasti ICT, kao i činjenicu da se svake godine pojavljuju nove i savremene tehnologije, da bismo išli u korak sa svjetskim standardima i trendovima, potrebno je kontinuirano obrazovanje i rad na profesionalnom usavršavanju. Profesionalno usavršavanje će se obaviti preko studijskih poseta, specijalističkih kurseva i samostalnim usavršavanjem korišćenjem stručne literature.

c) Glavni problemi

Slaba organizacija posla.

Ne postoji kontinuirano obrazovanje u oblasti naprednih IC tehnologija kako bi zaposleni išli u korak sa svjetskim standardima.

Theme 7.02 Upravljanje ljudskim resursima

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku trenutno ima 141 državnog službenika i namještenika od 203 predviđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji . Od toga su 10 pripravnici, a 131 državni službenik i namještenik zaposleni su na neodređeno vrijeme.

U Zavodu radi 98 žena ili 69,50% i 43 muškarca ili 30,50%.

Prosjek godina je 43,8.

Od 141 službenika Visoku školsku spremu imaju 93 ili 65,95%, Višu 21 ili 14,89%, Srednju 25 ili 17,73 % i Osnovnu 2 ili 1,41 % službenika.

Prava i obaveze službenika uređuju se na temelju posebnih akata, zakona, pravilnika, uredbi.

Prava i obaveze državnih službenika, zvanja, platni razredi i koeficijenti propisani su Zakonima (o radu, o dr.službenicima i namještenicima, o njihovim zaradama) .

Zakonom o državnim službenicima i namještenicima uređuje se zasnivanje radnog odnosa, zvanja, prava i obaveze, odgovornost, raspoređivanje, ocjenjivanje, napredovanje, stručno usavršavanje, prestanak radnoga odnosa, zaštita prava, upravljanje kadrovima i nadzor nad njegovim sprovođenjem.

Svako radno mjesto službenika je predviđeno Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji i ima redni broj, zvanje, uslove potrebne za to radno mjesto, opis posla i broj izvršilaca. Kao uslov za svako radno mjesto predviđen je položen stručni ispit (osim namještenika sa osnovnom školom), poznavanje engleskog jezika i rada na računaru.

Napredovanje u službi zavisi o ispunjavanju propisanih uslova za više zvanje i o ocjeni uspješnosti i postignutim rezultatima na kraju godine, od strane starješine, a na predlog pretpostavljenoga.

U vršenju poslova državni službenici i namještenici moraju poštovati uputstva i naredbe pretpostavljenih.

Pravila ponašanja, radna disciplina i etički kodeks državnih službenika su javni i dostupni, a povrede dužnosti iz radnog odnosa sankcionišu se disciplinskim mjerama.

U Zavodu se vodi kadrovski informacijski sistem (KIS) evidencija. KIS omogućava administraciju i registraciju svih zakonski propisanih informacija o zaposlenim licima, kao i evidentiranje, vođenje i analiziranje predmetnih podataka i informacija, a time obezbjeđuje i podatke koje Uprava za kadrove koristi za pravljenje izvještaja na nivou državne administracije.

Školovanje i stručno usavršavanje službenika sprovodi se sudjelovanjem na stručnim seminarima, simpozijima, savjetovanjima, radionicama, te intezivnim pohađanjem kurseva stranih jezika i rada na računaru.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Smanjenje odliva mladog visokoobrazovanog kadra (zbog malih zarada);
- sticanje specijalističkih znanja za pojedina područja statistike i
- osiguranje napredovanja u službi prema rezultatima rada i potrebama Zavoda.

c) Glavni problem

Nedostatak prostornih kapaciteta.

Theme 7.03 Upravljanje finansijskim resursima

a) Sadašnje stanje

Za obavljanje poslova iz djelokruga svoga rada, Zavodu za statistiku su planirana sredstva u budžetu Crne Gore. Budžet se izvršava prema odobrenoj mjesečnoj dinamici, a na bazi prethodno dostavljenog finansijskog plana koji je Zavod dužan dostaviti za cijelu godinu po mjesecima.

Nepredviđene okolnosti mogu dovesti do toga da prihodi budžeta ne pristižu planiranom dinamikom, pa su zbog toga moguća organičenja finansiranja iz Budžeta Crne Gore i nakon prihvatanja ukupno potrebnih sredstava za sprovođenje svih aktivnosti iz programa statističkih istraživanja. Ovo je naročito karakteristično za nedostatak sredstava za zapošljavanje novih radnika, zbog većeg obima aktivnosti i obaveza koje iz njih proizilaze.

Pored opštih prihoda kao osnovnog izvora za finansiranje aktivnosti, Zavod tokom godine u manjoj mjeri ostvaruje i prihode od sopstvene djelatnosti. Riječ je o vrlo malom iznosu prihoda. Ovi prihodi koje ostvari Zavod uplaćuju se na jedinstveni račun državnog trezora, a koriste se za pokriće izdataka nastalih za obavljanje tih aktivnosti i za ostale tekuće izdatke.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Da bi se uskladila potrebna godišnja sredstva za aktivnosti iz Programa statističkih istraživanja 2009 – 2013. godine i Godišnjeg plana rada, za naredne fiskalne godine treba utvrditi i pregled potrebnih sredstava iz budžeta Crne Gore za te aktivnosti.

Ovako pripremljen Program i Godišnji plan aktivnosti sa tačno potrebnim sredstvima za iste, se dostavljaju Vladi Crne Gore, koja donosi Program statističkih aktivnosti i Godišnji plan istraživanja, uz prihvatanje ukupno potrebnih sredstava, prije donošenja budžeta Crne Gore za fiskalnu godinu.

Cilj ovakvog rada koji se planira za naredne godine je da se naznače potrebna sredstva i da se o njima ne odlučuje odvojeno od stvarnih potreba za sprovođenje planiranih statističkih aktivnosti.

c) Glavni problem

Nepredviđene okolnosti mogu dovesti da prihodi budžeta ne pristižu planiranom dinamikom, pa su zbog toga moguća ograničenja finansiranja iz budžeta Crne Gore i nakon prihvatanja ukupno potrebnih sredstava za sprovođenje svih aktivnosti iz Programa statističkih istraživanja.

Theme 7.04 Revizija

a) Sadašnje stanje

Revizija poslovanja Zavoda za statistiku, obavlja se u skladu sa propisima Crne Gore o reviziji.

Ona obuhvata kontrolu koju sprovode ovlašćeni službenici Ministarstva finansija i Državne revizorske institucije.

Ove kontrole obuhvataju kontrolu procesa izvršenja budžetskih izdataka Zavoda. To podrazumijeva ocjenu rada Zavoda u pogledu primjene propisanih pravila i procedura, analizu procesa korišćenja budžetskih sredstava od početnog odobravanja nabavki roba i usluga, preko odobrenja sredstava i izdataka, do provjere tačnosti i potpunosti računovodstvenih evidencija izdataka i usaglašavanja evidencija Zavoda, sa evidencijama koje se vode u državnom trezoru.

Dakle, cilj revizije je primjena Zakona i propisa u radu, poboljšanje i unapređenje aktivnosti, zaštita sredstva, kao i razvoj i održavanje pouzdanih i istinitih finansijskih izvještaja i informacija.

Kontrola se sprovodi tokom fiksalne godine, a po potrebi i za prethodne periode.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Sve više se radi na jačanju procesa unutrašnje kontrole, gdje će ovlašćeni službenici Zavoda obavljati takvu kontrolu.

Dalje proširenje i usklađivanje rada sa standardima EU u oblasti revizije je u nadležnosti Vlade Crne Gore.

Theme 7.05 Opšta administracija

a) Sadašnje stanje

Prema Zakonu o državnoj upravi (Sl. List RCG, br. 38/03 i Sl. list CG, br. 22/08) Zavod za statistiku je organ državne uprave koji vrši stručne i sa njima povezane upravne poslove uz primjenu naučnih metoda i saznanja.

Zavodom rukovodi direktor (starješina organa uprave). Njega imenuje i razrješava Vlada Crne Gore na predlog resornog ministra. Direktor Zavoda za svoj rad, rad organa organa uprave kojim rukovodi, kao i stanje u oblasti statistike odgovara resornom ministru i Vladi Crne Gore. Resorno ministarstvo koje vrši nadzor nad zakonitošću rada Zavoda jeste Ministarstvo finansija.

Prema Pravilniku o unutrašnjoj ogranizaciji i sistematizaciji Zavoda, kojeg je usvojila Vlada Crne Gore (april 2008.godine), direktor ima dva pomoćnika, koji rukovode sa više sektora i vrše najsloženije poslove. Oni za svoj rad odgovaraju direktoru i Vladi Crne Gore i imenuju se za period od pet godina. Navedenim Pravilnikom predviđeno je ukupno pet pomoćnika direktora .

Stručni kolegijum Zavoda predstavlja stručno tijelo. Članovi kolegijuma su direktor, pomoćnici i samostalni savjetnici tj. načelnici odsjeka, odjeljenja i službi. Zavod ima pet sektora, kabinet direktora, jedno odjeljenje, jednu službu i područne jedinice za prikupljanje podataka po opštinama. U okviru ovih sektora ima ukupno 13 odsjeka.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Unutrašnja organizacija Zavoda, je u skladu da savremenim trendovima rada statističkih zavoda Evropske unije.

CY strategija i koordinacija

Theme 8.01 Komunikacija

a) Sadašnje stanje

U ime Monstata poslove odnosa sa javnošću obavlja PR agencija Prisma.

Prisma korporativne komunikacije realizuje aktivnosti ukupnih odnosa sa javnošću Monstata i Savjeta statističkog sistema shodno Ugovoru, koji obuhvata:

- Ukupne odnose sa javnošću u projektima Monstata i Savjeta statističkog sistema;
- Planiranje ukupnih PR aktivnosti;
- Usaglašavanje aktivnosti sa odgovornim licima iz Monstata;
- Odnosi sa novinarima i urednicima (lobiranje);
- Promocija izdavačke djelatnosti Monstata;
- Promocija međunarodne aktivnosti Monstata;
- Promocija rada Savjeta statističkog sistema;
- Praćenje izvještavanja štampanih medija;
- Praćenje izvještavanja elektronskih medija;
- Kvalitativna i kvantitativna analiza pisanja Štampe i izvještavanja elektronskih medija;
- Alarm kliping;
- Pisanje i plasiranje informacija za javnost;
- Priprema, pisanje press informacije i organizacija redovnih mjesečnih press konferencija;
- Priprema za nastup pred medijima;
- Organizovanje susreta sa novinarima;
- Konsalting aktivnosti;
- Edukacija u oblasti odnosa sa javnošću.

Što se tiče organizacije redovnih Press konferencija Prisma realizuje:

- Komunikaciju sa odgovornim licima Monstata;
- Pripremni sastanci sa menadžmentom Monstata (priprema govornika za javne nastupe);
- Pisanje i usklađivanje poziva za novinare za press konferencije Monstata;
- Slanje poziva u medije;
- Follow up calls (pozivanje novinara i urednika lično u cilju provjere prispjeća poziva);
- Lobiranje urednika da pošalju ekipe koje prate događaj;
- Priprema press materijala za press konferenciju;
- Distribucija press materijala na press konferenciji;
- Lobiranje urednika medija i dogovaranje intervjua i izjava zvaničnika Monstata nakon press konferencije;
- Registrovanje novinara pristiglih na press konferenciju;
- Fotografisanje press konferencije;
- Pisanje i usklađivanje informacije sa press konferencije sa odgovornima u Monstatu;
- Slanje u medije koji nisu mogli da prate press konferenciju press informacije i fotografija;
- Podrška menadžmentu Monstata i koordinacija u radu sa novinarima i urednicima medija;
- Lobiranje medija za objavu informacije i emitovanje i repriziranje tv i radio priloga.

Theme 8.02 Upravljanje kvalitetom i evaluacija

a) Sadašnje stanje

Jedna od niza taksativno nabrojanih aktivnosti Zavoda za statistiku, po Zakonu, jeste i praćenje i sprovođenja kontrole kvaliteta statističkih rezultata. Kontrola kvaliteta podataka se prati počev od prikupljanja, unosa, preko obrade i diseminacija. Kvalitetu statističkog podatka, doprinosi metodologija i upitnici koji su određeni tako da budu funkcionalni i razumljivi, po sadržaju, terminologiji i periodu.

Velike statističke akcije – popisi, osmišljeni su tako da pokrivaju cjelokupnu teritoriju Crne Gore u prikupljanju kvalitetnih podataka, s tim da se nakon sprovođenja uradi evaluacija izvještaja.

Kada se vrši praktična primjena istraživanja predviđenih Godišnjim planom i petogodišnjim Programom sve sugestije, predloge i mišljenja, koji bi vodili unapređenju kvaliteta podataka, dostavljaju se Savjetu statističkog sistema koji je zadužen da razmatra funkcionisanje statističkog sistema. Ukoliko postoji zaključen ugovor ili sporazum između proizvođača statistike, ta saradnja može biti i direktna. Inače, Savjet statističkog sistema je 16.06.2006. godine, usvojio Sporazum o

saradnji svih proizvođača statistike, kojim je definisano između ostalog, međusobna komunikacija u cilju adekvatne podjele međusobnih obaveza i izbjegavanje kolizije odgovornosti.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Bolja ažurnost registra.

Organizaciono formiranje Odjeljenja za diseminaciju odnosa sa javnošću i baze podataka.

Theme 8.03 Upravljanje i statistički programi

a) Sadašnje stanje

Program statističkih istraživanja (Aneks 152) je akt kojim se utvrđuju statističke aktivnosti za petogodišnji period, u skladu sa Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore ("Sl.list RCG", br. 69/05). Program statističkih istraživanja (Aneks 152) 2009 – 2013 usvojila je Vlada Crne Gore i objavila u Službenom listu Crne Gore br.17/09. Ovaj akt se izvršava donošenjem Godišnjeg plana statističkih istraživanja svih proizvođača statistike. Koordinaciju izrade ovih dokumenata sprovodi Zavod za statistiku. Naime, Savjet statističkog sistema preko svojih radnih grupa, organizuje izradu Godišnjeg plana i petogodišnjeg Programa svih proizvođača statistike. U okviru tih radnih grupa se organizuju sastanci, diskusije, daju mišljenja i predlozi. Nakon datog pozitivnog mišljenja Savjeta na predloge ovih dokumenata, Zavod za statistiku preko resornog ministarstva, dokumenta, dostavlja Vladi Crne Gore na usvajanje. Treba napomenuti da je prvi put ove godine usvojen Program statističkih istraživanja 2009 – 2013 (dok su se Godišnji planovi usvajali svih prethodnih godina).

Acquis Communautaire je osnov tematskog sadržaja Programa statističkog istraživanja, a od ove godine i Godišnjeg plana. Zavod za statistiku podnosi godišnji i kvartalni izvještaj o sprovođenju Godišnjeg plana statističkih istraživanja resornom ministarstvu.

Program statističkih istraživanja 2009-2013 sadrži:

- razvojne ciljeve;
- pregled glavnih rezultata (diseminacija po svakoj oblasti, periodika diseminacije, glavni pregled usklađen sa međunarodnim standardima);
- naziv odgovornog proizvođača statistike;
- nivo diseminacije.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Donijeti Godišnji plan statističkih istraživanja za 2010.godinu, u skladu sa usvojenim Programom statističkih istraživanja 2009-2013.godina.

Organizovati obuke u tekućim projektima po Godišnjem planu i Programu statističkih istraživanja, u cilju harmonizacije sa EU zahtjevima.

Theme 8.04 Upravljanje pravnim bazama

a) Sadašnje stanje

Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list RCG, br. 69/05) je zakon lex speciale. U ovaj sistemski zakon su ugrađene sledeće regulative:

- Ugovor o Evropskoj uniji, šesti dio – opšte i završne odredbe čl. 285 i 286;
- Pravilnik Savjeta 322/97 o statistici zajednice, kojim se ustanovljava podjela nadležnosti između nacionalnih i komunalnih organa nadležnih za primjenu zakona kojim se reguliše statistika (br. 31997 R 0322);

- Odluka Komisije od 21. aprila 1997. godine kojom se reguliše uloga EUROSTAT-a u vezi sa pitanjima proizvodnje statistike u zajednici (97/281/EC);
- Odluka br. 2367/2002/EC EU Parlamenta i Savjeta od 16. decembra 2002. godine o statističkom programu zajednice od 2003-2007. godine;
- Odluka Savjeta EU od 19. juna 1989. godine kojom se ustanovljava Komitet za statističke programe država članica (89/382/EC).

U oblasti statistike u Crnoj Gori usvojena je sledeća legislativa:

- Zakon o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list RCG, br. 69/05) (Aneks 150);
- Zakon o sprovođenju Popisa poljoprivrede 2009. godine (koji je trenutno u skupštinskoj proceduri usvajanja);
- Program statističkih istraživanja (Aneks 152) 2009-2013. godina (Sl. list CG, br.17/09), Godišnji plan za 2009. godinu (Sl. list CG, br.17/09);
- Strategija razvoja statistike 2009-2012. godine koja je usvojena na Vladi Crne Gore 15.01.2009. godine (Aneks 151);
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji koji je usvojen od strane Vlade Crne Gore 02.04.2008. godine;
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka (Sl. list CG, br.03/09).

Zavod za statistiku u svome radu, primjenjuje sledeća zakonska, podzakonska akta i regulative: Zakon o državnoj upravi (Sl. list RCG, br. 38/03); Zakon o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 50/08); Zakon o zaradama državnih službenika i namještenika (Sl. list RCG, br. 27/04); Zakon o budžetu Crne Gore za 2009. godinu (Sl. list CG, br. 82/08 i 31/09); Zakon o radu (Sl. list CG, br. 49/08); Opšti kolektivni ugovor (Sl. list RCG, br. 59/05); Zakon o klasifikaciji djelatnosti i o registru jedinica razvrstavanja (Sl. list SRJ, br. 31/96, 45/96), Klasifikacija zanimanja (Sl. list SRJ, br. 9/98), Carinski zakon (Sl. list RCG, br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 29/05, 66/06 i 21/08); Krivični zakonik Crne Gore (Sl. list RCG, br. 70/03); Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju (Sl. list RCG, br. 64/02, 31/05 i 49/07); Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju (Sl. list RCG br. 64/02 i 49/07); Zakon o gimnaziji (Sl. list RCG br. 64/02 i 49/07); Zakon o stručnom obrazovanju (Sl. list RCG br. 64/02 i 49/07); Zakon o obrazovanju odraslih (Sl. list RCG br. 64/02 i 49/07); Zakon o visokom obrazovanju (Sl. list RCG br. 60/03 i 4/08); Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja Carinske deklaracije i zbirne prijave (Sl. list RCG, br. 03/03 i 08/07); Regulativa EK sa ESA 95 metologijom br.31996R2223.

Zakonom o statistici i statističkom sistemu Crne Gore uređuju se osnovna načela zvanične statistike Crne Gore, organizacija statističkog sistema i principi na kojima se zasniva program statističkih istraživanja (Aneks 152), prikupljanje, obrada i čuvanje statističkih podataka, statistički registri, diseminacija statističkih podataka, način obezbjeđivanja povjerljivosti statističkih podataka, međunarodna statistička saradnja i ostala pitanja značajna za funkcionisanje statističkog sistema.

Sprovođenje ovog Zakona doprinosi razvoju i približavanju statističkog sistema Crne Gore, statističkom sistemu Evropske unije.

Rezultati primjene Zakona su u:

- pristupu administrativnim izvorima podataka u statističke svrhe i uspostavljanje statističkog registra;
- odobravanju pristupa podacima prikupljenim u statističke svrhe za naučno-istraživačke djelatnosti;
- obezbjeđivanju povjerljivosti statističkih podataka prikupljenih u statističke svrhe;
- obezbjeđivanju informacija na pravnoj osnovi, svrhu korišćenja podataka i zaštita podataka korisnicima;
- većoj međunarodnoj saradnji;
- uključivanju Savjeta statističkog sistema u koordinaciju statističkog sistema.

Priprema zakonskih i podzakonskih akata

Zavod za statistiku na predlog Savjeta statističkog sistema koordinira izradu Godišnjeg plana, u tekućoj godini, za narednu godinu. Zavod u pripremi Godišnjeg plana sarađuje sa svim

proizvođačima statistike. Isti postupak pripreme podzakonskih akata će biti i svake pete godine za Program statističkih istraživanja. Nakon toga, Predlog Godišnjeg plana se dostavlja Ministarstvu finansija kao resornom ministarstvu, na dalje procesuiranje prema Vladi Crne Gore, koja ga usvaja i koji se objavljuje u Službenom listu Crne Gore.

Zavod za statistiku može da pripremi i Predlog Zakona iz određene oblasti, iz svoje nadležnosti (npr. Zakon o sprovođenju poljoprivrednog popisa, Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova), koji dostavlja resornom ministarstvu, koje Predlog Zakona, dostavlja ostalim ministarstvima i institucijama na mišljenje i sugestije, kao i Sekretarijatu za zakonodavstvo (korigovani tekst), nakon prikupljenih mišljenja. Predlog Zakona usvaja Vlada Crne Gore, a ovaj dokument se dalje upućuje na usvajanje Skupštini Crne Gore, koji se na kraju objavljuje u Službenom listu Crne Gore. Citirana dokumenta prije nego što se prosljede resornom ministarstvu dostavljaju se Savjetu statističkog sistema na mišljenje. Svi zakonski tekstovi koji se dostavljaju Vladi Crne Gore, moraju imati popunjen obrazac za procjenu fiskalnog uticaja i obrazac ocjene usklađenosti propisa sa odgovarajućim propisima EU.

Zavod za statistiku u okviru svoje nadležnosti, može da predloži i usvajanje nekih podzakonskih akata (Pravilnik o načinu vođenja evidencije o korisnicima individualnih statističkih podataka, Pravilnik o unutrašnjoj sistematizaciji i organizaciji).

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Izmjene i dopune Zakona o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (uz učešće eksperta TWINING projekta pravne harmonizacije. Rok 2009. godina;
- Izrada Zakona o sprovođenju Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. godine;
- Oficijalna potvrda NUTS klasifikacije od strane EUROSTAT-a i njegovo usvajanje na Skupštini Crne Gore;
- Harmonizacija nacionalne klasifikacije aktivnosti sa NACE Rev. 2.

Theme 8.05 Odnosi sa ESS-on, međuinstitucionalni i međunarodni odnosi

a) Saradnja sa ESS i međunarodna saradnja

Od sticanja nezavisnosti Crne Gore maja 2006 godine, saradnja sa EUROSTAT-om, nacionalnim statističkim zavodima i drugim statističkim tijelima, se bazira na projektima podrške i tehničke pomoći MONSTAT-u. Evropska komisija uz tehničku pomoć EUROSTAT-a finansira nacionalni program IPA 2007, čija je realizacija počela u septembru 2009 godine. Trenutno se realizuje program IPA 2007 višekorisnički a podrška Svjetske banke u realizaciji projekta "Analiza siromaštva za 2007" godinu je završena prije tri mjeseca. U okviru CARDS regionalnog projekta, EUROSTAT je omogućio učešće predstavnicima Zavoda na važnim sastancima iz oblasti spoljne trgovine, poljoprivrede i ekonomske statistike, kao i na sastancima vezanim za statističku saradnju u regionu. MONSTAT obezbjeđuje podatke za statistički aneks EUROSTAT-a i za potrebe izvještaja Evropske Komisije. MONSTAT takođe vrši ocjenu statističkog sistema (koristeći SMIS softver). U Zavodu je Instaliran EUROTRACE program za obradu spoljno trgovinskih podataka koji se obrađuju u skladu sa standardima EU. Navedeni projekti realizovani su kroz stalni rad i misije stranih eksperata i studijske posjete naših zaposlenih drugim statističkim zavodima (prvenstveno Švedske, Italije, Mađarske i dr.).

Uz pomoć švedske Agencije za razvoj (SIDA) kroz projekat „Partnerstvo u statistici“ vođeno je strukturalno istraživanje, aktivnosti promovisanja ekonomske i poljoprivredne statistike i elaboracija energetske balansa. SIDA regionalni projekat nastavio je s pružanjem pomoći u statističkoj metodologiji, rodnoj statistici i statistici životne sredine.

ISTAT - Saradnja sa ISTAT-om je pocela pojektom „Support to the Union and Republican Statistical offices of Serbia and Montenegro“ u periodu zajednice sa Srbijom. Kako je ovaj projekat počeo ranije, nakon nezavisnosti dio projekta koji je obuhvatio samo Crnu Goru je mart-oktobar 2008. godine.

STATISTICS AUSTRIA - Bilateralna saradnja između MONSTAT-a i statistike Austrije je započeta 2004. godine po pitanju strateškog menadžmenta, a nastavljena 2008. godine u razmjeni iskustava povodom Evropskog kodeksa prakse i organizacije međunarodne saradnje. Nastavak se očekuje u prvom kvartalu 2010. godine.

Međuinstitucionalni odnosi

Međuinstitucionalni odnosi su regulisani Zakonom (članovima od 7 do 17) o statistici i statističkom sistemu Crne Gore i Strategijom razvoja statistika 2009-2012 (paragraf 5.1.3).

Statistički sistem Crne Gore ili njegove učesnike čine: nosioci statističkih aktivnosti, izvještajne jedinice i korisnici statističkih podataka, a glavni koordinator statističkih aktivnosti je Zavod za statistiku. Institucije koje su dio statističkog sistema Crne Gore su navedene o odgovoru C18002. U skladu sa Zakonom o statistici, MONSTAT je zadužen i za razvoj statističkog sistema, koordinaciju, izradu i izvršenje Programa istraživanja, izradu strategije razvoja statistike; određivanja, ažuriranje, održavanje i praćenje usklađenosti metodoloških osnova statističkog sistema u saradnji sa ostalim proizvođačima statistike, davanje uputstava ostalim proizvođačima statistike o primjeni metodologije, komunikaciju sa međunarodnim institucijama i druge poslove određene Zakonom. U cilju unapređenja statističke kulture i znanja kao i ispunjavanja potreba korisnicima statističkih podataka, Vlada Crne Gore osnovala je i Savjet statističkog sistema, kao savjetodavno i stručno tijelo za pitanja statistike i statističkog sistema Crne Gore. Savjet ima 17 članova koje čine predstavnici gore navedenih proizvođača statistike.

Budući planovi

- Jačati ulogu MONSTAT-a kao koordinatora i metodološkog lidera u odnosu na druge proizvođače statistike, što će pozitivno uticati na koherentnost, cjelovitost i primjenu standardnih klasifikacija i definicija u formiranju statističkih pokazatelja.;
- Potpisivanje memoranduma o saradnji između proizvođača sistema;
- Stvaranje informacionog sistema koji prati koncepciju statističkog sistema.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Izrada nove unapređenije web stranice, koja će omogućiti brži i lakši pristup informacijama;
- Bolja medijska praćenost i transparentnost daljih planova i aktivnosti;
- Bolja komunikacija sa korisnicima statističkih podataka;
- Bolja razmjena podataka između proizvođača statistike.

c) Glavni problem

Nedovoljna usaglašenost administrativnih izvora ili potrebnih inputa za obračun makroekonomske statistike po ESA metodologiji.

II KLASIFIKACIJE I REGISTRI

Module 6.01.02 Klasifikacije

a) Sadašnje stanje

NACIONALNA KLASIFIKACIJA DJELATNOSTI

Klasifikacija djelatnosti zasniva se na Klasifikaciji djelatnosti Evropske Unije (NACE rev1.1. (Nomenclature generale des Activites economiques dans les Communautés Europeennes)) i primjenjuje se u prikupljanju, analizi, objavljivanju i diseminaciji podataka statistike Crne Gore od 01.01.2001. god.

Ova klasifikacija primjenjuje se u: biznis registru, nacionalnim računima, strukturalnoj biznis statistici, industrijskim kratkoročnim pokazateljima, istraživanjima radne snage i drugim statistikama rada.

NOMENKLATURA INDUSTRIJSKIH PROIZVODA

Nomenklatura industrijskih proizvoda ima 4220 pozicija koje predstavljaju proizvod, grupu proizvoda ili industrijsku uslugu. Usklađena je sa klasifikacijama NACE rev 1.1. i CPA (Classification of Products by Activity - klasifikacijom proizvoda po djelatnostima). Primenjuje se od 2002. godine (Sl. List SRJ, br. 27/02).

Koristi se u nacionalnim računima, platnom bilansu, spoljnoj trgovini, istraživanjima u industiji i u druge statističke svrhe.

KLASIFIKACIJA VRSTE GRAĐEVINA

Klasifikacija vrste građevina usklađena je sa Klasifikacijom vrsta građevina Evropske zajednice (Classification of Types of Constructions – CC), na taj način što je preuzeta struktura i sadržaj svih nivoa te klasifikacije, ali su neki najniži nivoi (klase) dodatno raščlanjeni zbog potreba naših statističkih istraživanja i lakšeg usaglašavanja sa Nomenklaturom građevinskih objekata i radova koja se koristila do tada. Da bi se osigurala međunarodna uporedivost podataka sa tzv. kratkoročnim indikatorima građevinske djelatnosti navedena klasifikacija se primjenjuje i kod tromjesečnog statističkog izvještaja građevinarstva od 2005. godine.

Klasifikacija vrste građevina koristi se kod: statističkog praćenja građevinske aktivnosti, popisa zgrada i stanova, za statističke podatke o cijenama građevinskih radova i izradu nacionalnih računa.

MEĐUNARODNE KLASIFIKACIJE :

COICOP - Klasifikacija lične potrošnje po namjeni

(Classification of individual consumption by purpose)

Klasifikacija lične potrošnje COICOP koristi se za obračun potrošnje domaćinstva, i indeksa potrošačkih cijena.

COFOG – Funkcionalna klasifikacija države

(Classification of the functions of government)

COFOG klasifikacija koristi se za obračun državne potrošnje pri obračunu potrošne strane Bruto domaćeg proizvoda. Podatke o individualnoj i kolektivnoj potrošnji države preuzimamo od Ministarstva finansija iz funkcionalne klasifikacije izdataka, a koristimo podatke na nivou sektora.

ISCO 88 – Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja

(International Standard Classification of Occupations, 1988 version)

Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja primjenjuje se u prikupljanju, analizi, objavljivanju i diseminaciji podataka službene statistike Crne Gore.

Prema ovoj klasifikaciji, osobe su podijeljene po zanimanju kroz njihov odnos prema prošlom, sadašnjem i budućem poslu.

ISCED 97 - Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja

(International Standard Classification of Education, 1997)

ISCED 1997 predstavlja standardne koncepte, definicije i klasifikacije. To je okvir za sastavljanje i prezentaciju nacionalne i međunarodne statistike obrazovanja i indikatora.

Ova klasifikacija je osmišljena kao instrument pogodan za sakupljanje, sastavljanje i prezentiranje statističkih podataka o obrazovanju, kako unutar pojedinih zemalja tako i u inostranstvu. Tako se očekuje lakše poređenje statističkih podataka na međunarodnom nivou.

Nomenklatura zemalja

(Geonomenclature)

Klasifikacija zemalja numeričke oznake na 3 polja zasnovana na Geonomenklaturi.

Geonomenklatura se revidira na godišnjem nivou čije je sprovođenje uvijek od 1. januara tekuće godine. Zavod ovu klasifikaciju primjenjuje od 2005. godine.

CN – Kombinovana nomenklatura

(Combined Nomenclature)

Kombinovana nomenklatura je klasifikacija roba unutar EU za potrebe statistike spoljne trgovine.

Kombinovana nomenklatura se koristi u carinskom postupku pri tarifiranju proizvoda, statističkoj obradi i publikovanju podataka. Objavljuje se godišnje u "Službenom Listu" i potpuno se oslanja na HS – Harmonizovani sistem naziva i šifarskih oznaka (Harmonised Commodity description and coding System 2007.). HS se revidira svakih 5 godina (zadnja klasifikacija je bila 2007. godine).

SITC rev 4 – Standardna Međunarodna trgovinska klasifikacija

(Standard International Trade Classification)

Analiza međunarodne trgovačke robe od strane zainteresovanih zemalja i međunarodnih organizacija. Pokriva sve klasifikujuće robe osim zlata, novca u zlatu i tekući novac. Primjenjuje se od 2005. godine.

Ciljevi: Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – NUTS

(Nomenclature of Territorial Units for Statistics)

U skladu s Planom sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Zavod je u ime Crne Gore zadužen pripremiti i definisati nazive teritorijalnih jedinica (statističkih regija) koje odgovaraju evropskom statističkom standardu NUTS . Pogledati odgovor *module 5.04.01*.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Prelazak sa klasifikacije NACE rev 1.1. na NACE rev 2 .
- Usklađivanje ostalih klasifikacija u skladu sa zahtjevima EU.

c) Glavni problemi

- Nedostatak stručnog kadra.

Module 6.01.03 Klasifikacija statistike robne razmjene

a) Sadašnje stanje

U statistici robne razmjene koriste se dvije osnovne nomenklature:

- Harmonizovani sistem (HS)
- Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija (SMTK).

Koristi se Klasifikacija djelatnosti koja je usklađena sa Klasifikacijom ekonomskih aktivnosti Evropske zajednice (NACE rev.1 – Nomenclature general des Activities économiques dans les Communautés européennes).

Harmnizovani sistem šifarskih oznaka i naziva proizvoda – HS (Harmonized commodity description) ili proširene verzije bazirane na HS, kao što je Kombinovana nomenklatura (Combined Nomenclature). Zavod prati godišnje izmjene nomenklature i primjenjuje važeću za tu godinu koja se objavljuje u Službenom listu Crne Gore (trenutno je važeća Carinska tarifa objavljena u SI.listu br.74 od 05. Decembra. 2008 god.) a u skladu su sa sledećim regulativama:

- Council Regulation (EEC) No 2658/87 establishing a goods nomenclature – consolidated version
- Commission Communication: Explanatory notes to the Combined Nomenclature – summary, foreword, general rules

- Regulation (EC) no 1031/2008 (Official Journal of the European Communities (PBEG) L 291 of 31 October 2008

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija (Standard International trade classification - SITC) klasifikuje proizvode prema stepenu proizvodnje.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uvođenje u carinski postupak usklađene Kombinovane nomenklature, bez dodjele nacionalnih mjesta, koje se primjenjuju u EU, kao i usklađivanje HS sa NACE rev.2

c) Glavni problem

Neusvojen NACE rev.2

NOMENKLATURE ZEMALJA I TERITORIJA

a) Sadašnje stanje

Nomenklatura zemalja koja se koristi u statistici spoljne trgovine definisana je pravilnikom „Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave“ (Sl. list RCG 03/2003 i 08/2007). Nomenklatura zemalja se zasniva na klasifikaciji ISO (International Standards Organisation) numerical-3.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Usklađivanje sa Geo-nomenklaturom koja se primjenjuje u EU.

Commission Regulation (EC) No 750/2005 on the nomenclature of countries and territories for the external trade statistics

c) Glavni problem

Nedostatak i obučenost kadra.

Theme 3.06 Poslovni registri

Module 3.06.01 Poslovni registri i statističke jedinice

a) Sadašnje stanje

Statistički Biznis Registar (u daljem tekstu Registar) se koristi kao okvir za uzimanje uzoraka za sva istraživanja poslovnih statistika u okviru nacionalnog statističkog sistema i obezbjeđuje bazu iz koje se uzimaju i adresni podaci za slanje upitnika u statističkim istraživanjima, itd. Registar se smatra sistemom koji pretvara podatke iz administrativnih izvora u podatke pogodne za statističku upotrebu. To je ažuran dosije koji sadrži sve statističke jedinice koje su aktivne na teritoriji Crne Gore, bez obzira na oblik organizovanja, veličinu i djelatnost, a koje ostvaruju prihode i posjeduju relevantne statističke i administrativne atribute.

Kontinuirano se evidentiraju nastale promjene u toku aktivnosti jedinice registra. Godišnje se ažurira kompletan Registar na osnovu podataka prikupljenih iz administrativnih izvora kao i upitnikom koji popunjavaju jedinice registra. S obzirom da Registar služi kao okvir za mnoga statistička istraživanja to podrazumijeva smanjenje opterećenja izvještajnih jedinica traženjem istih podataka za različita istraživanja.

Implementacija Registra počela je krajem 2006 godine, a početkom 2007 god. počeo je da se koristi u statističke svrhe.

Jedinice koje se trenutno nalaze u Statističkom Biznis Registru su:

- pravne jedinice i
- statističke jedinice: -preduzeće i
- lokalna jedinica

Podaci za Registar se obezbjeđuju iz četiri eksterna izvora, i to: Administrativnog registra, Poreske Uprave, Fonda zdravstva i Centralnog Registra Privrednog Suda, dok se kao interni izvor koriste statistička istraživanja. Sadašnji rad se odnosi na ažuriranje ovog registra unošenjem podataka iz upitnika poslatih područnim jedinicama Zavoda za statistiku Crne Gore koje se nalaze u svakoj opštini. To se radi sa ciljem dobijanja što tačnijih podataka vezanih prije svega za adresu i vrstu djelatnosti koju preduzeće obavlja.

Registar je usklađen sa zahtjevima propisanim Uredbom Evropske Unije po pitanju statističkih jedinica kao i neophodnih varijabli.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Usklađivanje Registra u skladu sa preporukama EUROSTAT-a;
- Ažuriranje Registra;
- Profilisanje statističkih jedinica;
- Uvođenje KAU jedinica;
- Analiza izvora podataka o Grupi preduzeća;
- Uvođenje jedinice Grupa preduzeća;
- Implementacija klasifikacije Nace rev 2.

c) Glavni problemi

- Nepotpunost adresnih podataka i podataka koji se odnose na pravu djelatnost preduzeća;
- Neažurnost izvještajnih jedinica.

III SEKTORSKA STATISTIKA

a) Demografska i socijalna statistika

Theme 1.01 Stanovništvo

Module 1.01.01 Demografija, popis stanovništva i projekcije

a) Sadašnje stanje

Istraživanjima vitalne statistike i statistike migracija, kao i Popisom stanovništva prate se podaci o prirodnom i mehaničkom kretanju stanovništva u Crnoj Gori.

Izvor podataka za rođene, umrle i vjenčane su matične kancelarije u okviru lokalnih samouprava koji upise vrše na osnovu mjesta događaja koji se desio na teritoriji Crne Gore. Upis u matične knjige rođenih i umrlih vrši se na osnovu Prijave rođenja, odnosno, Potvrde o smrti koje se dostavljaju iz Zdravstvenih ustanova. Takođe, upis se vrši i na osnovu izvoda iz Matičnih knjiga događaja koji su se desili van Crne Gore, a na zahtjev lica tj. državljana Crne Gore za upis u matične knjige. S obzirom da se u Matičnim knjigama vrši upis prema mjestu događaja, tako se i podaci dostavljaju statistici. U Zavodu za statistiku podaci se dalje obrađuju prema mjestu

stanovanja (za rođenja-mjesto stanovanja majke, za umrle- posljednje prebivalište umrlog lica, za vjenčane- mjestu stanovanja mladoženje).

Za dostavljanje podataka o razvedenim brakovima nadležni su Osnovni sudovi, a podaci se obrađuju prema posljednjem zajedničkom mjestu stanovanja muža i žene koji su se razveli.

Podaci vezani za uzrok smrti umrlog lica, prikupljaju se i obrađuju prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti MKB, X. revizija iz 1996. godine.

Podaci vitalne statistike prikupljaju se mjesečno, a obrađuju godišnje i obrađuju prema definiciji ukupnog stanovništva koja je u skladu sa međunarodnim preporukama. Prema toj definiciji podaci se obrađuju od 2005. godine.

Procjene broja stanovnika izrađuju se sredinom godine za prethodnu godinu, na nivou Crne Gore i Opština, po polu, i zasnivaju se rezultatima Popisa 2003 godine, kao i prirodnom priraštaju i unutrašnjim migracijama stanovništva.

Posljednji Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori sproveden je 2003. godine, (stanje 31. oktobar 2003. godine), na osnovu Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova. Prikupljeni podaci se odnose na demografske, geografske, migracione, ekonomske i obrazovne karakteristike stanovništva, kao i strukturu domaćinstava i porodica, kao i na njihovu teritorijalnu distribuciju do nivoa naselja. Rezultati Popisa publikovani su u 27 knjiga popisa i dostupni su na zvaničnoj web stranici Zavoda za statistiku.

U Zavodu za statistiku se trenutno sprovode intenzivne pripreme za Popis stanovništva domaćinstava i stanova u 2011. godini. U okviru priprema za popis, u periodu od 1 do 15 juna 2009. godine, sproveden je probni popis, koji ima za cilj testiranje instrumenata za sprovođenje konačnog popisa. Kao podrška pripremama za popis stanovništva je i IPA MB 2007 projekat, kao i nacionalni projekat Kancelarije Evropske komisije u Crnoj Gori. U okviru IPA MB 2007, pružena je ekspertska pomoć pri izradi upitnika, dok je prema nacionalnom projektu Evropske Komisije pružena i finansijska pomoć za sprovođenje projekta, a i tehnička pomoć angažovanjem eksperata kao posmatrača za sprovođenje probnog popisa stanovništva.

U toku 2008. godine urađen je projekat "Projekcije stanovništva do 2050. godine". Za sprovođenje ovog projekta angažovan je ekspert. Međutim, oblast projekcija stanovništva još uvijek nije usklađena sa međunarodnim preporukama.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Podaci vitalne statistike usklađeni su sa međunarodnim preporukama.

Nastavlja se rad na pripremama za sprovođenje popisa stanovništva u cilju potpunog usklađivanja sa regulativom EU 763/2008.godine.

Takođe, nastavlja se sa aktivnostima vezanim za izradu Zakona o sprovođenju popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2009. godine.

Prema Compendiumu projekcije stanovništva se izrađuju svakih 3-5 godina, pa će se u periodu nakon popisa, od 2011.godine, dalji razvoj odnositi na izradu projekcija u skladu sa zahtjevima EU. Obuka kadrova u cilju sticanja znanja i iskustava vezano za projekcije stanovništva.

Radiće se na razvoju načina prikupljanja podataka i usvajanju metoda računanja nekih demografskih i socijalnih indikatora.

c) Glavni problemi

Problemi vezani za izvještajne jedinice u pogledu rokova i kvaliteta dostavljenih podataka.

Module 1.01.02 Migracije i azil

a) Sadašnje stanje

Istraživanja o unutrašnjim i međunarodnim migracijama sprovode se na osnovu podataka koji se prikupljaju u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave. Ova istraživanja se sprovode na osnovu Zakona o registrima prebivališta i boravišta (Sl. list CG br. 13/08).

Statistika unutrašnjih i međunarodnih migracija stanovništva podatke prikuplja mjesečno, a obrađuje godišnje.

Statistika unutrašnjih migracija obuhvata sve državljane Crne Gore koji su u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave prijavili prebivalište s namjerom da se nastane u nekoj drugoj opštini u Crnoj Gori.

U 2008. godini sprovedeno je *pilot* istraživanje o tokovima međunarodnih migracija. Od 2009. godine ovo istraživanje će se sprovoditi kao redovno. Statistika međunarodnih migracija obuhvata državljane Crne Gore kao i strane državljane koji su se iz inostranstva doselili u Crnu Goru i kojima je odobren stalni ili privremeni boravak. Podaci se prikupljaju za osobe sa minimalnom dužinom odobrenog privremenog boravišta od 3 mjeseca.

b) Mjere daljeg usklađivanja

U narednom periodu raditi na poboljšanju kvaliteta podataka, u cilju postizanja potpune usklađenosti za zahtjevima EU u oblasti proizvodnje podataka o migracijama (regulativa 862/2007), naročito u oblasti podataka o emigrantima. Posebno obratiti pažnju na podatke koji se odnose na državljanstvo migranata, koje zavisi od sprovođenja važeće zakonske regulative tj. Zakona o državljanstvu Crne Gore. U kontaktu sa EUROSTAT-om razmotriti moguće izvore za podatke o emigrantima. Upoznati se sa iskustvom zemalja regiona i EU.

Harmonizacija sa navedenom regulativom po pitanju azilanata.

c) Glavni problemi

Obuhvat odseljenih osoba u inostranstvo nije potpun, jer ne postoji zakonska obaveza osobe koja odlazi na duže vrijeme u inostranstvo da svoj odlazak prijavi Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave.

Nedovršena implementacija Zakona o crnogorskom državljanstvu (Sl. List 13/08), Zakona o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06) i Zakona o strancima (Sl. list CG, 82/08 i Sl. list CG, br 72/09).

Theme 1.02 Tržište radne snage

Module 1.02.01 Zaposlenost i nezaposlenost

a) Sadašnje stanje

Anketa o radnoj snazi sprovodi se od 1994. Od 2004. do 2007. obrada i objavljivanje podataka bilo je u godišnjoj periodici. Od 2004. godine Crna Gora sprovodi samostalno Anketu o radnoj snazi. Od 2007. godine Anketa o radnoj snazi sprovodi se na osnovu Upitnika koji je urađen uz pomoć CARDS projekta „Reforma tržišta rada i razvoj radne snage“ i usaglašen sa preporukama EUROSTAT-a. Prilikom definisanja osnovnih kontigenata radne snage korišćene su međunarodne preporuke i definicije, tako da informacije iz ove ankete predstavljaju najvažniji izvor podataka iz oblasti statistike rada koji su sadržinski i metodološki uporedivi sa istovrsnim podacima drugih zemalja. Od 2008. godine rezultati Ankete o radnoj snazi obrađuju se kvartalno.

Anketa o radnoj snazi je istraživanje usmjereno na domaćinstvo i dizajnirano je tako da se pribave informacije o tržištu rada i karakteristikama radne snage. S obzirom na značajne troškove koje bi iziskivao obuhvat svih domaćinstava, anketa se sprovodi na uzorku izabranih domaćinstava.

Uzorak je dvoetafni stratifikovan. Primarne uzoračke jedinice su popisni krugovi iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2003. godine. U Anketi se primjenjuju međunarodno uporedivi klasifikacijski standardi kao što su klasifikacija djelatnosti (klasifikacija djelatnosti

bazirana na NACE-u Rev1), klasifikacija zanimanja (klasifikacija zanimanja bazirana na Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji zanimanja ISCO-88).

b) Mjere daljeg usklađivanja

Anketa o radnoj snazi će se i dalje usklađivati sa preporukama EUROSTAT-a. Podaci se prikupljaju posjetom anketara domaćinstvu, gdje anketar bilježi podatke na papirni upitnik; upitnici se predaju kontrolorima koji vrše kontrolu materijala. Kontrolori cjelokupan materijal, prethodno iskontrolisan, ispravan i sređen, dostavljaju radi dalje obrade. Obradu podataka čine: unos, šifriranje zanimanja i djelatnosti i računski i logički kontrola. Podaci se objavljuju putem Saopštenja, kvartalno i na nivou godine.

c) Glavni problemi

Nemamo nacionalnu klasifikaciju djelatnosti baziranu na NACE Rev.2. i treba usvojiti nacionalni okvir klasifikacije škola bazirane na ISCED 97.

Nezapolenost prema administrativnim izvorima

a) Sadašnje stanje

Zavod za zapošljavanje Crne Gore vodi dio statistike o tržištu rada: statistiku o registrovanim nezaposlenim licima, statistiku o slobodnim radnim mjestima koje poslodavci prijavljuju Zavodu i o programima zapošljavanja koji se realizuju posredstvom Zavoda. Izvori podataka predstavljaju evidencije koje se vode prema odredbama nacionalnog zakonodavstva, tj. Zakona o zapošljavanju (Službeni list Crne Gore, br. 5/2002, 79/2004 i 21/2008) i Zakona o evidencijama u oblasti rada i zapošljavanja (Službeni list Crne Gore, br. 69/2003).

Kod evidencija nezaposlenih lica još uvijek se koristi Jedinствена nomenklatura zanimanja (JNZ) usvojena 1990. god. od Skupštine SFRJ kao i Šifarnik zanimanja i stručne spreme urađeni na osnovu JNZ. Šifarnik zanimanja i stručne spreme pripremljen je u skladu sa Odlukom o jedinstvenim metodološkim principima za vođenje evidencija u oblasti rada i obrascima prijave i izveštaja (Sl. List SRJ br. 40/97), a na osnovu saveznog Zakona o evidencijama u oblasti rada iz 1996. g. i Odlukom o jedinstvenom kodeksu šifara za unošenje i šifriranje podataka u evidencijama u oblasti rada (Sl. List SRJ br. 9/98). Urađena je inicijalna verzija Nacionalne klasifikacije zanimanja bazirana na standardima Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja (ISCO/88.)

Evidencija o nezaposlenim licima počinje se voditi na dan prijavljivanja Zavodu, a prestaje kada se to lice zaposli, odjavi, a briše se iz evidencije na osnovu zakonskih propisa i u slučaju smrti. Obradom podataka iz ove evidencije dobijaju se redovni statistički izvještaji o nezaposlenosti, od dnevnih do godišnjih. Statistički izvještaji sadrže podatke o nezaposlenim licima prema različitim obilježjima: starosti, polu, zanimanju, nivou obrazovanja, prebivalištu, razlozima prestanka radnog odnosa, korisnicima novčane naknade po osnovu nezaposlenosti, trajanju nezaposlenosti, radnom iskustvu, radnoj sposobnosti, i sl.

Statistika o slobodnim radnim mjestima zasniva se na prijavljenim i oglašenim slobodnim radnim mjestima. Ova statistika ne obuhvata kompletnu tražnju za radnom snagom, već samo onaj dio koji poslodavci prijavljuju Zavodu. Obradom podataka iz ove evidencije dobijaju se redovni statistički rezultati o slobodnim radnim mjestima (dnevni, mjesečni, tromjesečni, polugodišnji i godišnji) koji sadrže podatke o tražnji: ekonomskoj djelatnosti, traženom zanimanju, trajanju zaposlenja po određenoj prijavi slobodnog radnog mjesta, odnosno, oglasu.

Podaci o nezaposlenim licima obrađuju se na državnom i opštinskom nivou.

Uz navedeno Zavod redovno prati neke druge kategorije na tržištu rada: zapošljavanje stranaca, ponude stranih poslodavaca za privremenim radom crnogorskih građana u inostranstvu.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Dio statistike o nezaposlenim je vezan uz primjenu nacionalne zakonodavne regulative te se njenim usklađivanjem s adekvatnom regulativom EU-a postiže i harmonizovanost tih statističkih podataka.

Zaposleni prema administrativnim izvorima

a) Sadašnje stanje

Podaci o zaposlenima u preduzećima, ustanovama i organizacijama, dobijeni su na osnovu Polugodišnjeg izvještaja o zaposlenima i zaradama zaposlenih i usklađivanja sa evidencijama Fondova za zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje (Zakon o evidencijama u oblasti rada i zapošljavanja Sl.list Crne Gore br 69/03).

Pod pojmom zaposleni podrazumijevaju se sva lica koja imaju zasnovan radni odnos sa preduzećem, ustanovom ili organizacijom, ili individualnim poslodavcem bez obzira da li su radni odnos zasnovali na određeno ili neodređeno vrijeme i da li rade puno ili kraće od punog radnog vremena.

Koristi se klasifikacija djelatnosti bazirana na klasifikaciji NACE Rev. 1. Područje praćenja su svi sektori klasifikacije djelatnosti.

Definicija zaposlene osobe kao glavne varijable temelji se dakle na nacionalnim standardima

Posmatrane varijable:

Mjesečno: broj zaposlenih po klasifikaciji djelatnosti, na nivou Crne Gore i na nivo opština ukupno.

b) Mjere daljeg usklađivanja

U razdoblju do 2012. potrebno je izvršiti cjelokupnu reviziju metodologije na način koji će osigurati uporedivost s rezultatima EU-a. To će uključiti dopunu u obuhvatu i sadržaju praćenja podataka o zaposlenima.

Module 1.02.02 Zarada i troškovi rada

a) Sadašnje stanje

Statističko istraživanje o troškovima rada se prvi put sprovodi u junu 2009. godine. Prikupljaju se podaci za 2008. godinu. U narednom periodu će se sprovoditi kvartalno. Istraživanjem se prikupljaju podaci o ukupnim troškovima poslodavca po osnovu angažovanja radne snage. Prikupljeni podaci, primjenom odgovarajućih metoda, pružaju mogućnost da se sagleda nivo, struktura i obim troškova na tržištu radne snage Crne Gore. Istraživanje o troškovima rada se sprovodi u skladu sa metodološkim preporukama EUROSTAT-a (EUROSTAT-Council Regulation (EC) No 530/1999 od 9. marta 1999.godine, Commission Regulation (EC) No 1726/1999 od 27. jula 1999. godine, Commission Regulation (EC) No.1737/2005 od 21. oktobra 2005. godine) uz uvažavanje nacionalnih specifičnosti. Jedinice posmatranja su preduzeća. Osnovni skup za istraživanje čine sva aktivna preduzeća iz statističkog biznis registra.

Posmatrane varijable

- Broj zaposlenih koji su primili zaradu (za puno radno vrijeme i za vrijeme kraće od punog);
- Ukupan broj izvršenih časova rada (za puno radno vrijeme i za vrijeme kraće od punog);
- Ukupan broj plaćenih časova rada (za puno radno vrijeme i za vrijeme kraće od punog);
- Podaci o troškovima rada na osnovu angažovanja radne snage;
- Subvencije.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Istraživanje o troškovima rada će se i dalje usklađivati sa preporukama EUROSTAT-a.

c) Glavni problemi

Istraživanje se prvi put sprovodi 2009. godine. Analizom tog istraživanja utvrdiće se nedostaci i problemi.

ZARADE

a) Sadašnje stanje

Statistika zarada obuhvata sljedeća istraživanja:

Mjesečni izvještaj o zaposlenima i zaradama zaposlenih isplaćenim u mjesecu i polugodišnji izvještaj o zaposlenima i zaradama zaposlenih isplaćenih u mjesecu martu i septembru.

Za ove izvjestaje koristi se klasifikacija djelatnosti NACE Rev.1. Područje praćenja su sve djelatnosti klasifikacije djelatnosti - NACE Rev1.

Istraživanjima su obuhvaćena preduzeća, ustanove, organizacije svih oblika svojine kao i njihove jedinice u sastavu po organizacionom, teritorijalnom principu počev od nivoa opštine. Pri sprovođenju istraživanja o zaradama usvojen je organizaciono teritorijalni princip posmatranja, gdje je opština uzeta kao osnovna teritorijalna jedinica. Mjesečno istraživanje sprovodi se na temelju namjernog odabira izvještajnih jedinica.

Posmatrane varijable (mjesečna periodika):

Prosječne mjesečne neto i bruto plate po zaposlenom na nivou Crne Gore i prema djelatnostima KD-a; prosječne mjesečne neto i bruto plate na nivou opština.

Definicije se temelje na nacionalnim zakonima vezanim za područje rada i zarada (Zakon o radu (Sl. list RCG br. 49/2008), Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica (Sl. list RCG br. 65/2001), Uputstvo o načinu obračunavanja i plaćanja poreza i doprinosa iz i na lična primanja po osnovu zaposlenja (Sl. list RCG br. 29/2002), Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje (Sl. list RCG br. 13/2007), Kolektivni ugovori itd.)

b) Mjere daljeg usklađivanja

Istraživanje o zaradama će se i dalje usklađivati sa preporukama EUROSTAT-a.

Module 1.02.03 Baza podataka o mjerama politike tržišta rada**a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku Crne Gore ne posjeduje bazu podataka o mjerama na tržištu rada, obzirom da to spada u nadležnost Ministarstva ekonomije (vidi poglavlje 20, odgovor na pitanje 19 i 21) i Zavoda za zapošljavanje.

Zavod za zapošljavanje**1) Usluge tržišta rada**

Usluge tržišta rada koje se pružaju od strane Zavoda za zapošljavanje odvija se u skladu sa Zakonom o zapošljavanju (Sl. list RCG, br. 5/2002, 79/2004 i 21/2008) i Pravilnikom o posredovanju pri zapošljavanju (Sl. list CG, br. 52/02). Tehnologija rada, uspostavljena na osnovu tih akata omogućava:

- primjenu novih instrumenata za kvalitetniju procjenu znanja i vještina nezaposlenih lica koju zahtijeva tržište rada;
- model aktivnijeg odnosa nezaposlenih lica kada je u pitanju samoprocjena radnih, stručnih i ličnih potencijala (uz stručnu pomoć radnika zavoda);
- aktivnije preuzimanje odgovornosti nezaposlenog lica za svoje zapošljavanje;
- kvalitetniju selekciju nezaposlenih kandidata za potrebe poslodavaca;
- planovi zapošljavanja za svako nezaposleno lice;
- kvalitetnija priprema lica koja teže nalaze zapošljenje (radionice za nezaposlena lica, uključivanje u programe stručnog obrazovanja i osposobljavanja);
- oglašavanje potreba odnosno slobodnih radnih mjesta;
- posredovanje u obezbeđivanju kadrova za potrebe poslodavaca;
- uključivanje poslodavaca u obuke i obrazovanje nezaposlenih lica;
- kontinuirano anketiranje poslodavaca u pogledu obima i strukture

podrebnog kadra.

Radi povećanja ukupne zaposlenosti i unapređenja kvaliteta ponude radne snage Zavod realizuje sledeće oblike rada sa nezaposlenima:

- informativni razgovori, u cilju kvalitetnog informisanja svih novoprijavljenih nezaposlenih lica sa njegovim pravima i obavezama utvrđenih Zakonom i drugim aktima;
- intervjui kroz koje se identifikuju znanja i sposobnosti, iskustva, potrebe i mogućnosti kao i drugih socio-ekonomskih elemenata statusa svakog nezaposlenog i sačinjava individualni plan zapošljavanja kao opis strategije savjetodavnog rada, sa kojom se pomaže nezaposlenom licu da se uključi u rad, odnosno, da brže dođe do posla uz stručno i profesionalno usmjeravanje savjetnika;
- informativno – motivacioni seminari-radionice, kroz koje se nezaposlena lica motivišu za aktivni pristup u traženju zaposlenja i savladaju vještine u tom smislu;
- posredstvom Centara za informisanje i profesionalno savjetovanje, pruža se pomoć nezaposlenom, da što objektivnije sagleda, planira i ostvaruje svoju profesionalnu karijeru;
- internet sajt Zavoda, omogućava nezaposlenom licu da postavi ličnu prezentaciju, radi aktivnog traženja zaposlenja;
- posredstvom medija, u vidu povremnih priloga (u informativnim i specijalnim emisijama) promovišu se programi koji se realizuju;
- putem brošura, nezaposlena lica se detaljnije upoznaju sa pojedinim mjerama aktivne politike zapošljavanja;
- organizovanjem okruglih stolova, animiranja se relevantni subjekti da se uključe i daju doprinos u rješavanju problema nezaposlenosti.

Obzirom da se na evidenciji Zavoda nalazi više od 30% teže zapošljivih lica, nametala se potreba za programima i aktivnostima čiji bi cilj bio uključivanje ove kategorije nezaposlenih lica na tržište rada. Program za dugoročno nezaposlena lica izvodi se, kroz informativno-motivacione seminare (radionice) sa ciljem aktivnijeg i efikasnijeg uključivanja lica u traženje posla. Za realizaciju tog programa obučeno je 60 nezaposlenih visokoškolaca (trenera).

U narednom periodu moraće se ostvariti rano identifikovanje potreba svih tražioca zaposlenja, i utvrđivanje usluga koje im treba pružiti, kao što su savjetovanje i usmjeravanje, pomoć pri traženju zaposlenja i izradi individualnih planova zapošljavanja, i sl.

Na osnovu tih podataka i saznanja, nezaposlenim će se nuditi pristup korisnim i efikasnim mjerama kako bi se povećala njihova zapošljivost. Pri tome će se posebna pažnja posvećivati licima koje se suočavaju s najvećim poteškoćama na tržištu rada.

Takođe se očekuje povećanje broja lica koja će savjetnici za evidenciju i posredovanje upućivati savjetnicima za profesionalnu orijentaciju. Zbog toga će se vršiti kontinuirana edukacija i unapređivanje tehnologije rada savjetnika za profesionalnu orijentaciju.

Inteziviranje saradnje sa poslodavcima uticaće na povećanje zahtjeva za uslugama profesionalne selekcije.

2) Treninzi

Usavršavanje nezaposlenih odvija se kroz programe obrazovanja i osposobljavanja koji se, u okviru aktivne politike zapošljavanja, realizuju posredstvom Zavoda za zapošljavanje i to kao: programi obuke (stručno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija, specijalizacija, kursevi za sticanje ključnih vještina, itd.) na osnovu zahtjeva konkretnih poslodavaca i programi za tržište rada u cilju unapređenja kvaliteta ponude na tržištu rada.

U periodu 2004 – 2008. god. je bilo 19.625 polaznika tih programa (od 2.075 u 2004. godini do 4.834 u 2008. godini) što je, u odnosu na prosječan broj registrovane nezaposlenosti u 2004 godini činilo 3,1% a u 2008. godini 16,2%. Na polaznike programa na zahtjev poslodavaca odnosi se 3.025 ili 15,4% od ukupnog broja polaznika u navedenom periodu a 84,6% na polaznike programa za tržište rada (16.600).

Na programe stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije, prekvalifikacije i specijalizacije za određena zanimanja odnosi se 7.363 ili 37,5% od ukupnog broja polaznika programa u periodu 2004-2008 god. a od toga na zanimanja u oblasti turizma i ugostiteljstva 33,6%.

Programima kroz koje se stiču posebna znanja (ključne vještine) obuhvaćeno je 12.262 ili 62,5% ukupnog broja polaznika programa u periodu 2004-2008 god. Od toga je programima informatičkog opismenjavanja obuhvaćeno 6.997 ili 5,1% a kursevima stranih jezika, u tom periodu, obuhvaćeno 3.023 ili 24,6% polaznika tih programa, itd.

Na starosnu grupu do 25 godina odnosi se 38,7% od ukupnog broja polaznika programa obrazovanja i osposobljavanja što je iznad učešća te starosne grupe u ukupnom broju nezaposlenih (16,2%), na starosnu grupu od 25 do 44 godine 53,1% što je, takođe, iznad njihovog učešća u ukupnom broju nezaposlenih (37,4%) a na starosnu grupu preko 45 godina 10,0% što je znatno ispod njihovog učešća u ukupnom broju nezaposlenih (46,4%).

Učešće žena u realizovanim programima obuke u periodu 2004 – 2008. god. je bilo 55,2% s' tim što je u starosnoj grupi od 25 do 44 godine to učešće znatno iznad učešća muškaraca i u tom periodu je bilo 62,0 % što znači da se žene više i lakše uključuju u programe obuke koje realizuje Zavod za zapošljavanje.

Regionalno posmatrajući u sjevernom sub-regionu, nerazvijenijem i sa većim stepenom nezaposlenosti, je u 2008 godini učešće polaznika programa obrazovanja i osposobljavanja činilo 46,5% ukupnog broja polaznika tih programa realizovanih posredstvom Zavoda (to učešće je u 2006. godini bilo 37,5%). To je iznad učešća tog regiona u ukupnom broju nezaposlenih (41,4% - krajem 2008. godine) a i znatno iznad učešća sjevernog regiona u ukupnom broju registrovane zaposlenosti u Crnoj Gori koje je krajem 2008. godine iznosilo 19,5%.

Postupke i procedure koje treba zadovoljiti u realizaciji navedenih programa utvrđene su Pravilnikom o pripremi za zapošljavanje (Sl. list CG, br. 52/02, 1/04 i 29/09).

Zavod za zapošljavanje je od početka 2007. god. uveo edukaciju preduzetnika kao preduslov podrške biznis idejama nezaposlenih lica. Od uspješnosti prolaska kroz edukaciju zavisi mogućnost podnošenja zahtjeva i dodjela kredita kojim se stimuliše određeno preduzetništvo. U 2007 i 2008. god. je realizovano 198 cikusa edukacije preduzetnika kojima je obuhvaćeno 2197 lica.

U saradnji sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća Zavod realizuje Program "Šansa mladim menadžerima" sa ciljem da mladim menadžerima obezbijedi visok stepen znanja i vještina, koja nisu uspjeli da steknu u toku redovnog obrazovanja. Obuka se sastoji iz dva dijela. Prvi dio se izvodi kroz primjenjuju dinamičnih i savremenih oblika interaktivnih predavanja i lica se upoznaju sa osnovama menadžmenta, projekt menadžmenta, marketinga i PR-a i poslovne komunikacije uz zajedničke vježbe, simulacije i radionice.

Drugi dio programa je praktičan rad u trajanju od dva do tri mjeseca, kod određenog poslodavca, kako bi se, učesnici programa upoznali sa načinom funkcionisanja preduzeća, uz naknadu koja im se, za taj period, obezbjeđuje.

5) Potpomognuto zapošljavanje i rehabilitacija

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, obezbjeđuje se adekvatni pravni osnov za institucionalni okvir realizacije programa profesionalne rehabilitacije i podsticanja bržeg zapošljavanja lica sa invaliditetom. U toku 2009. god. donijeti su podzakonski akti kojima se operacionalizuje primjena navedenog zakona i koji obezbjeđuju izgradnju jedinstvenog i standardizovanog sistema za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, i to:

- Pravilnik o uslovima i kriterijumima za utvrđivanje preostale radne sposobnosti i mogućnost zaposlenja;
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju;
- Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i standardima za sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije;
- Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava ustanova za profesionalnu rehabilitaciju, radni centar, zaštitna radionica i zaštitni pogon;

- Pravilnik o bližim uslovima i načinu ostvarivanja prava na subvenciju zarade lica sa invaliditetom.

Za primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom i navedenih pravilnika potrebno je uspostaviti odgovarajuću institucionalnu mrežu, edukovati kadrove – stručnjake raznih profila, koji će biti jedan od osnovnih uslova za funkcionisanje novog sistema u ovoj oblasti.

U Zavodu se planira formiranje stručne multidisciplinarnе komisije na centralnom i regionalnom nivou (psiholog, doktor medicine rada, pedagog-andragog, tehnolog i dr.) koja bi, prema standardima utvrđenim od strane nadležnog organa, ocijenjivala radne i druge sposobnosti lica koja traže zaposlenje i opredjeljivala mjere i aktivnosti za njihovu profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje.

Za realizaciju programa profesionalne rehabilitacije, neophodno je osnivanje ustanova za profesionalnu rehabilitaciju - izvođača profesionalne rehabilitacije, koji bi, nakon realizacije određenih programa prilagođenih potrebama polaznika dao ocjenu o mogućnosti zapošljavanja tog lica. Kada su polaznici programa lica sa invaliditetom, ocjena bi se odnosila na mogućnost njihovog zapošljavanja na otvorenom tržištu ili pod posebnim uslovima: u zaštitnim radionicama, zaštitnim pogonima i radnim centrima, ako se na osnovu svojih radnih i opštih sposobnosti ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada, ni uz primjenu određenih povoljnosti i olakšica.

Krajem 2008. godine, počela je gradnja Centra za radnu integraciju teže zapošljivih lica u Podgorici, čiji je osnivač Zavod, koji predstavlja početak stvaranja mreže ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom i drugih lica koji imaju prepreke u zapošljavanju.

6) Direktni posao

Ublažavanje otvorene nezaposlenosti ostvaruje se i kroz izvođenje lokalnih i državnih javnih radova organizovanih zbog sprovođenja programa socijalne zaštite, obrazovnih, kulturnih, komunalnih, ekoloških programa, koji se temelje na društveno korisnom i neprofitnom radu. Programi javnih radova podstiču otvaranje novih radnih mjesta, podizanje radnih potencijala, nivoa znanja i vještina nezaposlenih lica, a istovremeno pomažu razvoj lokalnih samouprava.

U izvođenje javnih radova je, u periodu 2004 – 2008. god. bilo uključeno 5.143 nezaposlenih lica. Na programe državnih javnih radova odnosi se 53% učesnika a na lokalne 47% s'tim što je učešće lokalnih, u ukupnim, u 2008. godini povećano na 71,5%. U odnosu na prosječan broj registrovane nezaposlenosti to je u 2004. godini činilo 1,17% a u 2008 godini 4,24%.

Na starosnu grupu do 25 godina odnosi se 21% od ukupnog broja učesnika javnih radova što je iznad učešća te starosne grupe u ukupnom broju nezaposlenih (16,2%), na starosnu grupu od 25 do 44 godine 55,4% što je, takođe, iznad njihovog učešća u ukupnom broju nezaposlenih (37,4%) a na starosnu grupu preko 45 godina 23,6% što je znatno ispod njihovog učešća u ukupnom broju nezaposlenih (46,4%).

Učešće žena u programima javnih radova u periodu 2004 – 2008. god. je bilo 28,3% (11,7% u starosnoj grupi do 25 godina, 33,9% u starosnoj grupi od 25 do 44 godine, i 28,9% u starosnu grupu preko 45 godina).

7) Podsticaj za početak posla

Posredstvom Zavoda za zapošljavanje Crne Gore finansijski se podstiče razvoj malih i srednjih preduzeća od 1991. godine, kroz četiri programa u periodu 1991 – 1998. godine, a od 1999. godine kroz Program za kontinuirano stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva u Crnoj Gori koji je, u smislu povoljnijih kreditnih uslova, inoviran polovinom 2008. godine.

Za kreditna sredstva predviđena ovim programom mogu konkurisati:

- nezaposlena lica sa evidencije Zavoda koja bi nakon kreditne podrške bila obavezna da se registruju kao individualni poljoprivredni proizvođači, preduzetnici ili pravna lica;
- mala preduzeća i
- preduzetnici koji su registrovani u skladu sa Zakonom o privrednim društvima.

Od 1999. godine odobrena su 9.782 kredita u vrijednosti 50.5mil.€ kojima je omogućeno otvaranje 15.786 novih radnih mjesta, a u periodu od 2006 – 2008. godine 3.507 kredita čija je vrijednost 18.3mil.€, kojima je omogućeno otvaranje 5.493 novih radnih mjesta.

Od svih kreditnih zahtjeva odobrenih od 1999. godine, 89,26% se odnosi na lica koja otpočinjaju biznis, a koja nijesu imala formirana preduzeća u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit.

Takođe, u periodu od 2006 – 2008. godine, licima koja žele da pokrenu posao odobren je 3.121 kredit što predstavlja 88,99% svih odobrenih kredita u ovom periodu.

9) Rano penzionisanje

Do 2003. godine je kroz radno-pravni institut „dokup penzijskog staža” postojala mogućnost ranog penzionisanja u slučajevima kada je za ostvarivanja prava na penziju nedostajalo do pet godina.

Module 1.02.04 Korišćenje vremena i usklađivanje porodičnog i poslovnog života

Priprema za sprovođenje ankete korišćenja vremena prema metodologiji EUROSTAT-a planirana je do kraja 2012. godine.

Theme 1.03 Obrazovanje i doživotno učenje

Module 1.03.01 Statistika obrazovanja

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku prikuplja podatke iz oblasti obrazovanja putem sledećih statističkih istraživanja:

- godišnje istraživanje ustanova za predškolsko vaspitno obrazovni rad;
- godišnje istraživanje za redovne osnovne škole;
- godišnje istraživanje za specijalne osnovne škole;
- godišnje istraživanje za osnovno obrazovanje odraslih;
- godišnje istraživanje za dopunsko obrazovanje odraslih;
- godišnje istraživanje za redovne srednje škole;
- godišnje istraživanje za specijalne srednje škole;
- godišnje istraživanje o nastavnom osoblju i strukturi visokoškolskih organizacija;
- godišnje istraživanje za upis studenata;
- godišnje istraživanje za diplomirane studente;
- godišnje istraživanje za doktore nauka;
- godišnje istraživanje za magistre nauka i specijaliste;
- godišnje istraživanje za upis na postdiplomske studije.

Za osnovno i srednje obrazovanje sprovode se istraživanja za početak i za kraj školske godine.

Obrazovni sistem u CG čini predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje. U Crnoj Gori osnovno obrazovanje se realizuje u skladu sa obrazovnim programima osmogodišnje i devetogodišnje (od školske 2004/05g.) osnovne škole.

Potpisivanjem Bolonjske deklaracije 2003.g. počela je reforma visokog obrazovanja u Crnoj Gori.

Međunarodna standardna klasifikacija ISCED 97, prema područjima obrazovanja primjenjuje se za magistre i doktore nauka, dok se za upis i diplomirane studente obrade vrše prema studijskom programu.

Podaci o finansiranju obrazovanja ne prikupljaju se statističkim istraživanjima koje sprovodi

Monstat, nego njima raspolažu nadležna ministarstva.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Potrebna je bolja saradnja među institucijama u oblasti obrazovanja, posebno u dijelu koji se odnosi na zajednički rad u izradi, standardizaciji i primjeni standarda.

Strategijom uspostavljanja Nacionalnog okvira kvalifikacija u CG za period 2008 – 2010. godine definisane su mjere i aktivnosti koje je neophodno implementirati u narednom periodu kako bi Crna Gora uspostavila Nacionalni okvir kvalifikacija, koji će biti u skladu sa evropskim kvalifikacionim okvirom. Primjenom će se omogućiti poređenje kvalifikacija stečenih u različitim oblastima obrazovanja na svim nivoima (osnovno, srednje i visoko obrazovanje). Uspostavljanje funkcionisanja Nacionalnog okvira kvalifikacija (NOK) je zadatak koji podrazumijeva saradnju države i svih ostalih institucija pa je neophodno precizno definisati ukupne odnose, kao i obaveze i odgovornosti svakog od aktera, kako bi se osiguralo da sve strane budu uključene u proces razvoja, implementacije i stalnog unapređenja NOK.

Efikasno uspostavljanje i nesmetano funkcionisanje ukupnog Nacionalnog okvira kvalifikacija zahtijeva razvoj kapaciteta zaposlenih u svim institucijama koje su uključene u razvoj i implementaciju ovog okvira.

Potrebno je

- izraditi Crnogorski kvalifikacioni okvir (COK) po nivoima i podnivoima;
- urediti sistem i izrade klasifikacije zanimanja;
- uspostaviti jasne i razumljive veze između nacionalnog i evropskog okvira;
- definisati sistem obezbjeđivanja kvaliteta sa načelima Bolonjske deklaracije.

Budući da postizanje usklađenosti u najvećoj mjeri ne zavisi od Zavoda za statistiku potrebno je uključiti sve druge relevantne institucije kako bi se postigla potpuna usklađenost.

Da bi se moglo odgovoriti zahtjevima međunarodnih organizacija za podacima, potrebna je veća saradnja između Ministarstva prosvjete i nauke, Ministarstva finansija, Univerziteta u Crnoj Gori i Zavoda za statistiku, u cilju unapređenja podataka usaglašenih sa evropskim standardima kako bi bili kompatibilni sa evropskim.

c) Glavni problemi

- Nedovoljna saradnja između institucija u oblasti obrazovanja;
- Do sada nije bilo edukativne međunarodne saradnje iz ove oblasti pa je potrebno uspostaviti komunikaciju sa međunarodnim stručnjacima. To bi doprinijelo boljem razumijevanju i primjeni evropskih standarda i uputstava.

Module 1.03.02 Statistika strukovnog obrazovanja

a) Sadašnje stanje

Statistika obrazovanja ne raspolaže podacima o dijelu neformalnog obrazovanja za zanimanja koja sprovode poslovni subjekti, a koji nijesu konstitutivni elementi obrazovnog sistema.

b) Mjere daljeg usklađivanja

U decembru 2008. godine usvojen je Zakon o nacionalnim stručnim kvalifikacijama, koji omogućava pojedincima sticanje nacionalno priznate stručne kvalifikacije, koja će imati javnu važnost i istu vrijednost, kao ona stečena kroz formalno obrazovanje, ukoliko se bazira na istom standardu zanimanja. Na taj način će se izgraditi sveobuhvatan i jedinstven sistem stručnih kvalifikacija (stečenih kroz formalno obrazovanje, neformalno i informalno učenje). Potrebno je implementirati zakon u svim područjima rada za sticanje znanja i vještina tj. primjenu principa cjeloživotnog učenja. Kvalifikacije stečene kroz djelove obrazovnih programa, posebne programe obrazovanja i osposobljavanja i direktnom provjerom ranije stečenih znanja, vještina i

kompetencija će se potvrđivati sertifikatom. Ove kvalifikacije stićaće se provjerom kod Ispitnog centra – ustanove nadležne za eksterne provjere znanja.

Standard provjere biće definisan katalogom standarda znanja i vještina za provjeru kvalifikacije certificiranjem, odnosno ispitnim katalogom. Evidenciju i centralni registar vodiće nadležno ministarstvo, koje propisuje način vođenja i korišćenje podataka.

Strategijom Nacionalnog okvira kvalifikacija u Crnoj Gori određeni su nosioci aktivnosti koji treba da obezbijede implementaciju zakonskih rešenja i funkcionisanje ovog složenog podsistema.

Treba naći mogućnosti da se Crna Gora uključi u istraživanja iz ove oblasti koja sprovodi Eurostat, kao i izrada zakonom predviđenih instrumenata za statističko praćenje odraslih u Crnoj Gori.

c) Glavni problemi

Ne postoji registar pravnih subjekata koji organizuju razne oblike obrazovanja odraslih izvan redovnog sistema obrazovanja.

Theme 1.04 Kultura

Module 1.04.01 Statistika u oblasti kulture

a) Sadašnje stanje

Podaci iz oblasti kulture dobijaju se redovnim statističkim istraživanjima sa različitim periodikom:

- godišnja statistička istraživanja: za pozorišta (profesionalna, amaterska i dječja pozorišta); televiziju; radio; bioskope; izvještaj o knjigama i brošurama; izvještaj o novinama i časopisima;
- trogodišnja statistička istraživanja: o radu biblioteka; o radu arhiva; izvještaj muzeja i muzejskih zbirki.

Podaci o finansiranju kulture ne prikupljaju se statističkim istraživanjima koja sprovodi Monstat, nego njima raspolažu nadležna ministarstva.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Posmatranje i primjena evropskih standarda i preporuka, kako bi se u narednom periodu poboljšao kvalitet podataka, u cilju postizanja potpune usklađenost sa zemljama EU-e u oblasti kulture.

Intenzivnija saradnja sa Ministarstvom kulture i izvještajnim jedinicama u cilju dobijanja što kvalitetnijih podataka.

Poboljšati obuhvat na područje kulturne djelatnosti uključivanjem pravnih subjekata, čija glavna djelatnost nije kultura.

c) Glavni problemi

- Neažurnost i nedovoljan kvalitet rada izvještajnih jedinica;
- Nepostojanje podataka o institucijama koje se bave kulturnom djelatnošću kao sporednom;
- Do sada nije bilo međunarodne saradnje iz ove oblasti, pa je potrebno uspostaviti komunikaciju sa međunarodnim stručnjacima, kako bi primijenili znanje i iskustva zemalja sa razvijenim statističkim sistemom.

Theme 1.05 Zdravlje i bezbjednost

Module 1.05.01 Javno zdravstvo

a) Sadašnje stanje

Aktivnosti dizajniranja i pravljenja Nacionalnih zdravstvenih računa u Crnoj Gori bile su dio šireg projekta za unapređenje zdravstvenog sistema u Crnoj Gori koji je finansirala Međunarodna asocijacija za razvoj (IDA) uz ko-finansiranje Kanadske asocijacije za međunarodni razvoj (CIDA). Izrada nacionalnih zdravstvenih računa obezbjeđuje stvaranje uslova za unapređenje sistema zdravstva u Crnoj Gori. Nacionalni zdravstveni računi (NZR) pružaju pouzdane informacije o izvorima i upotrebi sredstava za zdravstvo i utiču na poboljšanje funkcionisanja zdravstvenog sistema, obezbjeđuju praćenje potrošnje u oblasti zdravstva po zdravstvenim uslugama i po pružaocima usluga, podatke o učešću u javnoj potrošnji i BDP, kao i dobijanje slike o efikasnosti svih sektora zdravstvene zaštite. NZR rađeni su po konceptu metodologije Sistema nacionalnih računa (SNA 93), evropskog sistema računa (ESA 95) i međunarodne klasifikacije zdravstvenih računa (ICHA).

U okviru projekta Tehničke pomoći kod kreiranja i izrade nacionalnih zdravstvenih računa, jedan međunarodni konsultant i četiri lokalna stručnjaka su angažovani u 2007. godini na izradi nacionalnih zdravstvenih računa u Crnoj Gori za period 2004 - 2006. godine.

Završna radionica je organizovana u januaru 2009. na kojoj su prikazani konačni izvještaji i rezultati projekta NZR i predložen način dalje organizacije rada na izradi NZR.

U Fondu su u toku pripreme za organizaciju rada i nastavak izrade nacionalnih zdravstvenih računa u Crnoj Gori za što je potrebno obezbijediti sredstva i kadar.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Shodno reviziji metodologije NZR koja se radi zajedno sa OECD i WHO, kako je navedeno u Ključnim prioritetima za 2008. god., uskladiće se sadašnja metodologija izrade.

c) Glavni problem

Uvođenjem integralnog informacionog sistema u zdravstvu, odnosno povezivanjem svih zdravstvenih ustanova sa Fondom za zdravstveno osiguranje, osigurali bi se kvalitetniji podaci što zavisi od finansijskih sredstava.

Module 1.05.02 Zdravlje i bezbjednost na radu

a) Sadašnje stanje

Institut za javno zdravlje prati zdravstveno-statističke podatke za sva tri nivoa zdravstvene zaštite na nacionalnom nivou, kroz izvještaje vanbolničke i bolničke zdravstvene zaštite.

Prema Zakonu o evidencijama u oblasti zdravstva (Sl. list CG br. 80/09) i Programu statističkih istraživanja CG za 2009., Institut za javno zdravlje upravlja zdravstveno-statističkim podacima u oblasti javnog zdravstva kroz njihovo prikupljanje, obradu, čuvanje i objavljivanje sljedećih izvještaja:

- Izvještaj o prijavljenim slučajevima i epidemijama zaraznih bolesti;
- Izvještaj o izvršenim obavezanim imunizacijama protiv zaraznih bolesti;
- Izvještaj o osobama testiranim na HIV i HIV seropozitivnima;
- Izvještaj o radu i utvrđenim oboljenjima, stanjima i povredama u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti (djeca do 15 g., odrasla populacija, žene, stomatološka zaštita);
- Izvještaj o preventivnim pregledima djece predškolskog i školskog uzrasta, žena i odrasle populacije;
- Izvještaj o porođajima (prema prijavama porođaja);
- Izvještaj o pobačajima (prema prijavama prekida trudnoće);
- Izvještaj o organizaciji i radu bolnica;

- Izvještaj o liječenim pacijentima u službi za bolničko-stacionarno liječenje (prema bolesničko- statističkom listiću - BSL);
- Izvještaj o radu službe za transfuziologiju i jedinice za patronažu;
- Izvještaj o radu laboratorija;
- Izvještaj o organizacionoj strukturi i kadrovima u zdravstvu;
- Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opšte upotrebe;
- Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće, flaširane, mineralne i izvorske vode.

Istraživanja u dijelu zaštite na radu se parcijalno sprovode kroz izvještaje o povredama na radu i izvještaje službe specifične zdravstvene zaštite na primarnom nivou koja obuhvata i preventivne preglede radnika.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Obzirom na novu zakonsku regulativu u oblasti obaveznih evidencija u zdravstvu (decembar 2008.), u narednom periodu (godinu dana) očekuje se izrada podzakonskih akata kojima će se regulisati metodologija uspostavljanja registara bolesti od većeg socio medicinskog značaja (TBC, maligne neoplazme, narkomanija, dijabetes, psihoze, profesionalne bolesti, ishemične bolesti srca itd.) i drugih sistemskih registara u oblasti zdravstvenih resursa.

Izradu regulative i metodologije će pratiti postepena implementacija vođenja navedenih registara u Institutu za javno zdravlje i dalje unapređenje javno zdravstvenog statističkog sistema.

Međunarodna saradnja u ovoj oblasti (opisati postojeću ili potrebnu)

Na području statistike morbiditeta i resursa u zdravstvu nema istovrsnih istraživanja koja su navedena ili se ona, radi usklađivanja među članicama EU, sprovode kao pilot istraživanja. Dijelom se istraživanja usklađuju sa određenim indikatorima SZO u HFA-DB bazi podataka.

U dijelu zaraznih bolesti sve bolesti koje podliježu obaveznoj registraciji u EU registruju se i u Crnoj Gori, pa postoji usklađenost sa sistemom registrovanja SZO i primjene definicija bolesti za one bolesti kod kojih postoji individualna prijava SZO-a (HIV, AIDS, TBC, bolesti protiv koji se vrši vakcinacija – EPI). Crna Gora je u sistemu praćenja pokazatelja u vezi sa imunizacijama SZO (EPI). Praćenje zaraznih bolesti usklađeno je sa WHO Communicable Disease Annual Reporting.

U Crnoj Gori je od 1996. godine u upotrebi Međunarodna klasifikacija bolesti, deseta revizija (MKB-10).

c) Glavni problemi

U odnosu na potrebe za daljim usklađivanjem, neki od problema su:

- nedovoljna informatizacija sektora zdravstva ali i drugih sa kojima je potrebna saradnja;
- nedovoljno razvijena metodologija sprovođenja pojedinih zdravstveno-statističkih istraživanja;
- nedovoljno standardizovani podaci, definicije, terminološka usklađenost;
- nedovoljno kvalitetnih/stručnih humanih resursa za praćenje svih pojava, stanja i javno – zdravstvenih indikatora;
- nedovoljan kvalitet podataka.

Theme 1.06 Raspodjela dohotka i životni standard

Module 1.06.01 Anketa potrošnje domaćinstava (HBS)

a) Sadašnje stanje

Anketa o potrošnji domaćinstava 2005. godine usaglašena je sa međunarodnim standardima i preporukama EUROSTAT-a, čime se obezbijuje međunarodna uporedivost podataka. Koristeći COICOP klasifikaciju individualne potrošnje (klasifikacija lične potrošnje po namjeni) prate se podaci o potrošnji domaćinstava po namjeni. Podaci se prikupljaju posjetom anketara domaćinstvu gdje anketar bilježi podatke na papirni upitnik. Obradu podataka čine: unos, računski i logički kontrola, objavljivanje podataka putem Saopštenja - obrada je godišnja na nivou mjeseca. Podaci iz istraživanja koriste se u statistici cijena pri izračunavanju pondera za potrebe indeksa potrošačkih cijena CPI, kao i za izradu bilansa lične potrošnje u Sistemu nacionalnih računa.

Uzorak je dvoetafni stratifikovani s popisnim krugovima kao primarnim i domaćinstvima kao sekundarnim jedinicama izbora. Na godišnjem nivou uzorak je 1560 domaćinstava (koji je reprezentativan za Crnu Goru), svakog mjeseca bira se 26 popisnih krugova tj. 130 domaćinstava.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Anketa o potrošnji domaćinstava će se i dalje usklađivati sa preporukama EUROSTAT-a.

c) Glavni problemi

Glavni problemi koje treba riješiti su:

- ažuriranje okvira za izbor domaćinstava;
- uspostaviti stalnu mrežu anketara;
- usavršavanje kadrova.

Module 1.06.02 Dohodak, socijalna inkluzija i životni standard

a) Sadašnje stanje

Glavni izvor podataka za obračun linije siromaštva je Anketa o potrošnji domaćinstava. Siromaštvo se radi po potrošnoj metodi i po metodologiji Svjetske banke, za razliku od EUROSTAT-a koji radi po prihodnoj metodi.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Zbog različite metodologije Svjetske banke i Eurostata neophodno je radi izračunavanja stope i linije siromaštva usavršiti metodološko znanje. Uvođenje istraživanja SILC prema EUROSTAT metodologiji do momenta pridruživanja EU.

Theme 1.07 Socijalna zaštita

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku prikuplja podatke o socijalnoj zaštiti putem sledećih statističkih istraživanja:

- godišnje istraživanje domova učenika i studentskih domova;
- godišnje istraživanje o korisnicima dodataka za djecu;
- godišnje istraživanje o korisnicima i oblicima socijalne zaštite;
- dvogodišnje istraživanje o ustanovama za socijalnu zaštitu i o centrima za socijalni rad (ustanove za djecu i omladinu lišenu roditeljskog staranja; ometenu u psihičkom i fizičkom razvoju; vaspitno zapuštenu djecu i omladinu; ustanove za zbrinjavanje odraslih; centri za socijalni rad).

Podaci o ustanovama za smještaj djece, omladine i odraslih lica, i o centrima za socijalni rad prikupljaju se u dvogodišnjoj periodici. Podaci o učeničkim i studentskim domovima, punoljetnim i maloljetnim korisnicima, pruženim oblicima, mjerama i uslugama socijalne zaštite prikupljaju se u

godišnjoj periodici.

Pokrivenost istraživanjem je potpuna - podaci se prikupljaju od svih izvještajnih jedinica na teritoriji CG.

Obrađeni podaci prikazuju se na nivou države, a dio podataka na nivou opštine.

Podaci o finansiranju socijalne zaštite ne prikupljaju se statističkim istraživanjima koje sprovodi Monstat, nego njima raspolažu nadležna ministarstva.

Statistička evidencija u okviru Ministarstva rada i socijalnog staranja vrši se u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti (Sl. list RCG br. 78/05) sa Pravilnicima i podzakonskim aktima i Zakonom o boračkoj i invalidskoj zaštiti (Sl. list RCG 69/03 i 21/08).

Statističkim izvještajima su obuhvaćena sledeća prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite:

- 1) Materijalno obezbjeđenje porodice;
- 2) Dodatak za djecu;
- 3) Lična invalidnina;
- 4) Njega i pomoć drugog lica;
- 5) Smještaj u ustanovu;
- 6) Smještaj u drugu porodicu;
- 7) Troškovi sahrane korisnika MOP-a;
- 8) Naknada po osnovu porodijskog odsustva sa opremom za novorođeno dijete.

Iz oblasti boračko - invalidske zaštite:

- 1) Materijalno obezbjeđenje boraca;
- 2) Lična i porodična invalidnina.

Još ranih devedesetih automatizovana su osnovna prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite (Materijalno obezbjeđenje porodice i dječji dodaci) i boračko invalidske zaštite (Materijalno obezbjeđenje boraca sa ličnom i porodičnom invalidninom). Ostala prava (3-8) obrađuju se još uvijek ručno na nivou centara za socijalni rad i ustanova socijalne i dječje zaštite.

Prikupljanje podataka iz oblasti socijalne i dječje zaštite vrši se preko centara za socijalni rad i ustanova socijalne i dječje zaštite. Za prava koja su automatizovana podaci se prikupljaju izvještajnom metodom putem propisanih formulara - naloga o svim izmjenama koje se odnose na korisnike socijalno-zaštitnih prava. Unos podataka za prava koja su automatizovana vrši se u centrima za socijalni rad, a glavna mjesečna obrada podataka sprovodi se u okviru Sektora za informatiku u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Prikupljanje podataka iz oblasti boračko-invalidske zaštite vrši se preko opštinskih sekretarijata ali se unos nastalih promjena kao i obrada podataka, vrši u ministarstvu.

Pokrivenost podacima je potpuna - podaci se prikupljaju od svih statističkih jedinica na nivou države (centri za socijalni rad sa područnim jedinicama).

Trenutno se mogu dobiti sledeći izvještaji :

- Mjesečne statistike o broju korisnika za sva prava iz oblasti socijalne, dječje i boračko invalidske zaštite (na nivou države kao i na nivou opštine);
- Podaci o ukupno utrošenim sredstvima za sva prava na mjesečnom i godišnjem nivou;
- Podaci o broju šticećenika u ustanovama socijalne i dječje zaštite.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Jedan od budućih zadataka jeste upoznavanje sa pojmom ESSPROS-a i njegovom metodologijom.

Primjena evropskih statističkih standarda, klasifikacija i instrumenata kako bi obezbijedili

međunarodnu uporedivost podataka.

Budući da postizanje usklađenosti ne zavisi od Zavoda za statistiku potrebno je uspostaviti saradnju sa nadležnim ministarstvom kako bi bili upoznati sa usklađivanjem nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim konvencijama i standardima EU-a, i u skladu sa tim prilagođavali metodologiju.

U Ministarstvu rada i socijalnog staranja u toku je izrada novog Informacionog sistema kojim bi se osavremenio unos i obrada podataka za osnovna prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite i boračko invalidske zaštite. Novi Informacioni sistem davaće statističke podatke u skladu sa postojećim Zakonima iz pomenutih oblasti, s tendencijom da se automatizuju i ostala prava koja do sada nisu bila obuhvaćena starim informacionim sistemom.

Postojeća zakonska regulativa usklađivaće se sa potrebama i zahtjevima EU, što će se svakako reflektovati i na izmjene u Informacionom sistemu.

c) Glavni problemi

Neažurnost i nedovoljan kvalitet rada izvještajnih jedinica.

Do sada nije bilo međunarodne saradnje iz ove oblasti, pa je potrebno uspostaviti komunikaciju sa međunarodnim stručnjacima, kako bi statističari dopunjavali svoje znanje i nadograđivali vještine, prema međunarodno prihvaćenim metodološkim osnovama, praksi i iskustvima zemalja s razvijenim statističkim sistemom.

U Ministarstvu jedan od glavnih ciljeva izrade novog Informacionog sistema je automatizacija obrade podataka za sva prava iz naše nadležnosti, kao i umrežavanje svih područnih jedinica sa matičnim centrima za socijalni rad odnosno, umrežavanje centara za socijalni rad sa nadležnim ministarstvom. Centralizacija svih podataka koja se tiču korisnika i sredstava po svim pravima zahtjeva angažovanje novog stručnog tehničkog kadra i nove tehničke uslove i sredstva.

Theme 1.08 Zaštita potrošača

Module 1.08.01 Zaštita potrošača

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore trenutno ne sprovodi istraživanje o zaštiti potrošača.

Theme 1.09 Bezbjednost hrane

Module 1.09.01 Statistika bezbjednosti hrane: zajednička pitanja

Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore ne sprovodi statističko istraživanje o bezbjednosti hrane, niti izvještava o tom pitanju.

Nadležni organi za bezbjednost hrane i glavne institucije uključene u proizvodnju odgovarajućih podataka za bezbjednost hrane: Ministarstvo zdravlja, Veterinarska uprava, Fitosanitarna uprava.

Detaljan prikaz sistema bezbjednosti hrane pogledajte u Poglavlju 12. Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika.

Pristupačni podaci	Nadležna institucija	Zakonski osnov
- registar objekata za proizvodnju i promet hrane ili hrane za životinja (odobrenih i registrovanih)	Ministarstvo zdravlja Veterinarska uprava Fitosanitarna uprava	Zakon o bezbjednosti hrane (Službeni list CG 14/07)
- evidencije uvezenih pošiljki hrane, koje podliježu sanitarnoj kontroli	Ministarstvo zdravlja Uprava carina	Zakon o bezbjednosti hrane (Službeni list CG 14/07)
- evidencije uvezenih, izvezenih i tranzitnih pošiljki koje podliježu veterinarskoj kontroli	Veterinarska uprava Uprava carina	Zakon o bezbjednosti hrane (Službeni list CG 14/07) Zakon o veterinarstvu (Službeni list CG 11/04 i 27/07)
- evidencije uvezenih, izvezenih i tranzitnih pošiljki koje podliježu fitosanitarnoj kontroli	Fitosanitarna uprava Uprava carina	Zakon o bezbjednosti hrane (Službeni list CG 14/07) Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (Službeni list CG 28/06)
- centralni registar gazdinstava koja drže goveda	Veterinarska uprava	Zakon o identifikaciji i registraciji životinja (Službeni list CG 48/07)
- o identifikovanim i registrovanim životinjama (elektronske baze podataka za goveda)	Veterinarska uprava	Zakon o identifikaciji i registraciji životinja (Službeni list CG 48/07)
- registar sredstava za zaštitu bilja	Fitosanitarna uprava	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni list CG 48/07)
- registar za promet sredstava za zaštitu bilja - objekti za prodaju na malo i veliko	Fitosanitarna uprava	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni list CG 48/07)
- registar uvoznika sredstava za zaštitu bilja	Fitosanitarna uprava	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni list CG 48/07)
- registar proizvođača bilja koji svoje proizvode stavljaju u promet	Fitosanitarna uprava Organi lokalne uprave	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni list CG 48/07)
- evidencije uvezenih, izvezenih i tranzitnih pošiljki sredstava za zaštitu bilja	Fitosanitarna uprava Uprava carine	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni list CG 48/07)

Mjere daljeg usklađivanja

Proučavanje Eurostatove metodologije iz oblasti bezbjednosti hrane. Razviti metodologiju prilagođenu uslovima u Crnoj Gori usklađenu sa metodologijom EU-a. Uvođenje istraživanja na osnovu te metodologije. Rokovi nijesu precizirani i zavisiće od dinamike pristupanja Crne Gore EU, i obaveznosti tj. prioriteta istraživanja.

Glavni problem koji treba riješiti prije punog usklađivanja

Nepostojanje statističkih indikatora za praćenje bezbjednosti hrane, kao i nepoznavanje metodologije.

Module 1.09.02 Statistika aktivnosti kontrole i monitoringa

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore ne sprovodi statističko istraživanje o bezbjednosti hrane, niti izvještava o tom pitanju.

Nadležni organi za kontrolu i monitoring aktivnosti u oblasti bezbjednost hrane: Ministarstvo zdravlja – Zdravstveno sanitarna inspekcija, Veterinarska uprava – Veterinarska inspekcija, Fitosanitarna uprava – Fitosanitarna inspekcija.

Pristupačni podaci	Nadležna institucija	Zakonski osnov
o uzorkovanju i laboratorijskim analizama (granična i unutrašnja inspekcija)	Ministarstvo zdravlja (zdravstveno-sanitarna inspekcija) Veterinarska uprava (veterinarska inspekcija) Fitosanitarna uprava (fitosanitarna inspekcija)	Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07)
o broju veterinarskih inspeksijskih kontrola (uvoz, izvoz, unutrašnji promet)	Veterinarska uprava (veterinarska inspekcija)	Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07) Zakon o veterinarstvu (Sl. list CG br. 11/04 i 27/07)
o broju sanitarnih inspeksijskih kontrola (uvoz, izvoz, unutrašnji promet)	Ministarstvo zdravlja (zdravstveno-sanitarna inspekcija)	Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07)
o broju fitosanitarnih inspeksijskih kontrola (uvoz, izvoz, unutrašnji promet)	Fitosanitarna uprava (fitosanitarna inspekcija)	Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (Sl. list RCG br. 28/06) Zakon o sjemenskom materijalu (Sl. list RCG br. 28/06)
broju inspeksijskih kontrola u objektima za proizvodnju i promet hrane ili hrane za životinja (odobrenih i registrovanih)	Ministarstvo zdravlja (zdravstveno-sanitarna inspekcija) Veterinarska uprava (veterinarska	Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07)

	inspekcija Fitosanitarna uprava (fitosanitarna inspekcija)	
broju inspekcijskih kontrola u objektima za držanje i uzgoj živih životinja	Veterinarska uprava (veterinarska inspekcija)	Zakon o veterinarstvu (Sl. list CG br. 11/04 i 27/07) Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07) Zakon o identifikaciji i registraciji životinja (Sl. list CG br. 48/07)
broju uzoraka i analiza iz Programa monitoringa rezidua veterinarskih lijekova i štetnih materija broju uzoraka i analiza iz Programa monitoringa zoonoza (listerija i salmonela)	Veterinarska uprava	Zakon o veterinarstvu (Sl. list CG br. 11/04 i 27/07) Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07)
broju uzoraka i analiza iz planova monitoringa rezidua pesticida hrane biljnog porijekla	Fitosanitarna uprava	Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Sl. list CG br. 48/07) Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07)
Broju izdatih sertifikata za izvoz	Veterinarska uprava (veterinarska inspekcija) Fitosanitarna uprava (fitosanitarna inspekcija)	Zakon o veterinarstvu (Sl. list CG br. 11/04 i 27/07) Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG br. 14/07) Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (Sl. list RCG br. 28/06)

b) Mjere daljeg usklađivanja

Proučavanje Eurostatove metodologije iz oblasti bezbjednosti hrane. Razviti metodologiju prilagođenu uslovima u Crnoj Gori usklađenu sa metodologijom EU-a. Uvođenje istraživanja na osnovu te metodologije. Rokovi nijesu precizirani i zavisice od dinamike pristupanja Crne Gore EU, i obaveznosti tj. prioriteta istraživanja.

Iz ove oblasti neophodno je usvojiti podzakonska akta u skladu sa programom NPI.

c) Glavni problem koji treba riješiti prije punog usklađivanja

Upoznavanje sa glavnim indikatorima i sa procedurom dostavljanja podataka, kao i nepoznavanje metodologije.

Module 1.09.03 Statistika potrošnje hrane

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore ne sprovodi posebno statističko istraživanje o potrošnji hrane, niti izvještava o tom pitanju. Indikatori o potrošnji dobijaju se iz istraživanja o budžetu domaćinstava (vidi Modul 1. 06. 01)

b) Mjere daljeg usklađivanja

Praćenje razvoja Eurostatove metodologije iz oblasti potrošnje hrane. Razviti metodologiju prilagođenu uslovima u Crnoj Gori usklađenu sa metodologijom EU-a. Uvođenje istraživanja na osnovu te metodologije. Rokovi nijesu precizirani i zavisice od dinamike pristupanja Crne Gore EU, i obaveznosti tj. prioriteta istraživanja.

Iz ove oblasti neophodno je usvojiti podzakonska akta u skladu sa programom NPI.

c) Glavni problem koji treba riješiti prije punog usklađivanja

Upoznavanje sa glavnim indikatorima i sa procedurom dostavljanja podataka.

Module 1.09.04 Statistički podaci o proizvodima sa obilježljima razlikovanja (uključujući organsku proizvodnju i ratarstvo)**a) Sadašnje stanje**

U Crnoj Gori nema proizvodnje GMO.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede vodi Registar proizvođača u organskoj poljoprivredi. Registar sadrži podatke o proizvođaču, veličini gazdinstva (hektari/broj grla), vrsti proizvoda.

Pravna osnova:

- Zakon o organskoj poljoprivredi (Službeni list RCG, br. 49/04);
- Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjava lice za vršenje kontrole organske poljoprivrede (Službeni list RCG, br. 36/05);
- Pravilnik o metodama organske biljne proizvodnje i sakupljanju šumskih plodova i ljekovitog bilja (Službeni list RCG, br. 38/05);
- Pravilnik o metodama organske stočarske proizvodnje (Službeni list RCG, br. 38/05)
- Pravilnik o preradi, transportu i skladištenju proizvoda organske poljoprivrede (Službeni list RCG, br. 38/05);
- Pravilnik o obliku i sadržaju obrasca Prijave za uključivanje proizvođača u organsku poljoprivredu i upis u Registar proizvođača organske poljoprivrede (Službeni listu RCG, br. 52/2005);
- Pravilnik o sadržaju evidencije o načinu primjene metoda organske proizvodnje (Službeni list RCG, br. 52/05);
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra proizvođača organske poljoprivrede (Službeni list RCG, br. 52/05);
- Pravilnik o obliku i sadržini oznake, načinu označavanja i obliku zaštitnog znaka (logo) za proizvode iz organske poljoprivrede (Službeni List RCG, br. 31/07);
- Pravilnik o obrascu i sadržini obrasca sertifikata za proizvode organske poljoprivrede (Službeni list RCG, br. 31/07);
- Uputstvo o postupku izdavanja saglasnosti za angažovanje inostranog pravnog lica za kontrolu i certifikaciju proizvoda organske poljoprivrede (Službeni list RCG, br. 82/05 i 26/07).

Podaci za 2008. godinu

Ukupan broj registrovanih proizvođača u organskoj poljoprivredi iznosio je 26:

- 21 proizvođač za primarnu poljoprivrednu proizvodnju;
- 4 proizvođača za primarnu poljoprivrednu proizvodnju i preradu;
- 1 proizvođač za preradu.

Biljna proizvodnja (površine i količine proizvoda)

Vrsta biljne proizvodnje	Površine (ha)		
	Prelazni period	Organska	Ukupno
Ratarstvo i gajeno bilje	34.1	-	34.1
Povrtarstvo	24.52	3.37	27.89
Voćarstvo i vinogradarstvo	8.82	3.9	12.72
Livade i pašnjaci	-	1 800.8	1 800.8
Sakupljanje ljekovitog bilja i šumskih plodova	-	101 800	101 800
Ukupno (ha):	67.44	103 608.07	103 675.51

Vrsta biljne proizvodnje	Količine proizvoda (t/l)	
	Prelazni period	Organska
Ratarstvo i gajeno bilje	6.25 t brašna od heljde, 1.8 t ječma, 0.05 t mono čajeva	-
Povrtarstvo	59 t krompira, 30 t kupusa, 0.3 t mrkve	84 t krompira
Voćarstvo i vinogradarstvo	3 t jabuka, 3 t šljiva, 0.8 t malina	3.1 t jabuka, 1.05 t krušaka, 0.5 t šljiva, 0.35 t dunja
Livade i pašnjaci	-	-
Sakupljanje ljekovitog bilja i šumskih plodova	-	2.305 t mono- čajeva, 3.155 t mješavine čajeva, 400 l jabukovog sirća, 113.2 l eteričnih ulja
Ukupno (t/l):	104.2 t	94.46 t; 513.2 l

Stočarska proizvodnja (broj grla)

Vrsta stočarske proizvodnje	U konverziji	Organska	Ukupno
Ovčarstvo	140		140
Kozarstvo		450	450

18 Statistika

Pčelarstvo (broj košnica)	40		40
Ukupno:	140 + 40	450	590 + 40

Proizvodnja stočarskih proizvoda

Vrsta proizvoda	Količina proizvoda (t/l)
Mliječni proizvodi	
Sir (t)	0.5 t
Ukupno:	0.5 t

Prerada

Ekonomska aktivnost	Broj organskih prerađivača
Prerada ljekovitog bilja – proizvodnja čajeva i eteričnih ulja	2
Prerada mlijeka - proizvodnja mliječnih prerađevina	2
Prerada povrća i žitarica	1
Ukupno:	5

b) Mjere daljeg usklađivanja

Planira se usaglašavanje postojećih nacionalnih propisa sa propisima EU za organsku poljoprivredu, u skladu sa NPI.

Theme 1.10 Kriminal i krivično pravosuđe

Module 1.10.01 Administrativni podaci o kriminalu i krivičnom pravosuđu

a) Sadašnje stanje

Prema Programu statističkih istraživanja putem izvještaja sprovode se sledeća istraživanja:

- godišnje istraživanje o punoljetnim licima protiv kojih je postupak po krivičnoj prijavi i prethodni postupak završen;
- godišnje istraživanje o punoljetnim licima protiv kojih je krivični postupak pravosnažno završen;
- godišnje istraživanje o maloljetnim licima protiv kojih je postupak po krivičnoj prijavi i pripremni postupak završen;
- godišnje istraživanje o maloljetnim licima prema kojima je krivični postupak pred vijećem pravosnažno završen;
- godišnje istraživanje o odgovornim licima protiv kojih je postupak za privredni prestup pravosnažno završen;

- godišnje istraživanje o pravnim licima protiv kojih je postupak za privredni prestup pravosnažno završen.

Svrha podataka jeste praćenje prijavljenih, optuženih i osuđenih punoljetnih i maloljetnih učinioaca krivičnih djela, optuženih pravnih i odgovornih lica za privredni prestup, zbog ispitivanja obima i rasprostranjenosti kriminaliteta na području CG.

Izvor podataka su tužilaštva i sudovi, a podaci se odnose na punoljetne i maloljetne učinioce krivičnih djela po klasifikaciji krivičnih djela, vrsti odluke, izrečenim sankcijama, pritvoru, oštećenima itd.

Periodičnost prikupljanja podataka je tromjesečna, a obrada podataka je godišnja, na temelju punog obuhvata izvještajnih jedinica.

Relevantni nacionalni standard je Krivični zakonik CG.

Koristi se klasifikacija krivičnih djela koja se kontinuirano usklađuje sa zakonskim promjenama.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uskladenost sa regulativama EU-a zavisi od usklađenosti nacionalnog zakonodavstva.

Budući da postizanje usklađenosti ne zavisi od Zavoda za statistiku potrebno je uspostaviti saradnju sa Ministarstvom pravde, kako bi bili upoznati sa usklađivanjem nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim konvencijama i standardima EU-a, i u skladu sa tim prilagođavali metodologiju.

c) Glavni problemi

- Neažurnost i nedovoljan kvalitet rada izvještajnih jedinica;
- Nedostatak informacija o nivou usklađenosti nacionalnog zakonodavstva s načelima međunarodnog prava;
- Do sada nije bilo međunarodne saradnje iz ove oblasti, pa je potrebno uspostaviti komunikaciju sa međunarodnim stručnjacima, kako bi statističari dopunjavali svoje znanje i nadograđivali vještine, prema međunarodno prihvaćenim metodološkim osnovama, praksi i iskustvima zemalja s razvijenim statističkim sistemom.

Module 1.10.02 Modul EU za istraživanje viktimizacije

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore ne sprovodi istraživanje o viktimizaciji, niti izvještava po tom pitanju.

Međunarodno istraživanje o kriminalu i bezbjednosti ima za cilj da se uporede rezultati dobijeni od strane EU sa onima koji već postoje u nacionalnim statističkim agencijama. Dakle, cilj je da se otkrije određeni broj zločina koji nije prijavljen zvaničnoj statistici.

b) Mjere daljeg usklađivanja s EU-om

Proučavanje Eurostat-ove metodologije iz oblasti viktimizacije. Razvijanje metodologije koja će biti prilagođena uslovima u Crnoj Gori i usklađena sa metodologijom EU-e. Uvođenje istraživanja o viktimizaciji na osnovu te metodologije. Tačan sadržaj ovog ispitivanja modula, kao i drugi detalji (periodičnost i dr.), odrediće se nakon probnog istraživanja u drugim državama članicama.

Theme 1.11 Diskriminacija

Module 1.11.01 Statistika diskriminacije**a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku Crne Gore ne sprovodi statističko istraživanje o diskriminaciji, niti izvještava po tom pitanju.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Proučavanje EUROSTAT-ove metodologije iz oblasti diskriminacije. Razviti metodologiju prilagođenu uslovima u Crnoj Gori, usklađenu sa metodologijom EU-a. Uvođenje istraživanja o diskriminaciji na osnovu te metodologije. Rokovi nisu precizirani i zavisice od dinamike pristupanja Crne Gore EU, i obaveznosti tj. prioritetu istraživanja.

Theme 1.12 Ostale aktivnosti u oblasti demografske i socijalne statistike**Module 1.12.01 Socijalni izvještaji****a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku izračunava veliki broj socijalnih indikatora .

Na području radne snage i životnog standarda: stopa aktivnosti, stopa zaposlenosti, stopa nezaposlenosti, stopa siromaštva, (poverty gap index and poverty severity), stopa inflacije i druge.

Na polju demografije: stopa rasta stanovništva, prosječna starost stanovništva, stopa prirodnog priraštaja, stopa rađanja, stopa umiranja, stopa zaključenih i razvedenih brakova, ukupna i specifične stope fertiliteta, očekivano trajanje života, prosječna starost majke prema rođenju djeteta, stopa smrtnosti odojčadi, stopa smrtnosti djece ispod pet godina starosti, prosječno starost lica koji stupaju u brak, gender indikatori.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Potrebno je izraditi listu nacionalnih socijalnih indikatora, u saradnji sa nadležnim institucijama (Ministarstvo rada i socijalnog staranja), koja će biti usklađena sa zahtjevima EU.

c) Glavni problemi

Nedostak nacionalne liste socijalnih indikatora.

Module 1.12.02 Statistika iskazana po polu**a) Sadašnje stanje**

Prema članu 14. Zakona o rodnoj ravnopravnosti (Sl. list RCG, broj 46/07), svi podaci i informacije, za koje je moguće, moraju biti iskazani po polu.

Na polju Gender statistike u Zavodu za statistiku se ne sprovodi posebno istraživanje na ovu temu, već je formirana radna grupa koja prikuplja podatke razvrstane po polu iz svih redovnih statističkih istraživanja koja sadrže varijablu „pol“. Kao rezultat rada te radne grupe svake druge godine izdaje se publikacija „Žene i muškarci u Crnoj Gori“. Publikacija sadrži i podatke iz drugih institucija koje posjeduju evidencije podataka razvrstanih po polu. Do sada su publikovane dvije knjige, jedna 2006, a druga 2008. godine. Obje su izdate u saradnji sa Vladinom kancelarijom za ravnopravnost polova (sada Odjeljenjem u okviru Ministarstva).

b) Mjere daljeg usklađivanja

Nastaviće se dvogodišnja dinamika izdavanja publikacije, i radiće se na povećanju broja indikatora iz svih oblasti koje već postoje u publikaciji, a isto tako će se raditi i na povećanju broja oblasti uključenih u publikaciju.

c) Glavni problemi

Treba da se unaprijedi evidencija svih državnih organa u odnosu na pol kako bi statistika mogla da obrađuje tj. objavljuje podatke. Nedostatak istraživanja Time Use survey kao glavnog izvora za podatke iz oblasti Gender statistike.

Module 1.12.04 EHS (moduli Evropskog sistema analize socijalne statistike)

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku ne sprovodi istraživanja po modulima navedenim u Compendijumu.

b) Makroekonomska statistika

Theme 2.01 Godišnji ekonomski izvještaji

Module 2.01.01 Evropski sistem računa

a) Sadašnje stanje

MONSTAT je 2003. godine započeo sa implementacijom Sistema Nacionalnih računa – SNA93 i Evropskog sistema računa – ESA95.

Obračun bruto domaćeg proizvoda (BDP) vrši se primjenom proizvodne i potrošne metode za ukupnu ekonomiju. Raspolažemo sa vremenskom serijom podataka bruto domaćeg proizvoda (BDP) za period od 2000-2007. godine. Obračun BDP-a po ove dvije metode je izvršen nezavisno. Dohodovni metod nije uveden za sada, zbog nepostojanja potrebnih podataka za obračun istog.

Output, intermedijalna potrošnja i bruto dodata vrijednost su osnovne komponente za obračun bruto domaćeg proizvoda prema proizvodnoj metodi. Osnovni izvor podataka za obračun bruto domaćeg proizvoda prema proizvodnoj metodi za sada su Finansijski izvještaji preduzeća i preduzetnika kao i redovna statistička istraživanja. Nivo za koji se vrši obračun navedenih komponenti je nivo sektora Nacionalne klasifikacije djelatnosti (KD). Navedena klasifikacija je usklađena sa Statističkom klasifikacijom ekonomskih aktivnosti Evropske zajednice (NACE Rev.1).

Obračun BDP-a po potrošnoj metodi vrši se za osnovne potrošne kategorije:

- lična potrošnja;
- državna potrošnja;
- bruto investicije u osnovna sredstva;
- uvoz i izvoz roba i usluga;
- promjene u zalihama.

Promjene u zalihama dobijene su kao rezidual prilikom izračunavanja bruto domaćeg proizvoda proizvodnom metodom.

Podaci o ličnoj potrošnji su dostupni na nivou osnovnih grupa proizvoda prema COICOP klasifikaciji.

Državna potrošnja je dezagregirana na individualnu i kolektivnu prema COFOG klasifikaciji.

Podaci o bruto investicijama u osnovna sredstva su dezagregirani prema tehničkoj strukturi osnovnih sredstava.

Klasifikacija za uvoz i izvoz roba je Kombinovana nomenklatura proizvoda (CN), dok se podaci o uvozu i izvozu usluga preuzimaju iz Bilansa plaćanja Centralne banke.

Obračun bruto domaćeg proizvoda prema proizvodnoj metodi sprovodi se u tekućim i stalnim cijenama, dok se obračun bruto domaćeg proizvoda prema potrošnoj metodi sprovodi samo u tekućim cijenama.

Obračun u stalnim cijenama vrši se primjenom metode jednostruke ekstrapolacije, gdje se odgovarajućim indeksima količina ekstrapolira bruto dodata vrijednost. Bruto domaći proizvod u stalnim cijenama iskazuje se u cijenama prethodne godine.

Procjena neobuhvaćene ekonomije djelimično je uključena u obračunu BDP-a, sa proizvodne strane. Korišćena metodologija za obračun je OECD-ov priručnik za mjerenje neobuhvaćene ekonomije. U zavisnosti od raspoloživih izvora podataka korišćeni su različiti metodi za procjenu neobuhvaćene ekonomije. Za pojedine aktivnosti korišćen je metod inputa radne snage. Zatim, za aktivnosti poljoprivreda i turizam, Monstat je sproveo ad hoc istraživanje, dok je za ostale aktivnosti korišćena metoda poređenja podataka iz više različitih izvora.

Obračun imputirane rente se vrši primjenom user-cost metode. Vremenska serija je raspoloživa za period 2000-2007. godine i podaci su uključeni u zvanične podatke o BDP, sa proizvodne i potrošne strane.

Porezi i subvencije na proizvode se obračunavaju na nivou ukupne ekonomije.

FISIM se obračunavaju na nivou ukupne ekonomije i uključen je u obračun BDP-a sa proizvodne strane a nije sa potrošne strane.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Korišćenje rezultata statističkog istraživanja Strukturalne biznis statistike za obračun bruto domaćeg proizvoda;
- Unapređenje metodologije obračuna proizvodnje za sopstvenu upotrebu;
- Unapređenje obračuna autputa i potrošnje opšte države;
- Uvođenje metode robnih tokova za procjenu potrošnje domaćinstava;
- Alokacija poreza i subvencija na proizvode po institucionalnim sektorima;
- Obračun bruto dodate vrijednosti u stalnim cijenama primjenom metode dvostruke deflacije;
- Obračun BDP-a po potrosnoj metodi u stalnim cijenama;
- Uvođenje kompletnog seta računa po institucionalnim sektorima.

c) Glavni problemi

- Definisane izvora podataka za obračun Promjena u zalihama, potrošne kategorije BDP-a
- Iscrpnost podataka za obračun FISIM-a;
- Uvođenje potrebnih indeksa cijena za primjenu metode dvostruke deflacije kao preporučene metode za obračun BDP-a u stalnim cijenama;
- Definisane izvora podataka i metoda obračuna neobuhvaćene ekonomije;

- Revizija serije podataka obračunatog BDP-a.

Module 2.01.02 Nacionalni računi: agregati

a) Sadašnje stanje

Agregati u Nacionalnim računima svrstani su u dvije grupe:

- Agregati koji predstavljaju ravnotežne stavke u računima: bruto domaći proizvod, bruto nacionalni dohodak, raspoloživi dohodak, štednja itd.
- Agregati koji se odnose neposredno na transakcije u sistemu: proizvodnja dobara i usluga, stvarna finalna potrošnja, bruto investicije u osnovna sredstva, promjene u zalihama, uvoz i izvoz roba i usluga isl.

Od agregata koji predstavljaju ravnotežne stavke Monstat za sada proizvodi samo bruto domaći proizvod. Iz grupe agregata koji se odnose neposredno na transakcije u sistemu, Monstat obračunava:

- Bruto dodata vrijednost u osnovnim cijenama na nivou A17;
- Međufazna potrošnja u kupovnim cijenama na nivou A17;
- Finalna potrošnja domaćinstava;
- Državna potrošnja: individualna i kolektivna;
- Bruto investicije u osnovna sredstva;
- Promjene u zalihama (rezidualna stavka);
- Uvoz i izvoz roba.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Pored već primjenjenog računa proizvodnje radit će se na uvođenju svih ostalih računa na nivou ukupne ekonomije:

- Računa stvaranja, raspodjele i upotrebe dohotka
- Računa akumulacije i
- Bilans stanja

c) Glavni problemi

- Definisane izvore podataka i njihova primjena u skladu sa ESA95 metodologijom;
- Edukacija kadra u odsjeku Nacionalnih računa.

Module 2.01.03 Računi institucionalnih sektora

a) Sadašnje stanje

Prvi eksperimentalni obračun BDP-a po institucionalnim sektorima (nefinansijski, finansijski, država, domaćinstava i neprofitnih institucija u službi domaćinstava), urađen je u 2009. godini za 2007.godinu. Prateći preporuke ESA95, primjenjeni su kriterijumi (oblik svojine, pretežna aktivnost, visina prihoda u odnosu na troškove proizvodnje i sl.), za razvrstavanje institucionalnih jedinica u institucionalne sektore. Cilj ove radne verzije obračuna je da se prikažu doprinosi pojedinih sektora u ukupnoj ekonomiji, da se vidi broj institucionalnih jedinica u sektoru, učešće pojedinih aktivnosti u pojedinim sektorima, odnos autputa i međufazne potrošnje u pojedinim sektorima isl.

Planirano je da se obračun BDP-a po institucionalnim sektorima, objavi u vidu publikacije što će se i učiniti kada se pored za sada jedinog napravljenog računa (račun proizvodnje), naprave i ostali računi.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uvođenje računa stvaranja, raspodjele, preraspodjele i upotrebe dohotka kao i računa akumulacije po institucionalnim sektorima i za ukupnu ekonomiju.

c) Glavni problemi

- Lociranje izvora podataka, njihova dezagregiranost i primjena u skladu sa ESA95 preporukama;
- Raspodjela poreza i subvencija po institucionalnim sektorima;
- Mali broj neophodnih dezagregiranih podataka iz Finansijskih izvještaja preduzeća.

Module 2.01.04 Nabavka/upotreba input/output tabele

a) Sadašnje stanje

Monstat za sada ne radi tabele nabavke-upotrebe, kao ni input-output tabele ali je Petogodišnjim programom statističkih istraživanja kao i Strategijom razvoja definisano njihovo uvođenje.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višekorisničkog programa pomoći.

c) Glavni problemi

- Nedostatak stručnog kadra;
- Nedostatak izvora podataka.

Module 2.01.06 Regionalni računi

Vidi **Modul 5.04.01 Regional indicators**

Theme 2.02 Kvartalni računi

Module 2.02.01 Kvartalni nacionalni računi

a) Sadašnje stanje

Monstat do sada nije sproveo obračun Kvartalnih nacionalnih računa. Strategijom razvoja i Petogodišnjim programom statističkih istraživanja planirano je uvođenje kvartalnog obračuna bruto domaćeg proizvoda.

b) Mjere daljeg usklađivanja

U okviru programa pomoći "IPA 2007 – nacionalni", do kraja 2009. godine će se kreirati upitnik i izabrati uzorak za kvartalno istraživanje. Kvartalno istraživanje će se sprovesti za sva četiri kvartala 2010. godine u cilju dobijanja neophodnih podataka za uvođenje direktnog metoda obračuna kvartalnog bruto domaćeg proizvoda.

c) Glavni problemi

Nedostatak kadra i njegova obučenost.

Module 2.02.02 Kvartalni sektorski računi**a) Sadašnje stanje**

Monstat do sada nije sproveo obračun Kvartalnih sektorskih računa. Strategijom razvoja i Petogodišnjim programom statističkih istraživanja planirano je uvođenje kvartalnog obračuna bruto domaćeg proizvoda po institucionalnim sektorima.

c) Glavni problemi

Nedostatak kadra i njegova obučenost.

Theme 2.03 Monetarna i finansijska statistika**Module 2.03.01 Finansijski računi – metodologija****a) Sadašnje stanje**

U Zavodu se još uvijek ne rade finansijski računi za cijelu ekonomiju i po pojedinim institucionalnim sektorima. Do sada je urađen samo obračun outputa, intermedijalne potrošnje i bruto dodate vrijednosti NACE aktivnosti J: Finansijsko posredovanje, uz tehničku pomoć Mađarskog Statističkog Zavoda. Obračun je urađen prateći preporuke ESA95 metodologije.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Centralna Banka Crne Gore i Ministarstvo Finansija zaduženi su za vođenje monetarne i finansijske politike Crne Gore. Stoga se planira formiranje radne grupe, koju bi sacinjavali predstavnici ove tri institucije, kako bi se definisao buduci rad.

Uvođenje finansijskih računa planirano je Petogodišnjim programom statističkih istraživanja 2009. – 2013. godine.

Takođe, preko IPA i IMF projekta očekuje se pomoć na polju Nacionalnih računa, uključujući i finansijske račune.

c) Glavni problemi koje treba riješiti prije daljeg usklađivanja

Glavni problem predstavlja nedostatak stručnih kadrova za ovo područje.

Module 2.03.02 Finansijski računi – izrada podataka**a) SADAŠNJE STANJE**

Zavod još uvijek ne radi finansijske račune.

b) MJERE DALJEG USKLAĐIVANJA

Uvođenje ovih računa planirano je Petogodišnjim programom statističkih istraživanja 2009. – 2013. godine.

c) GLAVNI PROBLEMI KOJE TREBA RIJEŠITI PRIJE PUNOG USKLAĐIVANJA

Glavni problem predstavlja nedostatak stručnih kadrova za ovo područje.

Module 2.03.03 Novac i finansije

a) Sadašnje stanje

Centralna banka Crne Gore je jedina institucija odgovorna za prikupljanje, obradu i isporučivanje podataka iz oblasti monetarne statistike.

Izvori podataka za izradu monetarne statistike su banke i mikrokreditne finansijske institucije. Podaci se prikupljaju na mjesečnoj osnovi.

Monetarna statistika se priprema u skladu sa Priručnikom MMF-a za monetarnu i finansijsku statistiku.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Kako bi se uspješno vršilo izvještavanje prema ECB, potrebna je dopuna ili izvještajnih obrazaca koje banke i mikrokreditne institucije dostavljaju Centralnoj banci, ili kontnog plana za banke i mikrokreditne finansijske institucije kako bi se obezbijedile podjele pojedinih pozicija bilansa stanja.

c) Glavni problemi

Ne postoje ozbiljniji problemi.

Theme 2.04 Finansijska statistika Vlade

Module 2.04.01 Finansijska statistika Vlade - metodologija

a) Sadašnje stanje

U ministarstvu finansija Crne Gore primjenjuje se metodologija GFS M2001 MMF-a – gotovinski princip, a u skladu sa Priručnikom o finansijskoj statistici Vlade, Međunarodnog monetarnog fonda iz 2001 godine (GFS M2001), koja je harmonizovana sa Sistemom nacionalnih računa (1993 SNA).

Ova metodologija primjenjuje se pri obračunu budžetskog gotovinskog deficita/suficita, evidenciji javnog duga i klasifikaciji.

Module 2.04.02 Finansijska statistika Vlade – izrada podataka

a) Sadašnje stanje

Finansijska statistika Vlade (GFS) se koristi kako u fazi planiranja tako i u fazi realizacije budžeta i u izvještavanju i obuhvata izradu finansijskih podataka koji se odnose na javne prihode, rashode i finansiranje, kao i na javni dug. Ovi podaci se objavljuju kvartalno i godišnje, na sajtu ministarstva finansija Crne Gore i izraženi su u EUR (€).

Ministarstvo finansija Crne Gore odgovorno je za pripremu izvještaja o primicima i izdacima budžeta budžetskih fondova i konsolidovane javne potrošnje države Crne Gore, kao i o javnom dugu.

Izvršenje tekućeg, kapitalnog i programskog budžeta Crne Gore realizuje se putem SAP sistema, koji sve transakcije (uplate i isplate) evidentira preko Konsolidovanog računa trezora.

Module 2.04.03 Statistika javnog deficita i duga

a) Sadašnje stanje

Statistika javnog deficita i duga vodi se u Ministarstvu finansija putem SAP sistema koji sve transakcije (uplate i isplate) evidentira preko Konsolidovanog računa trezora.

Podaci o javnom deficitu i dugu izrađuju se prema metodologiji GFS M2001 MMF-a – gotovinski princip i objavljuje se kvartalno i godišnje, na sajtu ministarstva finansija Crne Gore (Gotovinski deficit/suficit izračunava se kao razlika između primitaka i izdataka, pri čemu su primici umanjuju za pozajmice, primljene transfere, donacije i primitke od prodaje imovine, a izdaci za otplatu glavnice i neto obaveza iz prethodnih godina).

Statistika javnog duga evidentira javni dug prema strukturi: spoljni dug, domaći dug; prema valuti otplate; prema vrsti dužnika (državni dug, dug opština, dug javnih preduzeća), prema ročnosti itd.

Theme 2.05 Praćenje sopstvenih resursa

Module 2.05.01 Praćenje sopstvenih resursa BND

a) Sadašnje stanje

Eksperimentalno smo započeli sa definisanjem izvora podataka za obračun bruto nacionalnog dohotka. Osnova za obračun Bruto nacionalnog dohotka je bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama koji proizvodi Monstat, dok je Bilansa plaćanja Centralne banke Crne Gore, izvor podataka za obračun neto primarnog dohotka iz inostranstva.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Obračun bruto nacionalnog dohotka za 2007. i 2008. godinu u drugoj polovini 2010. godine.

c) Glavni problemi

- Uspostaviti saradnju sa Centralnom bankom;
- Formirati radnu grupu od predstavnika MONSTAT-a i Centralne banke koja će se baviti analizom metodologije i metode obračuna Bilansa plaćanja, u cilju ocjene kvaliteta podataka Bilansa plaćanja;
- U slučaju da su podaci Bilansa plaćanja dobrog kvaliteta, isti će služiti za obračun Bruto nacionalnog dohotka.

Module 2.05.02 Praćenje sopstvenih resursa porez na dodatu vrijednost (VAT)

a) Sadašnje stanje

Monstat ne radi procjenu poreske osnovice PDV-a.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Pored razvoja ekonomskih računa poljoprivrede i daljeg razvoja osnovnih poslovnih statistika, potrebno je početi sa obračunom tabela ponude i tražnje u okviru nacionalnih računa kako bi se stvorili preduslovi za obračun poreske osnovice PDV-a.

c) Glavni problemi

Nedostatak kadra i njegova obučenost.

Theme 2.06 Cijene

a) Sadašnje stanje

Od januara 2009. godine Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT) prestaje sa objavljivanjem Indeksa cijena na malo (preko koga se do tada mjerila inflacija u Crnoj Gori) i Indeksa troškova života. Od tada kao zvanična mjera inflacije koristi se Index potrošačkih cijena (CPI).

Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT) u odsjeku cijena trenutno obračunava sledeće indexe:

Index potrošačkih cijena (CPI) – u junu 2008. MONSTAT počinje sa publikovanjem Indexa potrošačkih cijena, tom prilikom objavljeni su indexi i za prvih pet mjeseci 2008. godine. CPI je uveden uz pomoć projekta SIDA (prva faza projekta je završena 31. Decembra 2005. godine; druga faza projekta je završena 4. Decembra 2008. godine).

Za potrebe CPI cijene se snimaju u četiri grada i to: Podgorici, Nikšiću, Pljevljima i Kotoru. U ovim gradovima živi 49.3% od ukupne populacije u Crnoj Gori.

Glavne razlike između Indexa potrošačkih cijena i Indexa cijena na malo su:

Pokrivenost – kod Indeksa potrošačkih cijena lista proizvoda i usluga je znatno šira nego kod Indexa cijena na malo. Trenutno za obračun CPI-a u listi proizvoda i usluga nalazi se 490 proizvoda i usluga.

COICOP Divizija	Naziv divizije	Broj proizvoda
1	Hrana i bezalkoholna pića	135
2	Alkoholna pića i duvan	13
3	Odjeća i obuća	83
4	Stanovanje	27
5	Pokućinstvo i oprema za kuću	76
6	Zdravstvo	19
7	Prevoz	40
8	Komunikacije	21
9	Kultura i rekreacija	46
10	Obrazovanje	2
11	Restorani i hoteli	2
12	Ostala dobra i usluge	26

Lista sadrži 94 usluge (13.05% ponder za usluge) i 396 proizvoda (86.95% ponder za proizvode).

Lista proizvoda i usluga se revidira svake godine, tj. izbacuju se zastarjeli proizvodi, a dodaju novi koji imaju učešće u potrošnji veće od 0.1%.

Od 2010. godine u listu će biti uključena 32 nova proizvoda i usluge, uglavnom u divizijama koje su do sada bile slabo pokrivena kao što su 06. Zdravstvo i 11. Restorani i hoteli.

Ponderi – kod CPI ponderi se obračunavaju na osnovu Ankete o potrošnji domaćinstva (HBS), dok su se kod Indeksa cijena na malo obračunavali na osnovu trgovine na malo.

Trenutna struktura pondera u CPI:

COICOP Divizija	Naziv divizije	Ponderi (%)
1	Hrana i bezalkoholna pića	42.5
2	Alkoholna pića i duvan	4.8
3	Odjeća i obuća	8.2
4	Stanovanje	12.8
5	Pokućinstvo i oprema za kuću	5.4
6	Zdravstvo	2.3
7	Prevoz	10
8	Komunikacije	6.6
9	Kultura i rekreacija	2.9
10	Obrazovanje	0.2
11	Restorani i hoteli	0.1
12	Ostala dobra i usluge	4.3

Klasifikacija – Za obračun Indeksa potrošačkih cijena koristi se Klasifikacija robe i usluga individualne potrošnje prema namjeni prilagođena potrebama obračuna Harmonizovanog Indeksa cijena (Classification of individual Consumption by Purpose, COICOP HICP).

Prosječne mjesečne cijene na nivou grada računaju se na bazi proste geometrijske sredine, a prosječne mjesečne cijene na nivou države izračunavaju se kao ponderisana geometrijska sredina.

Prosječne godišnje cijene računaju se kao prosta aritmetička sredina prosječnih mjesečnih cijena.

Za računanje indeksa koristi se Lasperov tip formule.

Podaci o Indexu potrošačkih cijena se publikuju 15-tog u mjesecu za predhodni mjesec, podaci se mogu preuzeti sa naše web stranice www.monstat.org

Index cijena proizvođača industrijskih proizvoda – u toku projekta SIDA bila je obezbijeđena pomoć koja je služila da se poboljša kvalitet Indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda (PPI). Ovaj index nije dostupan na našem sajtu. Publikuje se u godišnjaku, mjesečnom biltenu i u formi mjesečnog saopštenja.

Indeks se računa na bazi Lasperove formule. Cijene se prikupljaju za tri sektora:

- C. Vađenje ruda i kamena;
- D. Prerađivačka industrija;
- E. Proizvodnja električne energije gasa i vode.

Index cijena proizvođača industrijskih proizvoda za izvoz – 2007. godine počinje kao pilot istraživanje, a 2009. postaje redovno. Izvozne cijene se prate za dva sektora:

- C. Vađenje ruda i kamena;
- D. Prerađivačka industrija.

Ponderi za računanje ovog indeksa su na bazi podataka spoljne trgovine. Svake godine vrši se korekcija pondera na osnovu rasta cijena. Ovaj indeks publikuje se u formi mjesečnih saopštenja i još nije dostupan na našem sajtu.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uvođenje *harmonizovanog indeks potrošačkih cijena (HICP)* po metodologiji koju propisuje EUROSTAT.

Uviđenje *Index cijena proizvođača industrijskih proizvoda za uvoz* – od januara 2008. godine počelo se sa prikupljanjem cijena proizvođača industrijskih proizvoda za uvoz. Trenutno je ono pilot istraživanje, a od 2010. godine postaje redovno istraživanje.

c) Glavni problemi

- saradnja sa izvještajnim jedinicama;
- mali broj zaposlenih u odjeljenju cijena.

Module 2.06.01 Harmonizovani indeksi potrošačkih cijena

a) Sadašnje stanje

Proces uvođenja ovog indeksa počinje sa početkom projekta „IPA2007 – regionalna“, tj. krajem 2008. godine. Proces uvođenja ovog indeksa teče u skladu sa regulativama EUROSTAT-a. Zavod za statistiku će u 2009. godini završiti plan za izgradnju harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena (HICP) koji će sadržati sve detaljno razrađene faze koje su neophodne u cilju njegove implementacije. Od 2010. godine MONSTAT će početi sa prikupljanjem cijena neophodnih za obračun HICP (Harmonized Indices of Consumer Price) indeksa. U 2011. godini se očekuju prvi rezultati ovog indeksa. Kao osnova za izgradnju HICP koristiće se Indeks potrošačkih cijena koji se obračunava od 2008. godine.

Do sada je preko projekta IPA2007 održano nekoliko radionica na temu HICP, kao i dvije posjete experata iz oblasti cijena Zavodu za statistiku Crne Gore. Radionice i posjete experata iz oblasti cijena su omogućile zaposlenima u Zavodu za statistiku sticanje novih znanja, iskustava i upoznavanje sa regulativom koja je neophodna za izgradnju HICP indeksa.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Plan uvođenja HICP odvijaće se uz primjenu metodologije koja je propisana od strane EUROSTAT-a. Ova metodologija data je u „Compendium of HICP reference document (2/2001/B/5)“.

Dinamika ostvarenja zacrtanog cilja zavisiće od raspoloživosti potrebnih resursa kao što su finansije, kadrovi i softveri.

Međunarodna saradnja sa stranim expertima kao i učešće na međunarodnim sastancima su krucijalni faktori koji će odrediti kvalitet budućeg HICP-a.

c) Glavni problemi

- nedostatak određenih podataka, koji su neophodni za HICP, npr. za potrebe proizvodnje pondera neophodni su podaci o strukturi potrošnje stranih turista;
- slaba softverska podrška.

Module 2.06.02 Prostorno poređenje cijena

a) Sadašnje stanje

PPP (Purchasing Power Parities) – Zavod za statistiku Crne Gore je od 2003. godine aktivno uključen u projekat Pariteta kupovne moći. Projekat Pariteta kupovne moći (PPP) sprovodi se za potrošna i kapitalna dobra. Za potrošna dobra PPP se sprovodi od 2003. godine, cijene se prikupljaju u ciklusu od tri godine u okviru kojeg postoji šest istraživanja (dva istraživanja godišnje) i to:

- 1) Hrana, piće i duvan;
- 2) Lični izgled;
- 3) Kuća i baštenski proizvodi;
- 4) Transport, restorani i hoteli;
- 5) Usluge;

6) Zdravstveni proizvodi i namještaj .

U toku je realizacija trećeg ciklusa Projekta pariteta kupovne moći i trenutno se sprovodi i istraživanje „ Hrana, piće i duvan“.

Za kapitalna dobra PPP se sprovodi od 2007. godine, cijene se prikupljaju svake druge godine za dva istraživanja: »Oprema i Građevinarstvo«. U maju 2009. godine za oba navedena istraživanja sprovedeno je prikupljanje cijena.

Pored podataka koji se odnose na cijene roba i usluga a koji se prikupljaju u okviru navedenih istraživanja neophodno je obezbijediti i podatke o: stvarnoj i imputiranoj renti, indeksima potrošačkih cijena, zaradama, finalnoj potrošnji u GDP i broju stanovnika sredinom godine. Tabele sa traženim podacima MONSTAT je u obavezi da popuni i pošalje EUROSTAT-u u predviđenom roku.

Cijene za PPP projekat se isključivo prikupljaju u glavnom gradu - Podgorici. Podaci koji se prikupe šalju se EUROSTAT-u putem softverskog paketa eDAMIS. Zavod za statistiku Crne Gore do sada nije objavljivao rezultate ovog istraživanja već je to isključivo obavljao EUROSTAT.

MONSTAT pripada Zapadnobalkanskoj grupi koja je podgrupa Centralne grupe. Lider grupe zemalja Zapadnog Balkana je Slovenija. Od 2010. godine MONSTAT će projekat PPP raditi u okviru Centralne grupe čiji je lider Austrija.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Dosadašnja organizacija rada, metodologija i dokumentacija istraživanja u okviru projekta Pariteta kupovne moći je sprovedena pod pokroviteljstvom OECD-a, Eurostata i Zavoda za statistiku Slovenije. Sve aktivnosti u okviru ovog istraživanja MONSTAT će nastaviti da obavlja prema planu i programu navedenih institucija.

c) Glavni problemi

Trenutno nema većih problema.

Module 2.06.03 Naknada i doprinos zvaničnika EK šemi penzijskog osiguranja

a) Sadašnje stanje

U Zavodu za statistiku Crne Gore se ne sprovodi ovo istraživanje.

Theme 2.07 Robna razmjena

Module 2.07.01 Metodologija

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT je počeo obradu spoljnotrgovinskih podataka od 2005. god. Statistiku robne razmjene sa inostrantvom prati odsjek statistike spoljne trgovine, a pripada Sektoru za makroekonomske statistike, nacionalne račune i cijene.

Statistika spoljne trgovine zasniva se na Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave (Sl.list RCG 03/2003 i 08/2007) i Carinskom zakonu (Sl.RCG br. 7/2002, 38/2002, 72/2002, 21/2003, 29/2005, 66/2006 i 21/2008).

S novim carinskim zakonom primijenjena je i nova jedinstvena carinska deklaracija (JCD), koja je identična izgledom i sadržajem s JCD (tkz. Single Administrative Document) koja je u upotrebi u zemljama EU za praćenje robne razmjene s trećim zemljama.

U carinskom postupku pri tarifiranju proizvoda od 2002 god. koristi se Kombinovana nomenklatura koja je usklađena sa Kombinovanom nomenklaturom EU. Objavljuje se godišnje u SI.listu CG.

Osim nacionalnih propisa, direktno se primjenjuju međunarodne preporuke i odredbe:

- „*Internacional Merchandise Trade Statistics: Concept and definitions of foreign trade Statistics*“ (Series M, No 52, Rev .2) publikacija Statističkog odjeljenja Ujedinjenih nacija .
- „Statistics on the trading of goods – User guide“ - metodologije spoljne trgovine koja se temelji na preporukama statističkog odjeljenja Evropske Unije.

Metodološki se uskladjuje sa regulativama iz COMMUNITY LEGISLATION applicable to the STATISTICS RELATING TO THE TRADE OF GOODS, vezane za EXTRASTAT.

- Council Regulation (EC) No 1172/95
- Commission Regulation (EC) No 1917/2000
- Amended by Commission Regulation (EC) 179/2005)

1) *Sistem trgovine (Coverage) :*

Specijalni (relax) sistem trgovine je korišćen do 2007 god. Od 2007 god. spoljnotrgovinski podaci se obrađuju po specijalnom i opštem trgovinskom sistemu.

2) *Vrijeme posmatranja*

Vrijeme posmatranja je momenat kada roba ulazi ili napušta ekonomsku teritoriju zemlje, a to je datum podnošenja deklaracije, tj. datum kada su carinski organi prihvatili deklaraciju na razmatranje.

3) *Robne klasifikacije*

Robna struktura spoljnotrgovinskih tokova analizira se korišćenjem različitih međunarodno prihvaćenih klasifikacija robe, koje imaju različite nivoe detaljnosti i baziraju se na različitim kriterijumima klasifikovanja:

- a) Harmonizovani sistem šifarskih oznaka i naziva proizvoda (HS) ili proširene verzije bazirane na HS, kao što je Kombinovana nomenklatura (CN);
 - Council Regulation (EEC) No 2658/87 establishing a goods nomenclature – consolidated version
 - Commission Communication: Explanatory notes to the Combined Nomenclature – summary, foreword, general rules
 - Regulation (EC) no 1031/2008 (Official Journal of the European Communities (PBEG) L 291 of 31 October 2008
- b) Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija;
- c) Klasifikacija ekonomskih aktivnosti Evropske zajednice (NACE rev.1).

4) *Klasifikacija zemalja*

Nomenklatura zemalja koja se koristi u statistici spoljne trgovine definisana je „*Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave* (SI.list RCG 03/2003 i 08/2007)“. Nomenklatura zemalja se zasniva na klasifikaciji ISO numerical-3.

5) *Zemlja partner (Partner country)*

Zemlja uvoza (Country of consignment) je zemlja koja se koristi u prikazu uvoza.

Zemlja izvoza (Country of destination) je zemlja koja se koristi u prikazu izvoza.

6) *Kurs valute (Exchange rate)*

Koristi se dnevna lista kursa valuta objavljena na sajtu Centralne banke Crne Gore.

7) *Vrijeme posmatranja*

Vrijeme posmatranja je momenat kada roba ulazi ili napušta ekonomsku teritoriju zemlje, a to je datum podnošenja deklaracije, tj. datum kada su carinski organi prihvatili deklaraciju na razmatranje.

8) Vrijednost

Za vrijednost transakcija koristi se carinska vrijednost izražena u važećoj nacionalnoj valuti.

9) Statistička vrijednost

Statistička vrijednost se ne koristi zbog slabog kvaliteta podatka, u polju statističke vrijednosti Uprava carina Crne Gore upisuje carinsku vrijednost.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Harmonizacija sa EU regulativama;
- Izrada metodološkog uputstva, ažuriranog sa trenutnom metodološkom situacijom i daljim usklađivanjima sa EU standardima;
- Unapređenje znanja iz oblasti spoljne trgovine kroz treninge i tehničku pomoć.

c) Glavni problemi

- Nepopunjavanje polja 46 - Statističke vrijednosti od strane Uprave carina Crne Gore;
- Nekorišćenje statističke vrijednosti za vrednovanje izvoza i uvoza;
- Unapređenje saradnje sa Upravom carina Crne Gore u poboljšanju kvaliteta podatka;
- Unapređenje kvaliteta podataka fakturne vrijednosti kod izvoza (nije uvijek po paritetu FOB).

Module 2.07.04 Robna razmjena: Izrada podataka

a) Sadašnje stanje

Izvor podatka

Izvor podatka za statistiku robne razmjene sa inostranstvom je jedinstvena carinska deklaracija (JCD). Carinska deklaracija je dokument koji se podnosi u carinskom postupku. Sadrži podatke koji su važni za sam postupak carinjenja, ali i podatke za potrebe statističkih i drugih korisnika podatka.

Za prikupljanje i kontrolu tačnosti carinskih deklaracija odgovorna je Uprava carina Crne Gore koja propisuje sadržaj, oblik, način ispunjavanja i način podnošenja carinskih deklaracija u carinskom postupku.

MONSTAT od Uprave carina Crne Gore preuzima sve deklaracije koje se odnose na zadnji kumulativ, počevši od početka godine (5-og u mjesecu). U njemu su sadržane nove deklaracije koje se odnose na posmatrani mjesec, ali i sve i deklaracije koje su pristigle nakon predhodnog kumulativa, a odnose se na predhodni period.

Iskontrolisane carinske deklaracije su podijeljene u pet formi slogova, grupisane u pet različitih tabela, MONSTAT statistički obrađuje i publikuje dobijene rezultate.

- Tabela „Zaglavlja“ koja sadrži informacije zajedničke za više različitih proizvoda koji su predmet spoljnotrgovinskih transakcija;
- Tabela „Naimenovanja“, koja sadrži informacije o svakom pojedinačnom proizvodu koji je predmet spoljnotrgovinske transakcije;
- Tabela „Predhodni dokument“, koja sadrži informacije koje se odnose na predhodne dokumente i carinske postupke u vezi s pojedinačnim proizvodima koji su predmet spoljnotrgovinske transakcije;

- Tabela „Prilozi“, koja sadrži informacije o svim ispravama koje prate Jedinstvenu carinsku deklaraciju u vezi s pojedinačnim proizvodima koji su predmet spoljnotrgovinske transakcije;
- Tabela „Dažbine“, koja sadrži informacije o svim naplaćenim dažbinama a koje se odnose na svaki pojedinačni proizvod koji je predmet spoljnotrgovinske transakcije.

Kopije carinskih deklaracija u obliku slogova koji se preuzimaju od Uprave carina Crne Gore nisu pogodne za dalju obradu neposredno po prijemu, već se mora formirati poseban slog u statistici pod nazivom SLOGMES i koji predstavlja osnovni slog za sve obrade podataka. Pomenuti slog dobija se uparivanjem slogova dobijenih od Uprave carina Crne Gore.

Prije samog formiranja SLOGAMES odvija se proces kontrole, i to u nekoliko koraka:

- Kontrola podataka unetih u tabeli „Zaglavlja“
- Kontrola podataka unetih u tabeli „Naimenovanja“
- Kontrola podataka unetih u tabeli „Predhodni dokument“
- Kontrola podataka unetih u tabeli „Prilozi“
- Kontrola podataka unetih u tabeli „Dažbine“

Obuhvat

Statistika robne razmjene sa inostranstvom prema preporukama i metodološkim osnovama UN i EUROSTAT-a u svojoj obradi obuhvata svu robu koja se dodaje zalihama materijalnog bogastva zemlje pri ulasku u svoju ekonomsku teritoriju (uvoz) ili se od njih oduzima pri izlasku iz nje (izvoz). Roba koja se nalazi u tranzitu se ne uključuje u rezultate statistike robne razmjene.

Jedinice posmatranja

Kod statističkog praćenja robne razmjene sa inostranstvom predmet posmatranja je svaka robna isporuka koja se obavlja kroz izvoz i uvoz robe. Jedinicom posmatranja smatra se svaka isporuka istovjetna u pogledu vrste robe, zemlje namjene/porijekla, način plaćanja i vrijeme prelaska granice. Roba mora biti klasifikovana prema Nomenklaturi carinske tarife sa iskazanom vrijednošću i količinom u jedinici mjere, koje su propisane zakonom o carinskoj tarifi.

Statističko istraživanje robne razmjene sa inostranstvom obuhvata svu robu koja se izvozi iz Crne Gore, koja se uvozi u Crnu Goru iz inostranstva i koja je puštena u slobodni unutrašnji promet.

Statističko područje

Područje posmatranja je carinsko područje Crne Gore. Carinska teritorija obuhvata teritoriju, teritorijalne vode i vazdušni prostor iznad Crne Gore, ono je ograničeno carinskom crtom koja je identična sa državnom granicom Crne Gore. Ovako definisana carinska teritorija u potpunosti odgovara konceptu koji se primjenjuje u zemljama EU, iz čega slijedi da se statistička teritorija Crne Gore podudara s njenom carinskom teritorijom.

Vrijeme posmatranja

U statistici robne razmjene sa inostranstvom vrijeme posmatranja je kalendarski mjesec u kojem je roba izvezena ili uvezena.

Smatra se da je izvoz odnosno uvoz obavljen u trenutku izvršenja carinskih obaveza tj. kada je izvršeno carinjenje robe i kad je prolaz robe preko carinske granice slobodan.

Program za obradu podatka

- EUROTRACE Dbms

EUROTRACE program je doniran od strane EUROSTAT-a. Program je prilagođen potrebama obrade spoljnotrgovinskih podatka. Koristi se za obradu, kontrolu i publikovanje podatka.

- Program u Microsoft visual basic preko microsoft SQL servera

Program za obradu spoljnotrgovinskih podataka, kupljen od Zavoda za statistiku Srbije i koristi se za kontrolu i prilagođavanje carinskih podataka za obradu, jer se moraju formirati u poseban slog za dalju statističku obradu.

Trenutno se paralelno koriste oba programa.

Registar uvoznika i izvoznika

Od juna 2009. god uveden je registar uvoznika i izvoznika Crne Gore. Izvor podataka je carinski registar uvoznika i izvoznika. Uprava carina Crne Gore u mjesečnoj periodici dostavlja MONSTAT-u podatke o privrednim subjektima koji obavljaju spoljnotrgovinski promet Crne Gore.

Registar uvoznika i izvoznika omogućava pregled privrednih subjekata koji se bave izvozom i uvozom na teritoriji Crne Gore, imajući u vidu strukturu uvoza i izvoza po proizvodima.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Nastavak razvoja harmonizacija metodologije spoljne trgovine sa zakonodavstvom EU. To podrazumjeva evidentiranje robe i po "Zemlji porijekla" i kvalitetnije vrijednovanje robe;
- Priprema za INTRASTAT. INTRASTAT je sistem prikupljanja statistike robne razmjene između zemalja članica Evropske Unije, gdje ne postoje granice ni carinske deklaracije, znači tržište EU postaje jedinstveno tržište;
- Za kvalitetno evidentiranje podataka robne razmjene potrebno je najpre pripremiti kvalitetan Registar uvoznika i izvoznika, što je u ovom momentu MONSTAT već uradio;
- Idući korak je ostvariti dobru saradnju sa Poreskom upravom Crne Gore;
- Izrada indeksa jediničnih vrijednosti izvoza i uvoza.

c) Glavni problemi

- Ne evidentiranje robe na uvoznoj strani po „Zemlji porijekla“ (polje 16 u carinskoj deklaraciji) zbog čestog nepopunjavanja ovog polja u carinskoj deklaraciji. Zbog ovoga nemoguće je tačno i kvalitetno poređenje podataka sa ostalim zemljama.
- Ne popunjavanje „Statističke vrijednosti“ (polje 46 u carinskoj deklaraciji) jer za statistička vrijednost kao osnova služi „Cijena robe“ (polje 42 u carinskoj deklaraciji) tj. vrijednost bazirana na cijenama prilikom zaključivanja ugovora između kupca i prodavca. Cijena robe se razlikuje u zavisnosti od obaveza ugovorenih strana, u razgraničavanju troškova transporta, osiguranja i prevoza. Statistika mora obračunavati vrijednost po jedinstvenom paritetu za svaku transakciju da bi bila uporediva i međusobno i u vremenu te da bi služile kao jedinstveno mjerilo za sve analize
- Evidentiranje uvoza po šifri zemalja „RAZNO“ oznake „999“ i po zemlji „EU“ oznake „000“. zbog kojih je nemoguće porediti podatke sa drugim zemljama i imati tačan pregled spoljnotrgovinskog prometa Crne Gore.

Module 2.07.05 Robna razmjena: Diseminacija elektronskih podataka

a) Sadašnje stanje

Objavlivanje podataka vrši se na mjesečnom nivou putem *Saopštenja o trgovinskoj razmjeni Crne Gore i Mjesečnog statističkog pregleda*.

Mjesečni podaci za tekuću godinu smatraju se preliminarnim (25-og u mjesecu), jer se dopunjavaju, ispravljaju tokom cijele godine.

Objavlivanje podataka se takođe vrši i na godišnjem nivou putem *Saopštenja o trgovinskoj razmjeni Crne Gore i Statističkog godišnjaka*.

Mjesečni podaci postaju konačni nakon objavljivanja konačnih godišnjih podataka. Godišnji podaci se objavljuju dva puta, prvi put kao preliminarni (25. januara), drugi put kao konačni podaci (31. marta).

Sve nevedene publikacije objavljuju se na web stranici Zavoda za statistiku Crne Gore www.monstat.org

Baza podataka nalazi se u COMEXT data base. Podaci se objavljuju po vrijednosti (u EUR); po zemljama i teritoriji; po proizvodima; po opštem i specijalnom trgovinskom sistemu.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Izrada dinamičkog pristupa spoljnotrgovinskim podacima Crne Gore na internet stranici MONSTAT-a, što podrazumjeva internet aplikaciju i pristup dostupnoj bazi podataka spoljne trgovine.

Rok za izradu ovakvog pristupa podacima spoljne trgovine je 2012. god.

c) Glavni problemi

Ručna izrada svih publikacija. Nepostojanje automatske izrade publikacija.

Module 2.07.06 Robna razmjena: Objavljivanje zbirnih podataka

a) Sadašnje stanje

U maju 2009. god na web stranici Zavoda za statistiku Crne Gore www.monstat.org objavljen je „Pregled spoljnotrgovinske razmjene Crne Gore u 2007 i 2008 god „. Publikacije su objavljene po opštem i specijalnom trgovinskom sistemu i sadrže podatke po zemljama, teritoriji, grupacijama zemalja, proizvodima, grupaciji proizvoda, izabranim zemljama, glavnim trgovinskim partnerima.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Izrada serijskih pregleda spoljnotrgovinskog prometa Crne Gore.

c) Glavni problemi

Ručna izrada svih publikacija. Nepostojanje automatske izrade publikacija.

Module 2.07.07 Robna razmjena: Analiza i kvalitet

a) Sadašnje stanje

Unapređenje kvaliteta statistike spoljne trgovine vrši se kroz redovnu kontrolu izvornih podataka. Analiza carinskih deklaracija vrši se na mjesečnom nivou kroz postavljenu logičku kontrolu u programima za obradu spoljnotrgovinskih podataka.

Analiza i kontrola podataka vrši se i kroz analize mirror statistike i njihovo metodološko usaglašavanje. Poređenje je vršeno sa Srbijom, Rusijom i podacima Evropske unije i COMEXT data base.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Vršiti procjenu i unapređivati kvalitet statistike spoljne trgovine kroz analize mirror statistike i njihovo usaglašavanje;
- Promocija unutrašnje administrativne saradnje sa zemljama zapadnog Balkana.

c) Glavni problemi

Harmonizacija metodologije između uključenih institucija.

Theme 2.08 Razmjena usluga i platni bilans

Module 2.08.01 Platni bilans: Metodologija, sastanci

a) Sadašnje stanje

Shodno Zakonu, Centralna banka Crne Gore sastavlja platni bilans Crne Gore. Statistika platnog bilansa je metodološki usklađena sa međunarodnim statističkim standardima prema petom izdanju Priručnika za platni bilans Međunarodnog monetarnog fonda (Balance of payments Manual, fifth edition, 1993).

CBCG publikuje kvartalne podatke za platni bilans u eurima u periodu t+90 dana. CBCG publikuje mjesečne, kvartalne i godišnje podatke za tokove stranih direktnih investicija. Podaci o reinvestiranim zaradama za sada nijesu uključeni u podatke o stranim direktnim investicijama. Planira se uvođenje direktnog izvještavanja od kompanija, što će stvoriti mogućnosti za kompiliranje podataka o reinvestiranim zaradama. Podaci o stranim filijalama (FATS) se ne kompiliraju. Statistika platnog bilansa redovno se dostavlja međunarodnim institucijama kao što su Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka, Eurostat i dr.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Unapređenje metodologije, sistema prikupljanja i kvaliteta podataka, kao i uvođenje novih izvora podataka i kompiliranje podataka o međunarodnim investicionim pozicijama (IIP).

c) Glavni problemi

Trenutno ne postoje ozbiljniji problemi koji se moraju ukloniti prije potpunog usklađivanja.

Module 2.08.02 Kvartalni platni bilans

Odgovor na ovaj modul možete naći u **Modulu 2.08.01 Balance of payments: Methodology, Meetings.**

Module 2.08.03 Strane direktne investicije

Odgovor na ovaj modul možete naći u **Modulu 2.08.01 Balance of payments: Methodology, Meetings.**

Module 2.08.04 Međunarodna trgovina uslugama

Odgovor na ovaj modul možete naći u **Modulu 2.08.01 Balance of payments: Methodology, Meetings.**

Module 2.08.05 Platni bilans institucija Zajednice

Odgovor na ovaj modul možete naći u **Modulu 2.08.01 Balance of payments: Methodology, Meetings**.

Module 2.08.06 Statistika međunarodne razmjene (spoljna)

Odgovor na ovaj modul možete naći u **Modulu 2.08.01 Balance of payments: Methodology, Meetings**.

c) Biznis statistika**Theme 3.01 Godišnja statistika poslovanja****Module 3.01.01 Izrada strukturalne poslovne statistike****a) Sadašnje stanje**

SBS-Strukturalna biznis statistika je istraživanje koje obračunava indikatore koji su potrebni za analize strukture djelatnosti preduzeća, strukture inputa i outputa u proizvodnom procesu, poslovnog uspjeha i konkurentnosti ekonomskih subjekata na određenom nivou djelatnosti.

Rad na implementaciji Strukturalne biznis statistike je započeo 2006. godine. Sada je u toku prikupljanje podataka za 2008. godinu.

Podaci se prikupljaju pomoću upitnika koji se šalju preduzećima koja su izabrana metodom stratifikovanog uzorka. Postoji osam različitih upitnika, podijeljenih po djelatnostima. Upitnici su u potpunosti uskladjeni sa standardima Eurostata. Spisak preduzeća se uzima iz biznis registra i metodom stratifikovanog uzorka se određuje uzorak, odnosno lista preduzeća, koja će biti stvarne jedinice za izvještavanje. Klase u kojima se dijele preduzeća su prema broju zaposlenih. Četiri klase koje su u skladu sa računovodstvenim standardima.

U istraživanju se primjenjuju međunarodno uporedivi klasifikacijski standardi kao što su Nacionalna klasifikacija djelatnosti (Nacionalna klasifikacija djelatnosti bazirana na NACE-u Rev1.1).

Obuhvataju se sva preduzeća koja su po klasifikaciji djelatnosti (KD) koja je usklađena sa Evropskom klasifikacijom djelatnosti NACE registrovana u sektore:

- vađenje ruda i kamena;
- prerađivačka djelatnost;
- građevinarstvo;
- trgovina na veliko i trgovina na malo; opravka motornih vozila, motocikala i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo;
- hoteli i restorani;
- saobraćaj, skladištenje i veze;
- aktivnosti u vezi sa nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti;
- obrazovanje;

- zdravstvo i socijalni rad;
- ostale komunalne, društvene i lične aktivnosti.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Istraživanje o poslovanju preduzeća će se i dalje usklađivati sa preporukama EUROSTATA;
- Uvođenje klasifikacije NACE rev 2;
- Uvodjenje novih tehnika u programu radi poboljšanja ažurnosti kontrole i proizvodnje podataka;
- Uvođenje novog istraživanja-SBS na kvartalnom nivou. Krajem godine se započinje sa pilot projektom, da bi već 2010 godine započelo novo istraživanje. Radiće se novi upitnici u skladu sa zahtjevima Nacionalnih Računa, jer ce podaci dobijeni ovim istraživanjem služiti za obračun GDP-a na kvartalnom nivou. (IPA 2007).

c) Glavni problem

- Nedostatak nacionalne klasifikacije djelatnosti bazirane na NACE REV 2;
- Nedostatak potrebnih kadrovskih resursa;
- Nedostatak tehnika u programu potrebnih za povećanje kvaliteta unošenja i kontrole podataka;
- Neažurnost i nedovoljan kvalitet rada izvještajnih jedinica.

Module 3.01.02 Razvoj strukturalne poslovne statistike

a) Sadašnje stanje

Dalji razvoj istraživanja Strukturalne biznis statistike će se zasnivati na harmonizaciji sa EU regulativama.

Poboljšanja u blagovremenosti i kompletnosti podataka su dva ključna prioriteta u ovom istraživanju.

b) Mjere daljeg uskladjivanja sa EU

- Priprema za uvođenje Nace Rev 2;
- Uvođenje novih djelatnosti, koje do sada nisu bile pokrivene SBS-istraživanjem (finansijski sektor);
- Izrada metodologije koja ce biti ažurirana sa trenutnom metodološkom situacijom;
- Kroz treninge će se unapređivati znanje zaposlenih u ovoj oblasti.

c) Glavni problemi

Nedostatak potrebnih kadrovskih resursa.

Module 3.01.03 Prodcom

a) Sadašnje stanje

PRODCOM je istraživanje o industrijskoj proizvodnji (IND-21/PRODCOM) u godišnjoj dinamici. Zavod za statistiku prikuplja, obrađuje i objavljuje podatke o industrijskim proizvodima proizvedenim u Crnoj Gori. Nomenklatura industrijskih proizvoda koja se koristi u sprovođenju ovog istraživanja u skladu je sa PRODCOM listom 1998-EC regulation no.3924/91 i koristi se od 2001.godine.

Pokrivenost: sektori C–E po KD-u (u skladu sa NACE Rev. 1.1).

Statističke jedinice posmatranja su preduzeća i lokalne jedinice.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Tekuće ažuriranje istraživanja PRODCOM s promjenama istraživanja PRODCOM EU;
- Redovno godišnje ažuriranje Nomenklature industrijskih proizvoda prema promjenama liste PRODCOM.

Usklađenje se planira do 2011.

c) Glavni problemi

Glavni problemi vezani su za usvajanje i operacionalizaciju važeće PRODCOM liste, primjene šifara proizvoda, izmjene u programu kontrole i obrade, zbog nepostojanja šifarske veze između PRODCOM liste i trenutno važeće Nomenklature industrijskih proizvoda.

Theme 3.02 Kratkoročna poslovna statistika**Module 3.02.01 Kratkoročna poslovna statistika**

Zavod za statistiku prikuplja, obrađuje i objavljuje kratkoročne podatke u skladu sa Council Regulation for Short Term statistics no. 1165/98.

Ova istraživanja uključuju glavne indikatore kao što su: index fizičkog obima industrijske proizvodnje, građevinarstvo, trgovina i ugostiteljstvo.

Kratkoročne statistike industrije (sektori C, D i E)**a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku sprovodi mjesečno istraživanje o industrijskoj proizvodnji. Istraživanjem se obuhvataju sektori: vađenje rude i kamena; prerađivačka industrija; i proizvodnja električne energije, gasa i vode. Obuhvataju se sva preduzeća koja su aktivna i koja se bave se industrijskom proizvodnjom sa 5 i više zaposlenih kao i dijelovi neindustrijskih preduzeća koji u svom sastavu imaju djelove koji se bave industrijskom djelatnošću.

Pokrivenost: Područja C–E po KD-u (u skladu s NACE Rev.1.1)

Bazna godina je prethodna godina.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Potpuna implementacija Uredbe EU-a o kratkoročnim pokazateljima industrije:

- Varijabla 110 Production;
- Revizija istraživanja IND-1 - izračunavanje indeksa industrijske proizvodnje na osnovu prometa, kao i indeksa novih narudžbi i drugih finansijskih pokazatelja;
- Izrada novog programa obrade i publikovanja;
- Desezonirane serije po Thramo-seat metodi;
- Proširenje obuhvata mala poduzeća i preduzetnike metodom uzorka.

c) Glavni problemi

Glavni problemi u sprovođenju kratkoročne statistike industrije su:

- Uvođenje nove klasifikacije NACE Rev. 2 u istraživanje;
- Pravljenje šifarske veze između nove i stare klasifikacije;
- Mali broj zaposlenih za redovno sprovođenje i praćenje promjena u ovoj oblasti;
- Izračunavanje pondera na nivou proizvoda.

Kratkoročne statistika građevinarstva (sector F)

a) Sadašnje stanje

Kratkoročni indikatori za područje građevinarstva prate se preko sljedećih istraživanja:

Na kvartalnom nivou (od 2007. godine):

- Građevinska aktivnost u Crnoj Gori (GRAĐ-31);
- Izdate građevinske dozvole (GRAĐ-10).

Na polugodišnjem nivou:

- Cijena 1m² stambene površine u novogradnji (GRAĐ-41).

Obuhvat građevinske djelatnosti u sektoru F građevinarstvo je prema Klasifikaciji djelatnosti (RSZ-2003, br. 1), a razvrstavanje građevina i radova izvršeno je prema Klasifikaciji vrsta građevina (Sl. list SRJ br. 31/96, 12/98, 59/98, 74/99). Objе navedene klasifikacije usklađene su sa NACE Rev.1.

Pokrivenost: područja F po KD-u (u skladu s NACE Rev.1.1), građevinska preduzeća i njihovi dijelovi sa 5 i više zaposlenih i dijelovi građevinskih preduzeća koji u svom sastavu imaju dijelove koji se bave građevinarstvom. Obuhvaćene su samo privredna društva (ne i preduzetnici).

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Nastavak implementacije uredbe EU o kratkoročnim pokazateljima građevinarstva;
- Uvodjenje preduzetnika u obuhvat;
- Izračunavanje indeksa za pojedinačne komponente indeksa troškova građenja (cijene materijala, troškovi rada).

c) Glavni problemi

- Nepotpuni podaci od izvještajnih jedinica u istraživanju o građevinskim dozvolama;
- Netačni i nepotpuni podaci o preduzećima iz Statističkog biznis registra;
- Nedovoljan broj zaposlenih.

Kratkoročne statistike ugostiteljstva (hoteli i restorani)

a) Sadašnje stanje

Kratkoročni pokazatelji iz statistike ugostiteljstva dobijaju se preko kvartalnog izvještaja ugostiteljstva za preduzeća (UG 11).

Za ovaj izvještaj koristi se Nacionalna klasifikacija djelatnosti bazirana na klasifikaciji NACE Rev.1. Područje praćenja su sve djelatnosti iz područja H KD-a: Hoteli i restorani.

Ovo područje usklađeno je i sa nacionalnim propisima kojima se reguliše ugostiteljska djelatnost, vrste i kategorije ugostiteljskih objekata.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Promjena definicije prometa, tj. praćenje prometa bez PDV-a;
- Prilagođavanje brojem radnih dana;
- Dalje usklađivanje vrsta i kategorija smještajnih objekata s nacionalnim propisima.

c) Glavni problem

- Nepostojanje registra preduzetnika.

Kratkoročne statistike trgovine

a) Sadašnje stanje

Pokazatelje iz područja Statistike distributivne trgovine (tj. trgovine na domaćem tržištu) pratimo istraživanjem mjesečnog izvještaja trgovine na malo (TRG 10).

Za ovo istraživanje koristi se Klasifikacija djelatnosti bazirana na klasifikaciji NACE Rev. 1.1. Područje praćenja su djelatnosti: trgovina na veliko i trgovina na malo.

Istraživanjem se prate svi veliki poslovni subjekti, dok se mali prate na bazi stratifikovanog uzorka. Stratifikacija se radi na bazi pretežne djelatnosti.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Prilagođavanje brojem radnih dana i sezonaliziranje svih varijabli prometa;
- Deflacioniranje indeksima cijena na nižem nivou.

c) Glavni problemi

- Netačni i nepotpuni podaci o preduzećima iz Statističkog biznis registra;
- Nedovoljan broj zaposlenih za sprovođenje istraživanja i praćenje promjena u ovoj oblasti;
- Nizak odaziv izvještajnih jedinica.

Theme 3.03 Energetika

Module 3.03.01 Strukturna statistika energije

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore 2006. godine je prvi put objavio godišnji bilans proizvodnje i potrošnje električne energije usklađen sa potrebama i zahtjevima EUROSTAT-a i Međunarodne agencije za energetiku (IEA), a 2007. godine je urađen i usklađen godišnji bilans uglja.

Ova istraživanja sprovedena su tokom trajanja Projekta SIDA (Švedska agencija za međunarodni razvoj), a uz pomoć eksperata iz statistike Švedske. Takođe, u okviru ovog projekta urađeno je pilot istraživanje za tečne energente čije se publikovanje očekuje tokom 2010. godine.

Pri izradi bilansa korišćena je NACE Rev.1 klasifikacija, a podaci za svaki energent dati su u prirodnoj jedinici mjere i po energetske vrijednosti u TJ (teradžulima).

Za potrebe izrade energetskih bilansa električne energije i uglja koriste se:

- godišnja istraživanja industrije (kojim se dobijaju podaci o godišnjoj proizvodnji i potrošnji električne energije i primljenoj i predatoj električnoj energiji; kao i podaci o proizvodnji, prodaji i zalihama gotovih proizvoda, nabavkama i potrošnji energenata u procesu proizvodnje), i
- godišnji izvještaj Elektroprivrede Crne Gore.

Podaci za bilans električne energije prikupljaju se u direktnoj saradnji sa Elektroprivredom, dok se podaci za bilans uglja prikupljali preko godišnjeg industrijskog izvještaja. S obzirom da je ovo godišnje istraživanje upitnici se šalju jednom godišnje.

Pri izradi ovih bilansa korišćena je EUROSTAT-ova metodologija - 'Energy Statistics Manual', prepared jointly by the International Energy Agency/OECD and Eurostat/European Commission, Edition 2004. Zavod za statistiku Crne Gore u svojim istraživanjima pokriva sva velika, srednja i mala preduzeća. Za prikupljanje podataka ne koristi se uzorak već imamo totalni obuhvat.

Glavni korisnik naših podataka je Ministarstvo ekonomije sa kojima imamo stalnu koordinaciju u svim akcijama na polju statistike energetike.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Povećanje kvaliteta godišnjih bilansa električne energije i uglja i dezagregiranost podataka finalne upotrebe energenata po pojedinim sektorima (do jula 2010. godine), kao i izrada novih godišnjih energetskih bilansa za:

- Tečne energente,
- Čvrsta goriva,
- Obnovljive izvore energije.

Takođe, potrebno je napisati metodologiju novih istraživanja koja će biti u skladu sa metodologijom koju propisuje EUROSTAT.

c) Glavni problemi

Glavni problem koji treba riješiti jeste komunikacija sa izvještajnim jedinicama, kako bi se povećao odaziv.

Module 3.03.02 Kratkoročna statistika energije

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore za sada ne radi kratkoročnu statistiku energenata.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Usvajanje metodologije za prikupljanje i sastavljanje kratkoročnih energetske statistike za pojedine energente na mjesečnom i polugodišnjem nivou.

c) Glavni problem

Nedovoljno razvijena godišnja statistika energetike i nedostatak stručnog kadra.

Module 3.03.03 Cijene električne energije

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne Gore za sada ne prikuplja podatke o cijenama energenata.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Usvajanje metodologije za prikupljanje podataka o cijenama energenata.

c) Glavni problem

Nedostatak stručnih kadrova.

Module 3.03.04 Posebne aktivnosti za podršku novim politikama Zajednice za energiju

a) Sadašnje stanje

Statistical Office of Montenegro doesn't have Special actions in support of the new Community energy policies.

Theme 3.04 Saobraćaj

Module 3.04.01 Informacioni sistem statistike saobraćaja, indikatora i dobrovoljnog prikupljanja podataka

a) Sadašnje stanje

Cilj je da se obezbijede informacije za svaki režim prevoza u svakoj od glavnih kategorija: infrastruktura, transportna preduzeća, mjerenje saobraćaja i transporta.

Transportna statistika obuhvata devet mjesečnih i deset godišnjih istraživanja saobraćaja, a informaciona: dva mjesečna i dva godišnja istraživanja koja se odnose na komunikacije i telekomunikacije.

Mjesečnim istraživanjima prikupljaju se podaci o prevozu robe i putnika, putničkim i tonskim kilometrima u drumskom, željezničkom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju; podaci o prevozu putnika u gradskom prevozu; prekrcaju tereta i skladištenju robe.

Godišnjim istraživanjima prikupljaju se podaci o infrastrukturi, stanju prevoznih sredstava, radu prevoznih sredstava, prevozu prema vrsti robe, utrošku goriva, zaposlenim radnicima, ostvarenim prihodima, takodje prikupljaju se podaci o broju i dužini puteva i mostova u opštinama.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Uvešće se nova istraživanja koja će biti usklađena sa međunarodnim metodologijama;
- Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višegodišnjeg programa pomoći.

c) Glavni problemi

- Nedostatak kadrovskih i finasijskih resursa te nedovoljni oblici tehničke pomoći;
- Lociranje izvora podataka.

Module 3.04.02 Mobilnost putnika i podaci o drumskom saobraćaju

a) Sadašnje stanje

Zavod za statistiku Crne gore ne raspolaže sa podacima mobilnosti putnika.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Uvođenje novih istraživanja koje će se odnositi na mobilnost putnika i koja će biti usklađena sa međunarodnim metodologijama;
- Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višegodišnjeg programa pomoći.

c) Glavni problemi

- Lociranje izvora podataka;
- Nedostatak kadra i njegova obučenost.

Module 3.04.03 Statistika drumskog teretnog saobraćaja

a) Sadašnje stanje

Monstat sprovodi mjesečno i godišnje istraživanje o prevozu robe i putnika drumom. Ovo istraživanje popunjavaju sva preduzeća koja su registrovana u djelatnosti drumskog saobraćaja.

Navedenim israživanjem dobijaju se podaci o:

- inventarskom stanju prevoznog sredstva;
- broju pređenih kilometara;
- broju prevezenih putnika;
- količini prevezene robe.

b) Mjere daljeg uskladjivanja

- Uskladenost sa međunarodnim metodologijama;
- Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višegodišnjeg programa pomoći.

c) Glavni problemi

- Slaba obučenosť stručnog kadra.

Module 3.04.04 Statistika željezničkog saobraćaja**a) Sadašnje stanje**

Monstat sprovodi mjesečno i godišnje istraživanje o željezničkom saobraćaju. Ovim istraživanjem prikupljaju se podaci o :

- Prevozu putnika i prevozu robe (kako u unutrašnjem tako i u međunarodnom dijelu prevoza);
- Pređenim kilometrima (kako u unutrašnjem tako i u međunarodnom dijelu prevoza).

Dobijeni podaci publikuju se u mjesečnom statističkom biltenu kao i u Statističkom godišnjaku.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- U budućnosti formiraće se nova istraživanja koja će biti usklađena sa međunarodnim metodologijama;
- Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višegodišnjeg programa pomoći.

c) Glavni problemi

Nedostatak potrebnih resursa, kadrovskih i finansijskih.

Module 3.04.05 Statistika pomorskog saobraćaja i saobraćaja unutrašnjim plovnim putevima**a) Sadašnje stanje**

U pomorskom saobraćaju prikupljaju se sledeći podaci (definisano Program statističkih istraživanja (Aneks 152)):

- Mjesečni izvještaj pomorskog saobraćaja;
- Mjesečni izvještaj pretovara;
- Mjesečni izvještaj o odlasku brodova iz luke;
- Mjesečni izvještaj o dolasku brodova u luku;
- Godišnji izvještaj pomorskog saobraćaja;
- Godišnji pretovar;
- Godišnji izvještaj o trgovačkoj mornarici i prometu kontejnera u lukama.

Pomorski saobraćaj se obavlja u crnogorskim lukama u kojima se vrši ukrcavanje i iskrcavanje putnika i tereta na morskoj obali, koje su posebno izgrađene za tu svrhu. Prevoz robe iskazuje se na unutrašnji prevoz, izvoz, tranzit i pretovar među stranim lukama.

Izvoz obuhvata sve prevoze domaće robe morskim putem koja je utovarena u našoj luci.

Uvoz obuhvata svu robu utovarenu u stranoj luci, a istovarenu u jednoj od naših luka.

Pomoću statistike pomorskog saobraćaja se prate ukupni prihodi, broj zaposlenih, devizni prihodi i devizni rashodi, nabavka i utrošak goriva i maziva itd.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Da bi se dobili kvalitetniji podaci potrebno je dalje usklađivanje sa međunarodnim metodologijama.

c) Glavni problemi

Nedostatak potrebnih resursa, kadrovskih i finasijskih.

Module 3.04.06 Statistika vazdušnog saobraćaja

a) Sadašnje stanje

Monstat sprovodi mjesečno i godišnje istraživanje o vazdušnom saobraćaju. Ovim istraživanjem prikupljaju se podaci o :

- Broju prevezenih putnika (kako u unutrašnjem tako i u međunarodnom dijelu prevoza);
- Prevezenom teretu u kg (kako u unutrašnjem tako i u međunarodnom dijelu prevoza).

Navedenim istraživanjem ne prikupljaju se podaci o pojedinačnim letovima (polazišta/odredišta) već zbirni podaci.

Dobijeni podaci publikuju se u mjesečnom statističkom biltenu kao i u Statističkom godišnjaku.

b) Mjere daljeg usklađivanja

U budućnosti formiraće se nova istraživanja koja će biti usklađena sa međunarodnim metodologijama u ciju dobijanja kvalitetnijih podataka.

c) Glavni problemi

Nedostatak potrebnih resursa, kadrovskih i finasijskih.

Module 3.04.08 Statistika bezbjednosti saobraćaja

a) Sadašnje stanje

Monstat ne raspolaže podacima o bezbjednosti saobraćaja.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uvodjenje istraživanja koje će se odnositi na bezbjednost saobraćaja.

c) Glavni problemi

- Nedostatak potrebnih resursa, kadrovskih i finasijskih;
- Lociranje izvora podataka.

Theme 3.05 Turizam

Module 3.05.01 Statistika turizma

a) Sadašnje stanje

U statistici turizma sprovode se 3 istraživanja kojima se prati promet turista u Crnoj Gori.

Najvažniji dio statistike turizma jeste statistika smještaja koja se prati kroz mjesečni izvještaj o dolascima i noćenjima domaćih i stranih turista u smještajnim objektima.

Ovim istraživanjem prate se kako pravna lica tako i privatni smještaj.

Definicije i varijable mjesečnog istraživanja usklađene su s metodološkim preporukama WTO-a i Eurostat-a (Council Directive 95/57/EC of 23 November 1995 on the collection of statistical information in the field of tourism; Commission Decision on the procedures for implementing Council Directive 95/57/EC on the collection of statistical information in the field of tourism).

Varijable koje se prate ovim istraživanjem:

- broj turista i noćenja prema vrstama i kategorijama smještaja i prema zemljama;
- smještajni kapaciteti: broj soba i postelja;
- bruto iskorištenost kapaciteta po vrsti smještaja.

Klasifikovanje smještajnih objekata kontinuirano se revidira u skladu s promjenama nacionalnih propisa o vrstama i kategorijama smještajnih objekata.

Pored gore navedenog istraživanja u statistici turizma još se sprovode i:

- Mjesečni izvještaj o stranim plovilima za sport i razonodu (TU-17);
- Izvještaj o dolasku stranog broda na kružnom putovanju (TU-19) , kojim se prati promet nautičkog turizma u našoj zemlji (ovo istraživanje uvedeno je 2006. godine).

Glavne varijable koje se prate ovim istraživanjima su:

- broj plovila (prema zastavi, vrsti i dužini plovila, prema načinu dolaska);
- broj osoba prispjelih plovilima po zemljama pripadnosti;
- broj izdatih odobrenja radi čuvanja;
- broj dana boravka u teritorijalnim vodama CG.

b) Mjere daljeg uskladjivanja

U narednom periodu planirano je uvođenje istraživanja o potrošnji domaćih i stranih turista kako bi se dobili što kvalitetniji podaci koji bi pomogli izračunavanje udjela turizma u BDP.

Takodje, planirano je i uvođenje istraživanja kojim bi se pratio i izletnički turizam kao značajan dio turističkog prometa, kao i istraživanje o putničkim agencijama kojim bi se pratilo kretanje domaćeg stanovništva van granica naše zemlje. Statistika turizma je obuhvaćena i IPA projektom 2007 kao njegova bitna komponenta, i gore navedene aktivnosti biće sprovedene kroz ovaj projekat.

c) Glavni problemi

Glavni problem u statistici turizma je problem obuhvata privatnog smještaja tj, neregistrovanog turističkog prometa i nedostatak kadra.

d) Statistika poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Theme 4.01 Poljoprivredna proizvodnja

Module 4.01.01 Statistika proizvodnje usjeva

a) Sadašnje stanje

U okviru statistike biljne proizvodnje sprovode se sledeća istraživanja:

- Godišnji izvještaj o zasijanim površinama u jesenjoj sjetvi, 15.Decembar;
- Godišnji izvještaj o površinama i zasadima na kraju prolječne sjetve, 31.Maj;
- Godišnji izvještaj o površinama po katastarskim opštinama;
- Godišnji izvještaj o očekivanim prinosima ranih usjeva i voća, 20.Jun;

- Godišnji izvještaj o ostvarenim prinosima ranih usjeva i voća i očekivanih prinosa kasnih usjeva, 15. Avgust;
- Godišnji izvještaj o očekivanim prinosima kasnih usjeva i voća, 10. Septembar;
- Godišnji izvještaj o ostvarenim prinosima kasnih usjeva, voća i grozđa, 10. Novembar;
- Godišnji izvještaj o proizvodnji i preradi južnog voća, 15. januar;
- Godišnji izvještaj o proizvodnji povrća i cvijeća u zaštićenom prostoru, 10. Jul.

Za pravna lica i dijelove pravnih lica istraživanja se sprovode izvještajnom metodom.

Za porodična poljoprivredna gazdinstava podaci se prikupljaju metodom procjene po procjenbenim područjima i pokrivena je cijela Crna Gora. Teritorija Crne Gore je podijeljena na 195 procjenbenih područja. Bazu za procjenu čine podaci katastra. Procjene vrše statistički procjenitelji na bazi posmatranja pojava i uz pomoć nekih poznatih činjenica (podataka katastra po kategorijama korišćenja zemljišta, statističke dokumentacije o površinama i prinosima iz prethodnih godina i podataka o broju poljoprivrednih gazdinstava i domaćinstava na procjembenom području). Za statističke procjenitelje uzimaju se poljoprivredni stručnjaci ili dobri poznavaooci terena.

Navedenim istraživanjima dobijaju se podaci o: veličini zemljišnog fonda po kategorijama korišćenja zemljišta, broju voćnih stabala i čokota vinove loze, zasijanim površinama pojedinačnih usjeva, visini očekivanih i ostvarenih prinosa i preradi poljoprivrednih proizvoda.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Poboljšanje statistike biljne proizvodnje nakon sprovođenja popisa poljoprivrede (april 2010.).

Nakon sprovođenja popisa poljoprivrede i formiranja registra poljoprivrednih gazdinstava 2011. godine planira se promjena metode prikupljanja podataka za porodična poljoprivredna gazdinstva (umjesto dosadašnje metode procjene uvešće se metod uzorka).

c) Glavni problemi

- Nepostojanje registra porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, kao i nepostojanje administrativnih registara koji služe za ažuriranje statističkog registra porodičnih poljoprivrednih gazdinstava;
- Bilanse poljoprivrednih proizvoda ne izradjuje MONSTAT već povremeno Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MoA) povremeno za svoje potrebe.

Module 4.01.02 Statistika stočarstva, mesa i jaja

a) Sadašnje stanje

Statistika stočarstva pokriva pet istraživanja :

- Godišnji izvještaj o stočarstvu za pravna lica (broj stoke po vrstama i kategorijama, broj košnica pčela, bilans stoke i živine, kao i podaci o proizvodnji mlijeka, jaja, vune i meda). Izvještajne jedinice su privredna društva koja obavljaju djelatnosti iz oblasti poljoprivrede, zemljoradničke zadruge, organizacione jedinice koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom. Način prikupljanja podataka je izvještajni metod.
- Anketa o broju stoke za poljoprivredna porodična gazdinstva (broj stoke po vrstama i kategorijama, obrt stada, košnica pčela, proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda). Izvještajne jedinice su izabrana poljoprivredna gazdinstva (oko 5000 - okvir popis stanovništva 2003). Način prikupljanja podataka je na bazi ankete (godišnje).
- Kvartalni izvještaj o zaklanoj stoci za pravna lica (broj zaklanih grla, po vrstama i kategorijama, težine žive i zaklane stoke, randman). Izvještajne jedinice su privredna društva koja obavljaju djelatnosti klanica. Način prikupljanja podataka je izvještajni metod .
- Godišnji izvještaj o zaklanoj stoci u privatnim klanicama (broj zaklanih grla stoke, povrstama). Izvještajne jedinice su preduzetnici kao i Veterinarska uprava. Način prikupljanja podataka je izvještajni metod.

- Godišnje istraživanje o veterinarskoj službi (veterinarsko osoblje, veterinarski objekti, instituti i laboratorije, veterinarske ambulante, veterinari i tehničari). Izvještajne jedinice su Veterinarska uprava i Agencija za lijekove (veterinarske apoteke i veterinarske veledrogerije). Način prikupljanja podataka je izvještajni metod.
- Na osnovu Ankete o broju stoke i Godišnjeg izvještaja o stočarstvu za pravna lica prikupljaju se podaci o proizvedenom broju jaja.

Gore navedena istraživanja su usklađena sa Regulativom (EC) Br. 1165/2008 Evropskog parlamenta i savjeta od 19. Novembra 2008. koja se odnosi na statistiku stoke i mesa i kojom se ukidaju Direktive Savjeta 93/23/EEC, 93/24/EEC i 93/25/EEC.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Izrada Bilansa poljoprivrednih proizvoda;
- Blagovremena izrada i objavljivanje rezultata navedenih istraživanja;
- Promjena uzorka za sprovođenje Ankete o stočarstvu (umjesto dosadašnjeg uzorka rađenog na bazi popisa stanovništva, u budućnosti uzorak će se raditi na osnovu registra poljoprivrednih gazdinstava).

c) Glavni problemi

Bilanse poljoprivrednih proizvoda (bilans mesa: goveđeg, telećeg, svinjskog, ovčjeg, kozjeg, živinskog) ne izrađuje MONSTAT, već povremeno Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MoA) za svoje potrebe. Izradom memoranduma o razumijevanju sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede definisaće se nadležnost za bilanse poljoprivrednih proizvoda.

Module 4.01.03 Statistika mlijeka i mlječnih proizvoda

a) Sadašnje stanje

Podaci o mlijeku se prikupljaju iz sljedećih istraživanja:

- Anketa o broju stoke za porodična poljoprivredna gazdinstva;
- Godišnji izvještaj o stočarstvu za pravna lica.

Proizvodnja mlijeka se odnosi na neto količine svježeg mlijeka isključujući količine koje su utrošene na ishranu teladi. Brojno stanje mliječnih krava, ovaca i koza dobija se u anketi o stočarstvu opisanoj u Modulu 4.01.02.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Dalja harmonizacija poslije popisa poljoprivrede.

Theme 4.02 Poljoprivredne strukture

Module 4.02.01 Poljoprivredne strukture

a) Sadašnje stanje

Statistika poljoprivredne strukture se prati sledećim istraživanjima:

- Zadnji Popis poljoprivrede sproveden je 1960. i sadržao je 111 pitanja o poljoprivredi.
- Podaci o strukturi poljoprivrede prikupljaju se od 1971. do 2003. svakih 10 godina

Popisom stanovništva, stanova i domaćinstava a u okviru zadnjeg sprovedenog Popisa stanovništva 2003. godine je bilo 15 pitanja o strukturi poljoprivrede.

Prikupljali su se podaci o stoci, radnoj snazi – djelimično i poljoprivrednim površinama. Podaci o usjevima na oraničnim površinama nijesu se prikupljali.

- Godišnjim izvještajem za poljoprivredna preduzeća i zemljoradničke zadruge prikupljaju se podaci o radnoj snazi, poljoprivrednoj mehanizaciji i opremi, potrošnji elektroenergije, maziva i sredstava za zaštitu bilja.

Glavna karakteristika crnogorske poljoprivrede je postojanje malih poljoprivrednih gazdinstava s različitim usjevima i različitim vrstama stoke i živine.

U oktobru 2008. godine sproveden je probni Popis poljoprivrede u cilju ocjene instrumenata koji će se koristiti za glavni Popis poljoprivrede koji se planira sprovesti u aprilu 2010. godine.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Priprema, organizovanje i sprovođenje Popisa poljoprivrede u aprilu 2010. godini u skladu sa Regulation (EC) No 1166/2008 of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on farm structure surveys and the survey on agricultural production methods and repealing Council Regulation (EEC) No 571/88;
- Formiranje registra poljoprivrednih gazdinstava (rok 2011). Izrada tipologija poljoprivrednih gazdinstava;
- Sprovođenje Istraživanja o strukturi poljoprivrednih gazdinstava FSS 2012. god. na bazi uzorka.

c) Glavni problemi

Nepostojanje ažurnog registra porodičnih poljoprivrednih gazdinstava.

Theme 4.03 Upotreba i pokrivenost zemljišta

Module 4.03.01 Korišćenje zemljišta i primjena daljinskog snimanja

a) Sadašnje stanje

Prikupljanje podataka o korišćenju zemljišta vrši se sledećim statističkim istraživanjima:

- Izvještaj o površinama i zasadima na kraju prolječne sjetve, 31.05.
- Izvještaj o zasijanim površinama u jesenjoj sjetvi, 15.12.

U okviru ovih istraživanja prikupljaju se podaci o: ukupnoj površini zemljišta, površinama zemljišta po kategorijama korišćenja, površinama zasijanih usjeva i površinama zasada. Ovi podaci se prikupljaju od poljoprivrednih organizacija i porodičnih poljoprivrednih gazdinstva.

Od poljoprivrednih organizacija (poljoprivredna preduzeća i zadruge) podaci se prikupljaju izvještajnom metodom na osnovu knjigovodstvene i druge evidencije, a za porodična poljoprivredna gazdinstva podaci se prikupljaju metodom procjene na bazi sveobuhvatnog katastra.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Razvoj metodologije prilagođene uslovima u Crnoj Gori i usklađene sa metodologijom EU. Uvođenje istraživanja na osnovu te metodologije. Rokovi nijesu precizirani i zavisiće od dinamike pristupanja Crne Gore EU i obaveznosti tj. prioriteta istraživanja.

c) Glavni problemi

MONSTAT ne sprovodi istraživanja korišćenja zemljišta primjenom daljinskog snimanja (LUCAS survey) i ne planira se njegovo uvođenje u periodu od 2009-2012.

Theme 4.04 Poljoprivredni računi i cijene

Module 4.04.01 Poljoprivredni računi i cijene

a) Sadašnje stanje

U statistici poljoprivrede još uvijek se nije počelo sa izradom poljoprivrednih računa. Trenutno se raspoložuje samo sa naturalnim pokazateljima poljoprivredne proizvodnje.

U statistici poljoprivrede u dijelu cijena sprovode se dva mjesečna istraživanja:

- *Mjesečno istaživanje o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih proizvođača* kojim se prikupljaju podaci o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih proizvođača, kao i količine preuzetih proizvoda koji su proizvedeni na osnovu sporazuma o udruživanju rada, sredstava rada i zemljišta individualnih proizvođača i preduzeća. Ovaj izvještaj popunjavaju preduzeća i zemljoradničke zadruge koje se bave otkupom poljoprivrednih proizvoda neposredno od individualnih proizvođača u cilju prodaje ili prerade otkupljenih proizvoda. Izvještaj podnose i poslovne jedinice-otkupne stanice u sastavu trgovinskih, industrijskih i drugih preduzeća, ukoliko otkup vrše izvan područja opštine u kojoj je sjedište preduzeća kome pripadaju.
- *Mjesečno istaživanje o realizaciji poljoprivrednih proizvoda sopstvene proizvodnje poljoprivrednog preduzeća i zemljoradničke zadruge* kojim se prikupljaju podaci o prodaji poljoprivrednih proizvoda iz sopstvene proizvodnje poljoprivrednih preduzeća i zemljoradničkih zadruga. Izvještaj podnose i jedinice koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom i prodajom, a nalaze se u sastavu nepoljoprivrednih preduzeća i zadruga.

Preduzeća, zadruge i jedinice u sastavu koje ostvaruju proizvodnju i prodaju na području više opština popunjavaju izvještaj za svaku opštinu.

Istraživanjima se dobijaju količine prodatih, odnosno otkupljenih proizvoda u izvještajnom mjesecu, vrijednost proizvoda i prosječne vrijednosti po jedinici otkupljenih, odnosno prodatih poljoprivrednih proizvoda.

Premije i ostali novčani podsticaji koje proizvođači dobijaju kao naknadu za isporučene proizvode nijesu obuhvaćeni u vrijednosti otkupa, odnosno prodaje, kao ni porez na dodatu vrijednost (PDV).

Korišćena klasifikacija djelatnosti je klasifikacija NACE Rev.1.

Posmatrane varijable:

- Prodaja i otkup proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.
- Podaci se prikupljaju po grupama poljoprivrednih proizvoda.

b) Mjere daljeg usklađivanja

1) Uvođenje Indeksa poljoprivrednih cijena do kraja 2010. godine. Faze razvoja ovog istraživanja biće:

- Izrada upitnika za snimanje cijena;
- Kreiranje lista proizvoda (relevantni proizvod za zemlju);
- Kreiranje pondera – izračunaće se vrijednosti proizvoda u listi unazad tri godine (podaci će se uzeti iz već postojećeg istraživanja tj. otkupa i realizacije poljoprivrednih proizvoda) i dobiće se prosječne vrijednosti. Za svaku vrstu proizvoda radiće se prosječna vrijednost,

zbir prosječnih vrijednosti predstavlja osnov za izračunavanje pondera za svaki proizvod i za grupu proizvoda iz liste (ponder grupe).

- Izračunavanje mjesečnog indeksa za proizvod i mjesečnog indeksa za grupu proizvoda.

2) Uvođenje računa u poljoprivredi do 2012. godine.

Uvođenje računa u poljoprivredi sprovede se nakon popisa poljoprivrede. Planirane faze razvoja računa u poljoprivredi su:

- Formiranje liste prema CPA klasifikaciji;
- Prikupljanje podataka od Centralnog Registra, Agencije za podršku poljoprivrede (FADN), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (koje formira administrativni registar) i Zavoda za statistiku;
- Analiza proizvodnog procesa;
- Analiza prihoda (prihodi od poljoprivrede i prihodi od gazdinstava).

Mjere daljeg usklađivanja sa EU:

- Regulation (EC) No 138/2004 of the European Parliament and of the Council of 5 December 2003, on the economic accounts for agriculture in the Community OJ L 33, 5.2.2004;
- Commission Regulation (EC) No 306/2005 of 24 February 2005, amending Annex I to Regulation (EC) No 138/2004 of the European Parliament and of the Council on the economic accounts for agriculture in the Community OJ L 52, 25.2.2005;
- Commission Regulation (EC) No 909/2006 of 20 June 2006, amending Annexes I and II to Regulation (EC) No 138/2004 of the European Parliament and of the Council on the economic accounts for agriculture in the Community OJL 168, 21.6.2006.

c) Glavni problem

Nepostojanje sistema knjigovodstva u porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima (FADN).

Theme 4.05 Statistika u šumarstvu

Module 4.05.01 Statistika u šumarstvu

a) Sadašnje stanje

Statistika šumarstva prati se sledećim istraživanjima:

Mjesečna periodika:

- Mjesečni izvještaj o proizvodnji šumskih sortimenata

Godišnja periodika:

- Godišnji izvještaj o iskorišćavanju državnih šuma;
- Godišnji izvještaj o iskorišćavanju privatnih šuma;
- Godišnji izvještaj o gajenju državnih šuma;
- Godišnji izvještaj o štetama u državnim šumama;
- Godišnjim izvještaj o štetama od požara u privatnim šumama;
- Godišnji izvještaj o građevinskim objektima, saobraćajnicama i mehanizaciji.

Višegodišnja periodika:

- Izvještaj o lovstvu;
- Izvještaj o promjenama u površini šuma (državne šume i privatne šume).

Na mjesečnom nivou prikupljaju se podaci o proizvedenim i otpremljenim šumskim sortimentima iz državnih šuma i obračunava se indeks fizičkog obima proizvodnje. Za potrebe ovog istraživanja koristi se Klasifikacija djelatnosti NACE Rev.1.

Podaci se prikupljaju izvještajnom metodom na osnovu knjigovodstvene i druge evidencije u naturalnim pokazateljima.

Za sva navedena istraživanja izvor podataka je Uprava za šume, osim za istraživanje o lovstvu koje dostavljaju lovačka društva.

Iskorišćavanje šuma

Na godišnjem nivou (iskorišćavanje državnih i privatnih šuma) prikupljaju se podaci o bruto posječenju drvnj masi u šumi i izvan šume po vrstama drveća, vidovima sječe i oblicima gajenja i proizvedenim šumskim sortimentima (preduzeća, građani-maloprodaja i vlasnici šuma).

Uzgoj šuma

Na godišnjem nivou za državne šume prikupljaju se podaci o njezi i melioraciji visokih, izdanačkih i ostalih kategorija šuma, vještačko pošumljavanje (vrste i količina sadnica i način pošumljavanja).

Zaštita šuma

Na godišnjem nivou za državne šume prikupljaju se podaci o štetama po tipovima šuma i uzročnicima štete (požar, biljne bolesti, elementarne nepogode i drugi uzročnici), površine i oštećenu drvenu masu po uzročnicima štete, uzrok nastanka požara i utrošena sredstva za zaštitu šuma.

Kod privatnih šuma na godišnjem nivou prikupljaju se podaci o opožarenim površinama i oštećenoj drvnj masi po tipovima šuma.

Takođe, na godišnjem nivou prikupljaju se podaci o saobraćajnicama, građevinskim objektima i mehanizaciji.

Višegodišnjim istraživanjem prikupljaju se podaci o brojnom stanju divljači, lovištima i lovcima, lovačkim zgradama i objektima, a istraživanjem o promjenama u površini šuma (po kategorijama vlasništva) prikupljaju se podaci o smanjenim i povećanim površinama po kategorijama šuma.

b) Mjere daljeg uskladjivanja

Uvođenje računa u šumarstvu.

Izradom Nacionalne inventure šuma koje sprovodi Uprava za šume u saradnji sa Ministarstvom za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu biće formirana baza podataka koja će služiti za sprovođenje istraživanja iz ove oblasti.

c) Glavni problemi

- Nedostatak ažurne baze podataka o površinama, drvnj masi, broju stabala;
- Nedostatak obučenog kadra neophodnog za praćenje promjena u ovoj oblasti.

Theme 4.06 Statistika u ribarstvu

Module 4.06.01 Statistika u ribarstvu

a) Sadašnje stanje

Statistika ribarstva pokriva ulov slatkovodne i morske ribe. Pored ovog, statistika ribarstva obuhvata i podatke o: zaposlenom osoblju, ribarskim objektima, plovnim sredstvima, ribarskoj opremi, proizvodnji i ulovu ribe, proizvodnji ikre i mlađi i potrošnji hrane u ribnjacima.

Jedinice posmatranja u statistici ribarstva su: preduzeća za proizvodnju, ulov i promet ribe; ribarske zadruge; ostale privredne organizacije koje se bave proizvodnjom ribe; Institut za biologiju mora; nacionalni parkovi; individualni ribari koji se bave lovom ribe za sopstvenu potrošnju ili prodaju i udruženja za sportski ribolov (bez obzira gdje se vrši ulov). Podaci se prikupljaju izvještajnom metodom i metodom procjene.

U statistici ribarstava obračunavaju se posebno podaci za preduzeća, a posebno za individualna ribare.

Podaci za preduzeća koja se bave ribolovom kao osnovnom ili sporedom djelatnošću dobijaju se iz njihove knjigovodstvene evidencije, a nedostajući podaci dobijaju se procjenom. Procjenu vrše stručna lica uzimajući u obzir postojeće elemente na osnovu kojih se indirektno može doći do podataka. Da bi se procjena što bolje izvršila, koriste se sledeći izvori informacija:

- Evidencija preduzeća za promet i preradu ribe koju kupuju od privatnih ribara;
- Evidencija o broju registrovanih ribara i njihovih sredstava (mreža, oruđa i sl.);
- Kontakti i savjetovanja sa određenim brojem ribara i ribarskim udruženjima.

Na osnovu ovih podataka i poznavanja načina ulova, vremena pojave riba, područja lova, kapaciteta mreža, može se procijeniti količina ulovljene ribe.

Statistika poljoprivrede vrši sledeća istraživanja iz oblasti ribarstva:

- Godišnje istraživanje o ribarstvu na rijekama, jezerima koje se sprovodi za pravna lica i sportsko ribolovna društva (izvještajna metoda);
- Godišnji izvještaj o uzgoju ribe u ribnjacima (izvještajna metoda);
- Mjesečno istraživanje o ulovu morske ribe se sprovodi za individualne (privatne) ribare i preduzeća. Za privatne ribare koristi se metoda procjene, a za preduzeća izvještajna metoda. Obrada podataka se ne radi.
- Godišnji izvještaj o ribarima i ribolovnim sredstvima u morskom ribarstvu. Podaci se dobijaju iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, odnosno iz registra ribarskih dozvola i baze podataka Instituta za biologiju mora. Dosadašnja saradnja u oblasti slatkovodnog ribarstva vezana je za SIDA projekat.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Preuzimanje podataka od MoA vezano za ulov morske ribe;
- U budućem periodu planirano je da se nastavi sa razvojem statistike ribarstva posebno u oblasti morskog ribolova u skladu sa novim Zakonom o morskom ribarstvu i marikulturi (Sl. list CG, br. 56/09);
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u sklopu CARDS projekta "Podrška ribarskom sektoru Crne Gore", razvilo ribarski informacioni sistem koji će voditi evidenciju o svim ribarskim plovilima na moru Crne Gore i dnevnicima ulova istih, te će se na taj način i statistika iz ove oblasti značajno poboljšati. Ministarstvo poljoprivrede je uradilo ribarske dnevnikove koji su u skladu sa regulacijama EU 31994R0109 i 32001R1638, kao i 32006R0788, a obrada podataka je u toku;
- Do kraja 2010. godine potpuno usklađivanje u oblasti slatkovodnog ribarstva sa regulacijom EU 31996R0788.

c) Glavni problemi

Nedovoljna implementacija zakona u dijelu pružanja adekvatnih podataka od strane ribara.

Theme 4.07 Statistika agro-sredine

Module 4.07.01 Statistika agro-sredine

Glavni cilj agri-environmental statistike je da razvije i podržava sistem agro-ekoloških indikatora u interesu integrisanog upravljanja životnom sredinom u CAP.

Izrada agro-ekološke statistike i indikatora obuhvata obezbjeđivanje sledećih podataka :

- poljoprivredna đubriva;
- bilans hranjivih materija (azot i fosfor);
- proizvodi za zaštitu bilja;
- indikatori pejzaža.

a) Sadašnje stanje

U okviru statističkog izvještaja o zasijanim površinama u jesenjoj sjetvi prikupljaju se podaci o potrošnji i zalihama đubriva u poljoprivrednim organizacijama. U okviru istraživanja o poljoprivrednim preduzećima i zemljoradničkim zadrugama prikupljaju se podaci o utrošku sredstava za zaštitu bilja.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Nakon sprovođenja poljoprivrednog popisa u 2010. godini formirati će se registri poljoprivrednih gazdinstava u skladu sa međunarodnim standardima.

c) Glavni problemi

- Nepostojanje registra poljoprivrednih gazdinstava;
- Nepostojanje podataka o potrošnji i zalihama đubriva u privatnom sektoru.

Theme 4.08 Ruralni razvoj i statistika politike pomorstva

Module 4.08.01 Statistika ruralnog razvoja

a) Sadašnje stanje

U MONSTAT-u se ne sprovodi rural development statistics. Trenutno raspolažemo sa indikatorima koji se odnose na karakteristike prikupljene popisom stanovništva kao što su demografske, migracione, kao i karakteristike ekonomskih aktivnosti.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uključivanje seta pitanja u popis poljoprivrede shodno Regulation (EC) No 1166/2008 of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on farm structure surveys and the survey on agricultural production methods and repealing Council Regulation (EEC) No 571/ vezano za podršku ruralnom razvoju. Pitanja će se odnositi na mjere ruralnog razvoja u zadnje 3 godine koje su gazdinstva koristila.

c) Glavni problemi

Neidentifikovana manje povoljna područja u Crnoj Gori.

e) Višesektorske statistike**Theme 5.01 Statistika za analizu poslovnih ciklusa****Module 5.01.01 Euroindikatori****a) Sadašnje stanje**

Zavod za statistiku Crne Gore raspolaže sa velikim brojem indikatora, različite periodike (najviše mjesečnih i kvartalnih), na temelju kojih se rade analize ekonomskih aktivnosti u Crnoj Gori.

Indikatori kojima Zavod za Statistiku Crne Gore raspolaže su: indikatori potražnje, prihoda, cijena, tržišta rada, spoljne transakcije, monetarnog i finansijskog tržišta i dr.

Pojedini indikatori se mogu dobiti iz specijalizovanih istraživanja u okviru Zavoda za statistiku za pojedine oblasti kao i iz administrativnih izvora. Neki od njih:

- Bilans plaćanja koji je u nadležnosti Centralne Banke Crne Gore;
- Poslovna i potrošacka istraživanja koja sprovode Unije poslodavaca Crne Gore, Privredna komora i druge institucije;
- Potrošacke cijene koje se prate u statistici cijena;
- U statistici spoljne trgovine postoje brojni indikatori koji se tiču uvoza i izvoza roba i usluga;
- U statistici industrije izračunavaju se kratkoročni indikatori na osnovu fizičkog obima proizvodnje koji ne obuhvataju sezonsko prilagođavanje;
- Istraživanje na tržištu rada je u nadležnosti statistike statistike tržišta rada, uslova života, socijalne usluge i potrošnje domaćinstava;
- U statistici Nacionalnih računa prate se indikatori poput bruto domaćeg proizvoda.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Prosleđivanje neophodnih indikatora EUROSTAT-u.

c) Glavni problemi

Nedostatak obučenog kadra koji će raditi sve oblike kratkoročnih projekcija: rekonstrukcije, interpolacije, aproksimacije, sezonsko prilagođavanje i flash procjene (flash-estimating indicators).

Module 5.01.02 Eurotrend – Unaprijeđenje PEEL-a**a) Sadašnje stanje**

Eurotrendovi prate kretanje indikatora kao sto su: BDP (Bruto Domaći Proizvod), zaposlenost/nezaposlenosti, troškovi rada, inflacija, investicije, spoljna trgovina.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Sticanjem članstva ili statusa kandidata, Zavod za statistiku Crne Gore će navedene indikatore dostavljati Eurostatu.

c) Glavni problemi

Nedostatak obučenog kadra.

Theme 5.02 Lisabonska strategija i održivi razvoj

Module 5.02.01 Strukturni indicatori: izrada i diseminacija

a) Sadašnje stanje

Ovo područje nadgleda prosperitet države - opšte ekonomske uslove koji obezbjeđuju osnovu za strukturalnu reformu.

Neki od indikatora:

Bruto Domaći Proizvod

Bruto domaći proizvod mjeri ukupnu ekonomsku aktivnost u svim ekonomskim sektorima. Da bi se kompenzovala razlike u cijenama između država, Bruto Domaći Proizvod se mjeri po određenim standardima (PPS).

Produktivnost rada

Produktivnost rada predstavlja odnos između bruto domaćeg proizvoda u stalnim cijenama i ukupne zaposlenosti i osnova je za dugoročnu ekonomsku dobrobit kao i za ekonomski rast.

Stopa inflacije

Ovo je indikator uspješnosti koji reflektuje porijeklo ekonomskih uslova na osnovu kojih se može mjeriti progres prema ciljevima strategije rasta i radnih mjesta u EU.

Javno usklađivanje

Javno usklađivanje i opšti državni dug ukazuju na finansijsku poziciju države, u kontekstu „prekomjerne deficitarne procedure“.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Sticanjem članstva ili statusa kandidata, Zavod za Statistiku Crne Gore će navedene indikatore dostavljati Eurostatu.

c) Glavni problemi

Nedostatak obučenih kadrovskih resursa.

Module 5.02.02 Indikatori održivog razvoja: izrada i diseminacija

a) Sadašnje stanje

Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalnu strategiju održivog razvoja (NSOR) Crne Gore u aprilu 2007. godine zajedno sa petogodišnjim Akcionim planom koji sadrži veliki broj indikatora, posebno indikatora procesa, koji su vezani za određene mjere i/ili zadatke definisanih u okviru jednog od sledećih opštih ciljeva NSOR-a :

- 1) Ubrzati ekonomski rast i razvoj i smanjiti regionalne razvojne nejednakosti;
- 2) Smanjiti siromaštvo; obezbijediti jednakost u pristupu uslugama i resursima;
- 3) Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja, i održivo upravljanje prirodnim resursima;
- 4) Poboljšati sistem upravljanja i učešća javnosti; mobilisati sve aktere, uz izgradnju kapaciteta na svim nivoima;

5) Očuvati kulturnu raznolikost i identitete.

Sama Strategija navodi da se kod utvrđivanja NSOR indikatora vodilo računa o više elemenata : nastojalo se da se uvrste različite vrste indikatora kao što su pokazatelji procesa, uticaja i ishoda (ili stanja), kao i da se predloženi indikatori već prate u Crnoj Gori, ili da ih je moguće izvesti uz relativno male napore i u kraćem periodu. Indikatori za koje će biti potrebno sprovođenje dugotrajnih promjena u nacionalnim monitoring i statističkim sistemima uglavnom nisu uzeti u obzir. U nekim oblastima ciljevi i mjere nisu definisani kao kvantifikovani i precizno mjerljivi, pa su u skladu s tim neki indikatori više kvalitativnog nego kvantitativnog karaktera.

Pored konkretnih indikatora mjera ili zadataka, Strategija sadrži i listu ključnih indikatora za praćenje i ocjenu implementacije opštih ciljeva NSOR koji se mogu uzeti kao generalni indikatori održivog razvoja Crne Gore. Ovi indikatori su prikazani u Tabeli 8.3-1 Strategije (strana 65-66):

Tabela Error! No text of specified style in document.-1 Ključni NSOR indikatori i veza sa opštım ciljevima

NSOR cilj	Indikator
Ubrzati ekonomski rast i razvoj i smanjiti regionalne razvojne nejednakosti	BDP po glavi stanovnika
	BDP po regionima
	Stopa nezaposlenosti
	Učešće MSP u BDP
	Trgovinski deficit
	Direktne strane investicije i ODA
	Godišnje investicije u infrastrukturu
	Međunarodni prihodi od turizma
	Učešće broja kreveta koji nijesu locirani u obalnom području u ukupnom broju turističkih kreveta
	Javni i privatni izdaci za istraživanje i razvoj
	Potrošnja energije po glavi stanovnika
	Potrošnja energije po jedinici BDP (ukupno i po sektorima)
	Učešće proizvodnje energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj proizvodnji energije
Smanjiti siromaštvo; obezbijediti jednakost u pristupu uslugama i resursima	Stopa siromaštva i pokazatelji nejednakosti (Gini koeficijent, decil količnik), ukupno i po regionima odnosno osjetljivim kategorijama stanovništva
	Stopa upisa u osnovnu školu
	Pismenost kod uzrasta 15 – 24 godine
	Stopa smrtnosti odojčadi
	Stopa smrtnosti djece ispod 5 godina života

	Stopa nezaposlenosti žena
Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenja, i održivo upravljanje prirodnim resursima	Procenat teritorije zaštićen radi očuvanja biodiverziteta
	Površina zaštićenih oblasti mora i obalnog područja
	Potrošnja vode po glavi stanovnika
	Procenat otpadnih voda koje se prečišćavaju
	Teritorija pod šumama
	Gustina turizma na obali
	Emisije CO ₂ po glavi stanovnika
	Potrošnja supstanci koje oštećuju ozonski omotač
Poboljšati sistem upravljanja i učešća javnosti; mobilisati sve aktere, uz izgradnju kapaciteta na svim nivoima	Udio poreskih prihoda lokalne samouprave izražen kao procenat od ukupnih poreskih prihoda

Kancelarija za održivi razvoj u Vladi Crne Gore ima mandat da prati proces implementacije NSOR-a kao i da, u saradnji sa ostalim relevantnim vladinim resorima radi na poboljšanju sistema praćenja imlementacije Strategije i definisanja indikatora održivog razvoja.

U tom svojstvu, Kancelarija za održivi razvoj je tokom prošle godine sprovela proces izrade Prvog godišnjeg izvještaja o implementaciji NSOR koji se pored faktičkog osvrtu na progres implementacije mjera Strategije bavio i analizom i preporukama vezanim za dalji proces praćenja održivog razvoja Crne Gore.

Izvještaj daje vrijednosti za opšte indikatore održivog razvoja za 2006. i 2007. godinu gdje su oni bili dostupni, međutim, jedan od ključnih zaključaka ovog Izvještaja (usvojenog od strane Vlade u oktobru 2008. godine) je bio da je neophodno dalje raditi na standardizaciji metodologija kao i revidiranju liste indikatora održivosti. U Izvještaju se navodi da ne postoji mogućnost mjerenja nekih od Strategijom definisanih indikatora, kao i da su sada izvodljiva mjerenja novih parametara i indikatora koji nisu bili dostupni u vrijeme donošenja NSOR.

Na osnovu ovih zaključaka, Vlada Crne Gore je u saradnji sa Odjeljenjem za ekonomska i socijalna pitanja Ujedinjenih nacija (UN DESA) započela projekat o unaprjeđenju metodologije praćenja NSOR i redefinisanih indikatora održivog razvoja. Stručnjak UN DESA-e je u julu mjesecu 2009. godine bio u ekspertske misiji u Crnoj Gori, i u saradnji sa Kancelarijom za održivi razvoj i Ministarstvom za [uređenje prostora i zaštite životne sredine sproveo](#) konsultacije sa širokim krugom relevantnih nacionalnih aktera, na osnovu koga treba predložiti izmjene u postojećoj listi indikatora održivog razvoja. Jedan od ključnih aktera u ovom procesu je Monstat, Zavod za statistiku Crne Gore, sa kojim je u okviru ovog projekta započeta saradnja. [Proces saradnje sa UN DESA je sada u procesu finalizacije, i očekuje se da će se revidirana lista opštih indikatora održivog razvoja koja će sveobuhvatnije i pouzdanije mjeriti progres Crne Gore u oblasti održivog razvoja dati na razmatranje Nacionalnom savjetu za održivi razvoj, i nakon toga Vladi na usvajanje do kraja ove godine.](#)

Dalji rad na unaprjeđenju indikatora održivosti će se nastaviti i u ovom procesu reforme statističkog sistema, usaglašavanje sa međunarodnim i EU standardima u svim oblastima, a naročito usaglašavanje sistema monitoringa u oblasti životne sredine sa EEA sistemom, su od velike važnosti.

Theme 5.03 Statistika životne sredine i izvještaji

Module 5.03.02 Statistika za otpad i opasne materije – Podatkovni centar "Otpad"

a) Sadašnje stanje

Iz oblasti otpada sprovode se dva statistička istraživanja:

1) *OT KOM-03 Upitnik o prikupljanju otpada po opštinama - godišnje istraživanje*

Izvještajne jedinice su Javno komunalna preduzeća čija je pretežna djelatnost održavanje čistoće u gradovima. Ovo istraživanje ima za cilj razvoj i uspostavljanje zvaničnog, periodičnog sistema izvještavanja i prikupljanja podataka i informacija o otpadu.

Ovim istraživanjem se prikupljaju podaci o količinama i sastavu otpada, obuhvat prikupljenog otpada, postupanje sa otpadom, opremi i mehanizaciji.

2) *OT IND Istraživanje o industrijskom otpadu - je redovno statističko istraživanje u 2009. godini.*

U okviru pilot projekta koji je sprovedjen do 2009. godine dobijani su podaci o generisanim količinama otpada u preduzećima iz oblasti industrije, sektora C, D i E sa više od 50 zaposlenih.

Istim projektom prikupljani su podaci o otpadu iz obavljanja djelatnosti tj. otpadu stvorenom na radnom mjestu u procesu proizvodnje; podaci o tretmanu otpada u preduzeću (odlaganje u/na površinu zemlje, spaljivanje uz/bez dobijanja energije, pripremljeno za recikliranje i ispuštanje u vodu); podaci o otpadu koji je poslat izvan radnog mjesta.

Istraživanje iz oblasti industrijskog otpada nije u potpunosti usklađeno sa Council Regulation on Waste Management Statistics, Draft Version of August 98, Eurostat – F3, The European Waste Catalogue (EWC) establish by Commission Decision 94/3/EC (OJ L of 7.1.1994., p,15) i klasifikacijom NACE Rev.1.

Statistika otpada se temelji na sledećim pravnim osnovama :

- Zakon o statistici i statističkom sistemu Crne Gore (Sl. list RCG, br. 69/2005) (Aneks 150);
- Zakon o upravljanju otpadom Sl. list RCG, br. 80/05 i 73/08 čije su izmjene i dopune usvojene u decembru 2008. godine a njegova planirana primjena se očekuje 01.01.2010.god.

U proceduri je priprema i usvajanje većeg broja podzakonskih akata iz Nacionalnog Programa za integraciju 2008-2012 dok su neki od njih ukinuti (Npr: Pravilnik o uslovima u pogledu opreme i kadra za obavljanje djelatnosti obrade odnosno odlaganje otpada; Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati sredstva i oprema kojima se sakuplja, odnosno transportuje opasni otpad; Pravilnik o listi otpada koji se može ustupiti fizičkim i pravnim licima radi ponovnog korišćenja i reciklaže). Pravilnik o vrstama otpada i uslovima za prihvatanje otpada na deponiji integrisan je u Pravilniku o deponiji.

U Ministarstvu turizma i zaštite životne sredine je urađena draft verzija katastra zagađivača baziranog na E-PRTR European Pollutant Release and Transfer Register (ispuštanje zagađujućih materija i transfer otpada).

Implementacija novih zakonskih rešenja u formi nacionalnog pravnog okvira nametnuće nove obaveze i složenije i zahtjevnije izvršavanje poslova u cilju ispunjavanja nacionalnih i međunarodnih zahtjeva u oblasti životne sredine. Za postizanje navedenog očekuje se uspostavljanje intenzivne saradnje sa novo osnovanom Agencijom za zaštitu životne sredine Crne Gore i novoformiranim Ministarstvom uređenja prostora i zaštite životne sredine Crne Gore.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Statistika otpada i otpadnih supstanci;
- Izrada jedinstvenog Upitnika za prikupljanje podataka o industrijskom otpadu, prateće metodologije i softvera za obradu i analizu podataka;
- Transponovanje Kataloga otpada i Statističke nomenklature otpada u nacionalno zakonodavstvo;
- Usavršavanje i sticanje specijalističkih znanja kroz proširenje opsega istraživanja, kao i unaprijeđenje odnosno razvijanje metodologije prikupljanja i obrade podataka;
- Učestvovanje u projektima pružanja stručne pomoći kao i studijske posjete u nekim od zemalja Zapadnog Balkana koje su učinile značajne napretke u oblasti usklađivanja statističkih podataka o otpadu sa EU zahtjevima i direktivama.

c) Glavni problemi

- Neuspostavljanje intenzivne saradnje sa relevantnim institucijama u Crnoj Gori koje se bave pitanjima zaštite životne sredine, imajući u vidu činjenicu da su aktivnosti iz oblasti zaštite životne sredine veoma kompleksne;
- Nedovoljan broj izvršilaca na poslovima statistike zaštite životne sredine.

Module 5.03.03 Statistka za vode, vazduh i klimatske promjene (Kyoto protokol)**a) Sadašnje stanje**

U statistici vodoprivrede sprovode se sledeća godišnja istraživanja:

Godišnji izvještaj o korištenju voda i zaštiti voda od zagađivanja iz industrije i rudarstva (VOD-1)

Ovo istraživanje obuhvata sledeće podatke o: iskorišćenosti i upotrebi vode prema izvorima snabdijevanja i načinu upotrebe; otpadnim vodama; prečišćavanju otpadnih voda; ponovnom upotrebljavanju recirkulacione vode; uređajima za prečišćavanje otpadnih voda i hlađenju, svojini, vrijednosti, troškovima održavanja i korišćenja uređaja, broju izrečenih kazni zbog nepridržavanja propisa o zaštiti voda i dr.

Godišnji izvještaj o sistemima za navodnjavanje (VOD-4)

Ovo istraživanje obuhvata sledeće podatke o: zahvatanju vode i vrstama izvorišta i sistema; broju korisnika sistema; objektima i uređajima za navodnjavanje; načinu navodnjavanja i dr.

U statistici vodoprivrede sprovode se sledeća trogodišnja istraživanja:

Godišnji izvještaj o javnom vodovodu (VOD-2V)

Ovo istraživanje obuhvata: količine zahvaćene i preuzete vode iz svih vodozahvata; kvalitet voda određen prema klasi vode; količine vode koje su isporučene domaćinstvima, privrednim preduzećima, vanprivrednim organizacijama i drugim javnim vodovodima; količine izgubljene vode; broj i kapacitet uređaja za crpljenje vode; broj uređaja-postrojenja za pripremu vode za piće; broj rezervoara za vodu, vodovodnih priključaka, uličnih hidromata; dužinu glavnog dovoda i razvodne mreže i godini početka eksploatacije sistema.

Godišnji izvještaj o javnoj kanalizaciji (VOD-2K)

Ovo istraživanje obuhvata sledeće podatke o: količini otpadnih voda ispuštenih u odgovarajući vodoprijemnik kao neprečišćene (bez ikakvog tretmana) i prečišćene (mehanički, hemijski, biološki ili kombinovano); količini ispuštenih štetnih materija; količini otpadnih voda sakupljenih iz domaćinstava, privrednih preduzeća i vanprivrednih organizacija; postrojenjima za crpljenje kanizacionih voda; dužini i vrstama kanizacione mreže, broju kanizacionih priključaka i uličnih slivnika i godini puštanja kanizacionog sistema u eksploataciju.

Primijenjuju se relevantni nacionalni standardi :

- Nacionalna klasifikacija djelatnosti („Sl.list SFRJ“, br.34/76, 62/77, 72/80, 88/82, 71/73, 68/94, 76/85 i 72/88);
- Klase zahvaćene vode u skladu sa (CES/668 standardnom ECE ekološkom klasifikacijom o kvalitetu vode od 15.03.1990.godi. koju je donijela Evropska ekonomska komisija UN;
- Metodološki materijal za istraživanje „Godišnji izvještaj o korišćenju voda i zaštiti voda od zagađivanja iz industrije i rudarstva VOD-1“
- Metodološki materijal za istraživanje „Godišnji izvještaj o javnom vodovodu VOD-2V“
- Metodološki materijal za istraživanje „Godišnji izvještaj o javnoj kanalizaciji VOD-2K

Iz oblasti vazduha u MONSTAT- u se rade tabele o potrošnji goriva i sirovina u pogonske i tehnološke svrhe iz raznih djelatnosti koje mogu poslužiti kao osnova za izračunavanje emisionih faktora sumpor dioksida i azotovih oksida.

Crna Gora je ratifikovala pristupanje Konvenciji o klimatskim promjenama 23.10.2006. godine , a Protokol iz Kyota 04.06.2007. godine. Crna Gora ima status zemlje koja se ne nalazi u aneksu I, što podrazumijeva da treba da dostavi Konferenciji zemalja Nacionalni inventar antropogenih emisija (ključni elemenat Nacionalne komunikacije), klasifikovanih po vrsti izvora, a odstranjivanje putem ponora, svih gasova sa efektom staklene bašte koji se ne prate po protokolu iz Montreala.

Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Crne Gore i Ministarstvo životne sredine, kopna i mora Republike Italije, u okviru Memoranduma o razumijevanju, potpisanog 11.novembra 2004.god., realizuju projekat „Tehnička pomoć Crnoj Gori u vezi sa aktivnostima upravljanja kvalitetom vazduha“. Projekat se u Crnoj Gori implementira sa Institutom za atmosfersko zagađenje Italijanskog nacionalnog istraživačkog savjeta (IIA - CNR) i italijanske kompanije „Techne Consulting“.

Do sada je urađeno sledeće :

- GHGs inventar emisija, u skladu sa UNFCCC, za godine 1990. i 2003. (završen 2005.godine);
- Nacionalni emisioni inventar u skladu sa konvencijom – LRTAP, za 2006. god. (završen u septembru 2008.god.);
- Inventar na lokalnom nivou za 2006. god.(završen u septembru 2008.god.).

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Statistika voda, vazduha i klimatskih promjena (Kjoto protokol);
- Za 2010-tu godinu planira se revizija istraživanja iz oblasti vodoprivrede u skladu sa nacionalnim i međunarodnim zahjevima i direktivama.

c) Glavni problemi

- nedovoljan broj izvršilaca na poslovima statistike zaštite životne sredine;
- nedostatak pružanja stručne pomoći u oblasti statistike vodoprivrede.

Module 5.03.04 Izvještaji vezani za životnu sredinu i statistika troškova za životnu sredinu - Podatkovni centri: "Prirodni resursi" and "Proizvodi"

a) Sadašnje stanje

Trenutno se u MONSTAT-u ne rade Environmental accounts and environmental expenditure statistics.

b) Mjere daljeg usklađivanja

Uvođenje Računa životne sredine i Statistike troškova za životnu sredinu kao samostalnih statističkih istraživanja 2012. godine u skladu sa zahtjevima međunarodne organizacije uz primjenu Regulative (EC) No 2056/2002.

c) Glavni problemi

- nedovoljan broj izvršilaca na poslovima statistike zaštite životne sredine;
- potreba za pružanjem stručne pomoći u cilju sprovođenja navedenih istraživanja u pomenutoj oblasti.

Module 5.03.05 Integrirano izvještavanje u oblasti životne sredine i upravljanje bazama podataka, statistika regionalne životne sredine, Medstat

a) Sadašnje stanje

Trenutno se u MONSTAT-u ne rade istraživanja na navedenu temu.

Theme 5.04 Regionalna i urbana statistika

Module 5.04.01 Regionalni indikatori

Vlada Crne Gore je na sjednici 16. aprila 2009. godine usvojila predlog Zavoda za statistiku, o statističkim regionima u Crnoj Gori koji odgovaraju NUTS regionima prema regulativi EZ-a 1059/2003.

Predlog podjele Crne Gore na statističke regione prikazan je u Tabeli 1:

Tabela 1. Predlog podjele na statističke regione za Crnu Goru

Statistički region koji odgovara NUTS 1 nivou	- Crna Gora
Statistički region koji odgovara NUTS 2 nivou	- Crna Gora
Statistički region koji odgovara NUTS 3 nivou	- Crna Gora

Module 5.04.02 Razvoj regionalnih inikatora

S obzirom na predlog statističkih regiona prema NUTS regulativi sve aktivnosti su usmjerene na razvoju i usaglašavanju indikatora koji se odnose na nacionalni nivo.

Module 5.04.03 Urbana statistika

a) Sadašnje stanje

Prema važećoj zakonskoj regulativi Lokalna samouprava (opštine) određuju i granice i tip naselja, što u stvari znači da se koristi administrativna podjela naselja na urbana i ruralna. Prema postojećem stanju podjele teritorije Crne Gore na urban – rural, dostupni su svi rezultati popisa stanovništva domaćinstva i stanova, pa su prema tome dostupni podaci urbane statistike iz svih oblasti obuhvaćenih popisom. To su sljedeće oblasti:

- Demografija;
- Obrazovanje;
- Ekonomska aktivnost;
- Struktura domaćinstava i porodice;

- Stanovi i uslovi stanovanja.

Iz ostalih statističkih istraživanja koja se sprovode prema Godišnjem planu istraživanja za urbano područje dostupni su podaci iz sljedećih oblasti-istraživanja:

- Vitalna statistika- rođenja, umiranja, sklopljeni i razvedeni brakovi;
- Migraciona statistika – unutrašnja migraciona kretanja, kao i međunarodne migracije;
- Statistika siromaštva.

b) Mjere daljeg uskladjivanja

Upoznavanje sa EU standardima iz ove oblasti i početak rada. Obavezno prisustvo radnim sastancima UNECE i EUROSTAT-a.

c) Glavni problemi

Nepoznavanje standarada i forme izvještavanja prema EU.

Module 5.04.04 Pod-regionalni informacijski sistem (SIRE)

a) Sadašnje stanje

S obzirom na predlog podjele Crne Gore na statističke regione koji odgovara NUTS klasifikaciji, na LAU 2 nivou postoje opštine. Izvještavanje na ovom nivou sa podacima iz popisa stanovništva se predviđa za sve varijable predviđene predlogom breakdowns / aneks regulative za popis stanovništva.

b) Mjere daljeg uskladjivanja

U okviru priprema za popis pratiće se svi zahtjevi EUROSTAT-a.

c) Glavni problemi

Nepoznavanje standarada i forme izvještavanja prema EU.

Module 5.04.05 Upravljanje NUTS klasifikacijom

a) Sadašnje stanje

Vlada Crne Gore je na sjednici 16. aprila 2009. godine usvojila predlog Zavoda za statistiku, o statističkim regionima u Crnoj Gori koji odgovaraju NUTS regionima prema regulativi EZ-a 1059/2003. Takav predlog je prosljeđen EUROSTAT-u na neformalne konsultacije. Nakon dobijanja komentara i eventualnih korigovanja predloga, zvanični predlog podjele Crne Gore na statističke regije prosljedićemo EUROSTAT-u na usvajanje.

Predlog podjele Crne Gore na statističke regione je urađen imajući u vidu da ne postoji zakonska podjela Crne Gore na regione ili oblasti (na snazi je Zakon o Teritorijalnoj Organizaciji Crne Gore, iz 1960 godine, sa izmjenama 1965, 1970 i 1990. godine (Sl. list 10/60, 6/65, 6/70 i 45/90), pa su pri izradi predloga poštovani kriterijumi dati u regulativi EZ-a 1059/2003 o NUTS klasifikaciji.

Predlog podjele Crne Gore na statističke regione prikazan je u Tabeli 1:

Tabela 1. Predlog podjele na statističke regione za Crnu Goru

Statistički region koji odgovara NUTS 1 nivou	- Crna Gora
Statistički region koji odgovara NUTS 2 nivou	- Crna Gora
Statistički region koji odgovara NUTS 3 nivou	- Crna Gora

b) Mjere daljeg usklađivanja

U narednom periodu gore navedeni predlog podjele Crne Gore na statističke regije koji odgovara NUTS klasifikaciji, prosljeđićemo EUROSTAT-u na zvanično usvajanje.

c) Glavni problemi

Dilema vezano za određivanje nivoa teritorije za LAU 1 i LAU 2.

Theme 5.05 Geografski i lokalni podaci**Module 5.05.01 Geografski informacioni sistem (GISCO)****a) Sadašnje stanje**

U okviru priprema za sprovođenje popisa poljoprivrede 2010. god. i popisa stanovništva i stanova 2011. god, Uprava za nekretnine, kao državni organ nadležan za poslove izrade karata pristupio je izradi karata registra prostornih jedinica koristeći ArcGis softver.

b) Mjere daljeg usklađivanja sa EU-om

Rezultate Popisa poljoprivrede koji će se sprovesti 2010, kao i Popisa stanovništva 2011. predstaviti kao kombinaciju geografskih i statističkih podataka, odnosno geografskih karata i alfanumeričkih podataka.

Obuka kadrova iz Zavoda za statistiku za korišćenje ArcGis softvera.

c) Glavni problemi

Nedostatak znanja za korišćenje ArcGis softvera.

Theme 5.06 Nauka, tehnologija i inovacije**Module 5.06.01 Statistika u nauci i tehnologiji****a) Sadašnje stanje**

Podaci o istraživanju i razvoju prate se godišnjim istraživanjem - Godišnji izvještaj naučnoistraživačkih i istraživačko-razvojnih organizacija.

Statistika prati uredno registrovane naučnoistraživačke organizacije (institute, istraživačko-razvojne jedinice i fakultete – akademije), registrovane po zakonu o naučno – istraživačkoj djelatnosti.

Ovo istraživanje je zasnovano i usklađeno sa SNA (UN, CEC. 1994).

Podaci se prikupljaju, obrađuju i publikuju odvojeno za četiri sektora i to: poslovno-preduzetnički sektor, državni sektor, visoko obrazovanje i privatni sektor.

b) Mjere daljeg usklađivanja sa EU-om

Realizovati reformu statistike istraživanja i razvoja:

- izmjena naziva istraživanja (izvještaj o istraživanju i razvoju);
- sprovođenje metodologije Frascati priručnika i Zakona o istraživanju;
- nova verzija upitnika i metodološko uputstvo za upitnik;

- istraživanjem pokriti sve jedinice u skladu sa metodologijom Frascati priručnika i preporukama Evropske unije;
- istraživanjem obuhvatiti sve jedinice koje imaju R&D kapacitet (jedan čovjek-jedna godina).
- razviti programe za obradu prikupljenih podataka;
- Za proširenje postojećeg i uvođenje novih istraživanja potrebno je osigurati pomoć i savjete od stručnjaka iz Eurostat-a, ili iz neke zemlje koja već ima razvijena istraživanja te vrste.

Obezbijediti aktivno učešće Ministarstva finansija i Ministarstva prosvjete i nauke kao i drugih institucija, definisati uloge i zadatke za sprovođenje ovog istraživanja koristeći iskustva i pomoć zemalja iz okruženja.

Za sprovođenje proširenja obuhvata potrebno je obezbijediti funkcionalni Registar poslovnih subjekata.

c) Glavni problemi

Nedostatak podataka u Registru poslovnih subjekata, preduzeća i institucija čija pretežna djelatnost nije istraživanje i razvoj, kako bi obezbijedili veći obuhvat.

Module 5.06.02 Statistika za inovacije

a) Sadašnje stanje

Monstat ne sprovodi istraživanje vezano za Statistiku inovacija.

b) Mjere daljeg usklađivanja sa EU-om

Uvođenje istraživanja statistike inovacije biće realizovano u budućnosti.

Istraživanje o inovacijama u Crnoj Gori uskladiće se sa metodologijom priručnika Oslo koristeći zajednički upitnik CIS od EU država članica, izrađen od strane Eurostat-a u saradnji sa državama članicama.

c) Glavni problemi

Prvo uvesti istraživanja iz Modula 5.06.01. Statistika istraživanja i razvoja, a zatim ovo istraživanje.

Zbog težine ovog istraživanja, za njegovo uvođenje u program Zavoda za statistiku potrebna je stručna i tehnička pomoć jedne od evropskih država (ili država okruženja) koja sprovodi ovo istraživanje.

Theme 5.07 Informatičko društvo

Module 5.07.01 Statistika informacionih i komunikacionih tehnologija

U Crnoj Gori nije realizovano nijedno istraživanje o informacionim i komunikacionim tehnologijama koje je u skladu sa nekom od međunarodno priznatih metodologija, od strane proizvođača statistike. Ministarstvo za informaciono društvo, koje je uspostavljeno u januaru 2009. godine, prepoznalo je u djelokrugu svojih nadležnosti neophodne aktivnosti u ovoj oblasti.

U okviru ovog ministarstva postoji Sektor za promociju informacionog društva koji u vezi oblasti statističkih istraživanja ima sljedeće zadatke:

- praćenje indikatora razvoja informacionog društva;
- definisanje skupa indikatora i njihova ocjena radi projekcije stanja razvijenosti informacionog društva;

- definisanje i prilagođavanje metodologije mjerenja indikatora;
- prikupljanje, organizovanje i obradu svih relevantnih statističkih podataka;
- prikupljanje i analizu podataka u cilju praćenja indikatora razvoja informatičkog društva i obezbjeđivanje informacija potrebnih za poslove iz djelokruga Sektora.

U ovom Sektoru sistematizacijom je predviđena i osoba koja je konkretno zadužena za praćenje indikatora razvijenosti informacionog društva i organizovanje potrebnih istraživanja. Za ovu i eventualno, još nekoliko osoba će se organizovati obuka za rad u relevantnim institucijama. Obuka će biti usklađena sa istom u EU, kako bi indikatori bili komparativni sa indikatorima u EU, a i da bi se postigla i harmonizacija ove oblasti u Crnoj Gori sa istom u zemljama EU.

U cilju povezivanja više pouzdanih podataka sa eEurope benchmark indikatorima, Ministarstvo za informaciono društvo je iniciralo izradu godišnjeg statističkog istraživanja „ICT survey“, primjenom EUROSTAT metodologije¹.

Ministarstvo za informaciono društvo je „Akcionom planom za razvoj i implementaciju informatičkih projekata u Crnoj Gori do kraja 2009. godine“ predvidjelo realizaciju projekta “Procjena stanja eUprave u Crnoj Gori bazirane na evaluaciji implementacije 20 zajedničkih osnovnih javnih servisa“. Naime, Evropske direktive EU propisuju implementaciju portala koji sadrži 20 osnovnih eGovernment servisa, kako za građane, tako i za upravu i privredu. Evropska komisija je u 2007. godini izradila metodologiju, po kojoj se vrši istraživanje o sofisticiranosti, dostupnosti, otvorenosti i sl. portala državne uprave i sličnih portala. U skladu sa tim, u rokovima predviđenim navedenim Akcionim planom, biće realizovana i ova Procjena - Projekat.

Module 5.07.02 Poštanska statistika

a) Sadašnje stanje

Monstat sprovodi mjesečno i godišnje istraživanje o poštanskom saobraćaju. Izvještaje popunjavaju preduzeća koja se bave poštanskim i telekomunikacionim uslugama.

Ovim istraživanjem prikupljaju se podaci o :

- Pismima;
- Paketima;
- Uputnicama;
- Telegramima;

telefonske usluge

- fiksna telefonija;
- mobilna telefonija.

Dobijeni podaci publikuju se u mjesečnom statističkom biltenu kao i u Statističkom godišnjaku.

b) Mjere daljeg usklađivanja

- Usklađivanje sa međunarodnim metodologijama;
- Apliciranje za tehničku pomoć u okviru IPA 2010 višegodišnjeg programa pomoći.

c) Glavni problemi

Nedostatak potrebnih resursa, kadrovskih i finansijskih.

¹ Sastojaće se iz četiri upitnika: (i) za kompanije; (ii) za kompanije iz sektora finansija; (iii) za domaćinstva i (iv) za Vladu i Vladine organizacije, javni sektor i agencije. Podaci će se odnositi na: hardver opremu, umrežavanje, intranet, web korišćenje i povezivost, operativne sisteme, baze podataka, softver, mehanizme za pretragu u upotrebi, ljudske resurse u vezi sa ICT, treninge i investicije u ICT.

Aneksi:

Aneks 150 - Zakon o statistici i statističkom
sistemu Crne Gore, 27, 97

Aneks 152 - Program statističkih istraživanja,
26, 27, 82

Aneks 151 - Strategija razvoja statistike, 27